

Oxana Danilevska

2023

clasa

Etica

6

Oxana Danilevska

Etica

6

NOUA ȘCOALĂ UCRAINEANĂ

Oxana Danilevska

ETICA

Manual pentru clasa a 6-a
a instituțiilor de învățământ mediu general

Recomandat de Ministerul Învățământului și Științei al Ucrainei

Львів

Видавництво «Світ»
2023

УДК 17(075.3)
Д17

Перекладено за виданням:

Данилевська О. М. Етика : підручник для 6 класу загальної середньої освіти, О. М. Данилевська. – Київ : «Літера ЛТД», 2023.

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 08.03.2023 р. № 254)

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено

Відповідно до Модельної навчальної програми «Етика. 5–6 класи»
для закладів загальної середньої освіти
(автори Ашортія Є. Д., Бакка Т. В., Желіба О. В., Козіна Л. Є.,
Мелещенко Т. В., Щупак І. Я.)

Данилевська О. М.

Д17 Етика : підруч. для 6 кл. з навч. рум. / молд. мов. закл.
заг. серед. осв. / О. М. Данилевська ; пер. М. Г. Кирчул. –
Львів : Світ, 2023. – 192 с. : іл.
ISBN 978-966-914-421-8

УДК 17(075.3)

ISBN 978-966-914-421-8 (рум./молд.)
ISBN 978-966-945-384-6 (укр.)

© Данилевська О. М., 2023
© «Літера ЛТД», 2023
© Кирчул М. Г. переклад румунською /
молдовською мовою, 2023

Dragi prieteni! Elevi ai clasei a 6-a!

Anul acesta, în orar rămâne obiectul „Etica”. Așadar, vă veți îmbunătăți capacitățile de a construi relații bune, înțelegând mai profund principiile morale ale vieții. Manualul vă va fi un bun îndrumător.

Despre diverse manifestări ale vieții, pe care etica vă va ajuta să le înțelegeți, le veți afla în textele din manual. Aici veți întâlni cuvinte și noțiuni noi, explicațiile cărora le veți găsi în rubrica „În cutiuța de cuvinte”.

La lecțiile de etică veți fi ajutați de eroii din pozele temelor pe care le studiați. Împreună cu ei, veți răspunde la întrebări, veți lucra în perechi și împreună, veți interpreta dialoguri și scenete, convingându-vă de faptul, că la orice pas vă întâlniți cu probleme morale. Și aceasta nu este o exagerare!

Manualul vă va ajuta să vă îmbogățiți experiența pentru viață, încurajându-vă să reflectați asupra faptelor, gândurilor și sentimentelor multor oameni, care au trăit în epoci diferite, în ținuturi apropiate și îndepărtate. La rubrica „Practicum moral” pentru fiecare lecție se propun fragmente din opere artistice - basme, parabole, snoave etc. După ce le-ați studiat în grup, vă veți convinge de faptul că este posibil și merită să înveți din exemplul altora. Sperăm că vă vor interesa detaliile din viața unor personalități, ale căror fapte au contribuit la afirmarea ideilor, care în decursul istoriei au determinat dezvoltarea ideilor morale ale umanității (rubrica „Oameni și idei”). Sigur, că la lecțiile de etică vă veți îmbogăți cu noi argumente, pentru a discuta și a analiza sensul cuvintelor înaripate din rubrica „Gânduri înțelepte”. Rubrica „Microfonul imaginar” vă va ajuta să vă exprimați părerea despre problemele dificile ale vieții, pe care le veți discuta la lecții. Efectuând temele pentru acasă, veți avea posibilitatea să lucrați independent.

Vă dorim o călătorie interesantă în lumea eticii – spre perfecțiunea relațiilor umane!

Cuprins

Lecția 1. Ce prețuim cel mai mult în viață?	5
--	---

Capitolul 1. ÎN LUMEA VALORILOR MORALE

Lecția 2. De ce avem nevoie pentru viață?	12
Lecția 3. Prin ce ne deosebim?	19
Lecția 4. De ce libertatea este o valoare umană?	25
Lecția 5. În ce constă puterea dragostei?	31
Lecția 6. Cum să obținem armonia în viață?	38
Lecția 7. Ce înseamnă să fii drept, cinstit?	45
Lecția 8. Ce ați aflat, ce ați studiat, ce ați înțeles	52

Capitolul 2. NORMELE ETICE ÎN DREPTURILE COPILULUI

Lecția 9. Cum să nu ne pierdem demnitatea?	54
Lecția 10. În ce constau drepturile copilului?	61
Lecția 11. Ce înseamnă să fii matur și independent?	68
Lecția 12. De ce implicarea fiecărei persoane este importantă?	75
Lecția 13. Cine este numit lider?	81
Lecția 14. Ce ați aflat, ce ați studiat, ce ați înțeles	88

Capitolul 3. ARTA DE A TRĂI ÎN SOCIETATE

Lecția 15. Ce creează imaginea asupra lumii?	90
Lecția 16. De ce respectul față de alți oameni este cheia armoniei sociale?	97
Lecția 17. Pe ce se bazează moralitatea umanistă?	103
Lecția 18. De ce tindem spre credință?	111
Lecția 19. Cum să procedăm, ca să dispară barierele dintre oameni?	118
Lecția 20. Cum să depășim stereotipurile și prejudecățile?	126
Lecția 21. În ce constă milostenia în lumea contemporană?	133
Lecția 22. Ce ați aflat, ce ați studiat, ce ați înțeles	140

Capitolul 4. A FI OM CULTURAL

Lecția 23. Ce înseamnă să fii om cultural?	142
Lecția 24. De ce protecția mediului este datoria fiecărei persoane?	150
Lecția 25. Ce rol are munca în viața omului?	158
Lecția 26. Cum să petreci timpul liber cu folos?	164
Lecția 27. De ce sănătatea este o valoare?	171
Lecția 28. Ce înseamnă să te cunoști pe tine însuți?	178
Lecția 29. Ce ați aflat, ce ați studiat, ce ați înțeles	186
Lecția 30. În ajunul vacanței de vară	188

Ce prețuim cel mai mult în viață?

1. Despre ce valori meditează eroii din imagini?
Dar voi, ce prețuiți în viață?
2. Continuați enunțul: *Eu prețuiesc foarte mult...* Sunt identice enunțurile cu ale colegilor? De ce?
3. Ce credeți că este valoros pentru toți oamenii? Dați exemple de astfel de valori.

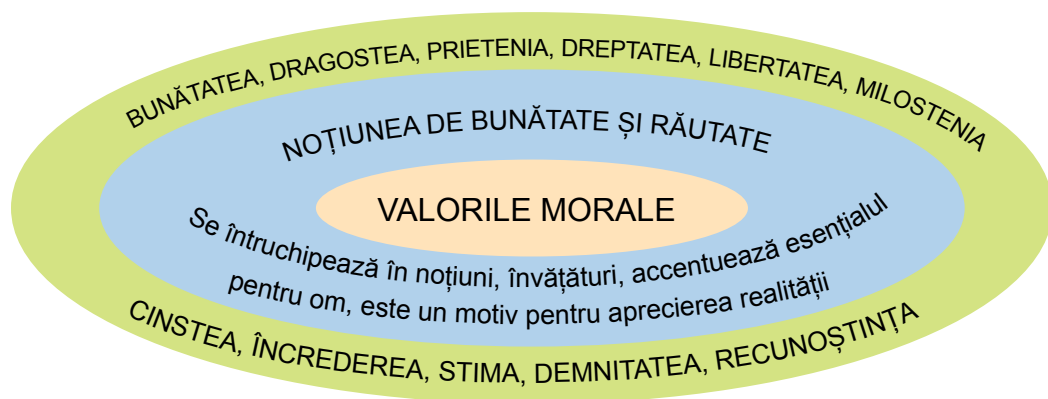
Ce valori morale aparțin la valorile general – umane?

Anul trecut la lecțiile de **etică** ați aflat despre esența conceptului etic al **valorilor morale**, pornind de la sensul adjectivului «valoros». *Acest sfat este valoros pentru mine; Sprijinul dumneavoastră este valoros pentru mine*, – spunem noi, accentuând, că nu numai obiectele exterioare (materiale) din lume au valoare pentru noi, dar și cuvintele, atitudinea, faptele. Așadar, considerăm **valoros** ceea ce este *important* (util, necesar, esențial) pentru noi. V-ați convins că unul și același lucru, pentru oameni diferiți, poate avea valoare diferită.

Așadar, fiecare decide singur ce să prețuiască, să apere, să protejeze.

Cele mai diverse manifestări ale bunătății sunt întruchipate în valorile morale. De exemplu, o manifestare a bunătății în tratarea altora este milostenia. Oamenii au asociat cu ea cuvintele și faptele, apreciindu-le ca fiind bune sau rele. De aceea, valorile morale sunt considerate repere, care fac posibilă aprecierea realității. Cea mai importantă (în etică se spune cea mai de preț) valoare, după cum vă amintiți, este **bunătatea**. Dragostea, prietenia, libertatea, dreptatea de asemenea fac parte din cele mai importante valori morale.

Noțiunea de bunătate s-a discutat de-a lungul istoriei, dar nu întotdeauna a coincis pentru diferite popoare sau alte comunități umane. În același timp, s-au format treptat valorile umane. De exemplu, oamenii din antichitate, din toate colțurile lumii îi plângeau pe cei decedați, prețuiau îngrijirea, salvatorii, se îndrăgosteau, etc. Astfel s-au format valorile, care se numesc *valori general-umane*. Vă amintiți proverbul ucrainean: *Valoarea plaiului natal, nu o înțelege decât pe pământ străin*? Este vorba despre importanța patriei pentru fiecare om. Valoarea, pe care o afirmă acest proverb se referă la toți și are caracterul unei învățături morale. Deci patriotismul este un exemplu de valoare general-umană.

1. Folosind schema, formulați noțiunea de valori morale.
2. Explicați cum valorile morale îndeplinesc funcția de repere în viață.

ȘOARECI COLORAȚI

Demult
Încă din anii șase sute
Adică mai bine de trei secole în urmă
Când se mai purtau și săbiile în teacă,
Iar o distracție era pedeapsa groaznică.
Când vrăjitoarele arse erau pe rug
Și de știință nu se prea vorbea.
Demult, vă spun, demult în Vâșgorod
La judecată veni și vinovata Ana.

Avea pe-atunci Ana cam zece anișori.
A fost adusă de vecinul supărat
Cu câteva frunzulițe purpurii
Care pe arțar au mai rămas.
Au fost pe masă puse drept dovadă
Și-ncet foșneau pe rochia fetei.
Un soare palid cam tomnatic
Se prevedea prin pomii din fereastră.

Și supărat vecinul a spus la judecată:
– Domnia voastră! Eu am adus-o aici
Căci ea confecționa... șoareci colorați
Din aceste frunze galbene și uscate.
Așa puneă o frunză lângă alta,
Gălbui-uscate ... și-ncep să fugă.
Dar am și eu copii – băiat și fată
Și nu mai vor de jucării s-audă.
Erau copiii mei cuminți și sănătoși,
Dar iată, din drum i-a abătut această vrăjitoare
Și noaptea–ntreagă visează doar șoareci colorați,
De la acești șoareci avem doar zile-amare!

Atunci judecătorul, în haina-i lungă, neagră a spus:
– Viața-i un lucru fără garanție
Și vrăjitoarele sunt pedepsite conform legii
Jurați în fața sfințelor icoane,

Că ați văzut-o poate, ieșind dintr-un coșar,
Iar noaptea a zburat și-a stins vreo stea?
Sau acei șoareci v-au ros pâinea din hambar,
Sau poate v-au făcut găuri în podea?

Vecinul a răspuns, că acei șoareci chiar deloc
Nu le-au făcut nimic, nici o pagubă, ce este la iveală,
Parcă prin gospodărie e totul pus la loc
Dar merge vorba despre paguba morală.

Judecătorul întrebă: – Au mârâit la dumneavoastră?
– Nu, a răspuns vecinul. Dar sunt prea colorați.
De două ori suflă funcționarul pe șampilă.
Stătea fetița tăcută pe băncuță cu ochi-nlăcrimați....

Și ziua era gri, și gri era vecinul.
Și masa gri. Gri era și ușa judecătoriei...
Iar deodată, un motan colorat a mieunat
Și-a răsturnat cerneala pe verdictul de pe hârtie.

Lina Kostenko

1. Împărțiți-vă în grupuri, analizați textul conform întrebărilor și pregătiți o comunicare pentru discuție colectivă.

Grupa 1

1. Cine este autorul poeziei? Despre ce se povestește în poezie? Explicați titlul.
2. Despre care timpuri povestește autorul? De ce a apelat la evenimentele acelei epoci?
3. Ce diferă între viața oamenilor din acele vremuri și a oamenilor contemporani?
4. Ce indică despre schimbarea valorilor morale care au avut loc din acele timpuri până în prezent?

Grupa 2

1. Cum se numește personajul principal din poezie?
2. Cum apare ea în poezie?
3. În ce constă acuzația, care a făcut-o vecinul la judecătorie?
4. Ce trăsături de caracter sunt specifice acestui personaj?

Grupa 3

1. Ce valori morale întruchipează personajul principal?
2. Cum credeți, pentru ce luptă vecinul?

3. Credeți că acuzațiile lui sunt corecte?
4. Care credeți că a fost decizia judecătorului? Argumentați-vă răspunsul cu cuvinte din text.

Grupa 4

1. Cum credeți, ce valoare general-umană afirmă autorul?
2. Considerați aceasta valoare importantă pentru voi?
3. În ce constă această valoare în viața contemporană?
4. Oare toți oamenii, după părerea voastră, împărtășesc această valoare? De ce și în lumea contemporană trebuie să luptăm pentru ea?

2. Realizați un desen în baza poeziei sau exprimați-vă părerea despre poezie într-un scurt eseu.
3. Faceți schimb de opinii despre cum se păstrează experiența morală. Datorită cărui fapt se aprofundează impresiile despre valorile morale?

Cum se păstrează valorile morale ale societății?

Cea mai de preț comoară a experienței morale a fiecărui popor este limba lui. Printre primele cuvinte însușite de om, sunt multe morale: *bine, cuminte, obraznic...* Cuvântul – este primul nostru învățător de morală, pentru că ascultând basmele bunicii, cântecele de leagăn ale mamei, învățăm să comparăm noțiunea de „bine” cu faptele noastre și ale altor oameni.

Însușind etica, deseori întâlnim cuvinte noi. Acestea nu sunt doar concepte științifice - termeni precum: *moralitatea, drepturile omului, dreptatea socială, normele morale* etc. Majoritatea cuvintelor „etice” sunt de uz comun. De exemplu, când ați studiat în clasa a cincea noțiunea de „educație”, ați stabilit o legătură între cuvinte *educat- politicos - cuminte - amabil - moral*, ați aflat, care sunt nuanțele prin care se deosebesc. Prin urmare, învățând limba, învățăm și experiența morală a generațiilor anterioare.

Valorile morale ale societății sunt păstrate și în proverbe, zicători, cuvinte înaripate.

ÎN CUTIUȚA DE CUVINTE

Morala - formă a conștiinței sociale, care cuprinde anumite idei, concepții, convingeri privind normele de conviețuire și de comportare a oamenilor în raporturile dintre ei și față de societate.

Etica – știința despre morală.

Scurte și exacte, ele trăiesc sute de ani, întruchipând cea mai înaltă înțelepciune - cum să fii Om. La fiecare lecție de etică vă referiți la astfel de expresii. Cu siguranță ați observat că deseori ele călătoresc de la un popor la alt popor. Filosofii, scriitorii, oamenii de știință le povestesc cu drag, completându-le și perfecționându-le. Astfel de perle lingvistice sunt colectate în publicații speciale - dicționare de frazeologisme, de cuvinte înaripate, enciclopedii de aforisme etc.

Este interesant faptul că culegerile de cuvinte înaripate sunt cunoscute din cele mai vechi timpuri. De exemplu, în vremurile Ucrainei-Rusi pe plajurile noastre au fost foarte cunoscute cărțile „Albina”, „Antologia lui Sviatoslav”, care conțineau citate din Biblie, lucrări ale filozofilor greci.

Experiența morală a umanității este întruchipată în operele folclorice - în primul rând basme, povestiri și opere artistice. La orele de etică, deseori veți apela la exemple din literatură. Poate că unii dintre voi ați ales deja, personajele literare, pe care le considerați exemple de înaltă moralitate. Pentru voi, însă, căutarea unor astfel de idealuri abia a început, pentru că aveți înaintea, încă atâtea cărți pe care veți avea posibilitatea să le citiți.

Ideile de bunătate și frumusețe sunt implementate în operele pictorilor, sculptorilor și artiștilor, care sunt fermecați de tainele sufletului uman. Artă este cea mai bogată sursă de experiență morală.

Din vremurile străvechi, valorile morale au fost întruchipate în obiceiuri și tradiții. Anul trecut, la lecțiile de etică, s-a discutat, de exemplu, despre normele morale ale poporului ucrainean, care au transmis din generație în generație tradițiile de ospitalitate și stima față de neam, părinți, ținut natal, munca omului.

Moralitatea este protejată de doctrinele religioase și de biserică. Nu în zadar, pentru a înțelege sensul multor noțiuni de morală apelăm la textele religioase - parabole, învățăături, rugăciuni, porunci.

Din vechime, valorile morale ale omenirii au stat la baza legilor. Legile moderne definesc viața umană ca fiind cea mai de preț valoare. Ele se bazează în primul rând pe astfel de valori: libertatea, egalitatea și dreptatea.

*Este ușor să propovăduiești morală,
este greu să o justifici.*

OAMENI ȘI IDEI

Hryhoriy Skovoroda. Gravură după portretul pictorului necunoscut sec. XIX

Hryhoriy Skovoroda (1722–1794) este considerat mai mare filozof al Ucrainei. A fost o personalitate extrem de înzestrată: a avut o voce frumoasă și capacitatea de compozitor, a compus poezii și fabule. Totuși, a considerat că vocația sa este munca de profesor. Era convins că tinerii pot fi învățați doar prin dragoste, bunătate și numai prin activitatea, către care elevii au înclinație. El a introdus o idee bine întemeiată că o persoană angajată într-o muncă înnăscută, naturală, are o viață cu adevărat satisfăcătoare și fericită. Hryhoriy Skovoroda și-a întruchipat învățăturile etice în aforisme potrivite: *Nu totul este otravă, ce are gust neplăcut; Dragostea începe din dragoste: când vreau să fiu iubit, iubesc eu primul; Identifică gustul nu după coajă, ci după miez.*

- Folosind surse suplimentare de informare, aflați datele biografice ale lui H. Skovoroda. Realizați o comunicare scurtă despre faptele, care te-au interesat cel mai mult.
- Explicați un aforism, care ar coincide cu gândurile voastre.

1. Ce se numesc valori morale?
2. De ce valorile general-umane sunt considerate ca bază a eticii?

3. Cum s-au format valorile general-umane?

4. Completați enunțul.

Cea mai de preț valoare pentru mine este..., pentru că...

5. Realizați o comunicare despre desenul animat preferat. În comunicare, exprimați-vă părerile despre valorile general-umane redată în desenul animat.

ÎN LUMEA VALORILOR MORALE

Lecția 2

De ce avem nevoie pentru viață?

1. De ce au nevoie eroii din imagini? Se poate trăi fără a satisface aceste necesități?
2. De ce sunt cauzate necesitățile umane din imagini?
3. De ce mai au nevoie oamenii pentru a trăi în lumea modernă?
4. Completați enunțurile: *Pentru a păstra viața, oamenii au nevoie de...*

Pentru a se dezvolta, oamenii au nevoie de... Pentru a deveni membri ai societății, oamenii au nevoie de...

Care sunt necesitățile umane?

Viața umană, ca orice făptură vie, este posibilă în anumite condiții: trebuie să mâncăm și să bem, să dormim, să fim protejați de frig și căldură, să primim tratament dacă suntem bolnavi etc. Satisfacerea acestor condiții se numește *necesitate fizică*. Ele sunt considerate principale sau de *bază*. Supraviețuirea umană este imposibilă fără asigurarea necesităților de bază.

Necesitățile de bază reflectă *drepturile naturale* ale unei persoane, care i-au fost acordate încă de la naștere. Vă amintiți că drepturile omului se numesc oportunități (libertăți) și condiții corecte pentru satisfacerea necesităților proprii. Din cele mai vechi timpuri, oamenii au învățat să-și satisfacă necesitățile la nivel de supraviețuire (pentru a nu muri de foame și de frig), iar mai târziu au început să tindă pentru a-și asigura condiții, în care să se poată simți fericiți. Prin urmare, conceptul de „condiții decente de viață umană” a evoluat de-a lungul istoriei.

Grecii antici îl venerau pe zeul Prometeu pentru faptul că a dat oamenilor focul, învățându-i cum să scape de vreme rea, să construiască case, să gătească mâncare, să confecționeze haine etc. Cândva acest lucru era suficient pentru a satisface necesitățile de bază. În prezent, gama de drepturi naturale bazate pe necesitățile de bază, este extinsă semnificativ. Aceste drepturi includ dreptul la un mediu sigur, accesul la informație și dreptul la învățământ etc.

În pofida progresului civilizației, satisfacerea necesităților de bază rămâne o problemă pentru milioane de oameni care și astăzi suferă de lipsă de alimente, medicamente și apă potabilă. În condițiile în care majoritatea populației lumii trăiește în orașe, asigurarea necesităților de bază a devenit mai ușoară, dar în același timp mai vulnerabilă la factorii externi: de exemplu, întreruperea alimentării cu apă într-un oraș mare creează incomodități și chiar suferința a sute de mii de cetățeni, pentru că nu au nici o modalitate alternativă de a obține apă potabilă. O întrerupere de curent implică imposibilitatea de a găti și pierderea sursei de căldură. Asigurarea capacităților de bază aparține autorităților guvernelor și comunităților, ea are loc în conformitate cu anumite legi.

ÎN CUTIUȚA DE CUVINTE

Necesitate - ceea ce se cere, se impune să se facă; ceea ce este de absolută trebuință.

După câțva timp am încercat să privesc împrejur, să văd în ce loc mă găseam și ce aveam de făcut. Curând mi-a scăzut bucuria, dându-mi seama cât de groaznică îmi era mântuirea. Eram ud leoarcă și nu aveam nici haine de primeneală, nici ce mânca sau bea pentru a-mi recăpăta puterile. Urma să mor de foame sau să fiu sfâșiat de fiarele sălbatice. Ceea ce mă întrista mai mult era că nu aveam cu mine nici un fel de armă pentru a vâna și ucide vreun animal care să-mi potolească foamea, sau pentru a mă apăra la nevoie. Am alergat câțva timp înapoi și încolo ca un om cu mințile zburătăcite. Când s-a lăsat noaptea, m-am gândit la trista soartă ce mă aștepta, știind că fiarele ies pe înnoptate să-și caute prada. De aceea m-am cățărat într-un copac stufos, ce semăna cu un brad plin de ace și care se găsea în apropiere. Am stat toată noaptea acolo, așteptând să se facă ziuă, pentru ca să văd ce-mi mai rămâne de făcut sau ce moarte trebuia să-mi aleg, căci nu aveam nici o nădejde că voi scăpa cu viață, înainte de-a mă cățăra în copac, m-am depărtat puțin de coastă, căutând apă de băut. Spre marea mea bucurie, am găsit apă, am băut. După aceea m-am urcat în copac, așezându-mă așa, ca să nu cad în cazul când voi adormi. Mi-am făcut un ciomag scurt, cu care aveam de gând să mă apăr. Fiind istovit, am adormit îndată.

Când m-am deșteptat, se făcuse ziua demult. Cerul era senin, furtuna trecuse și marea nu mai mugea ca în ajun. M-am gândit că mi-ar prinde bine dacă aș reuși să iau câte ceva de pe corabie. Mai întâi am descoperit că nici o provizie de pe corabie nu fusese udată. Fiind foarte flămând, mi-am umplut buzunarele cu pesmeți. Pentru a nu pierde timp, mestecam căutând mai departe. Nu îmi mai lipsea decât barca, pentru a lua cu mine tot ceea ce îmi era neapărat necesar. Degeaba însă stăteam cu brațele încrucișate, dorindu-mi lucruri pe care nu le puteam avea. Nevoia m-a învățat ce să fac. Știam că sunt puse deoparte, undeva în corabie, câteva scânduri, niște grinzi solide și vreo două catarge de rezervă. M-am pus îndată pe lucru, aruncând peste bord toate bucățile de lemn care nu erau prea grele și pe care le-am legat mai întâi cu câte o frânghie pentru a nu fi luate de valuri. În curând totul a fost gata și puteam căra orice greutate. Dar trebuia să mă gândesc cum să-mi încarc pluta și în ce fel să feresc de apă încărcătura. N-am stat mult pe gânduri. Am orânduit mai întâi pe plută toate scândurile ce le-am putut găsi. Apoi am golit trei cutii de marinar și le-am dus jos. Le-am umplut cu provizii ca: pâine, orez, trei bucăți de brânză de Olanda, cinci bucăți de păstramă de capră, din care se mânca adesea pe corabie. Am mai luat niște grăunțe amestecate de orez și orz. Între timp mi-am dat seama că am rămas cu pantalonii și ciorapii, care îi aveam pe mine, căci înotasem cu ei până la corabie. Întâmplarea aceasta m-a dus cu gândul la haine...

După multă căutare am găsit, în sfârșit, lada dulgherului, pentru mine prada cea mai prețioasă. În aceste clipe ea valora mai mult decât o corabie plină cu aur. Am adus-o pe plută așa cum am găsit-o, fără să mă uit ce este în ea, căci știam cam ce conține.

Am căutat apoi arme și muniții. În cabina cea mare am găsit două puști de vânatoare și două pistoale, pe care le-am luat îndată, cu niște praf de pușcă, un sac mic cu alice și două săbii ruginite. Știam că sunt pe corabie și vreo trei butoiașe cu praf de pușcă, dar nu știam unde le pusese tunarul. După multă căutare, le-am găsit. În două din ele nu pătrunsese apa, așa că le-am luat...

Mă îmbărbătau însă trei lucruri. Marea era foarte liniștită, fluxul mă ducea spre țarm, iar puținul vânt care sufla se îndrepta tot în aceeași direcție. Am găsit apoi vreo două rame rupte, care aparținuseră bărcii. Pe lângă lada cu scule, am mai luat două ferăstraie, un topor și un ciocan și, pornind pe apă cu pluta mea.

Acum îmi rămânea să văd cum să mă apăr mai bine de sălbatici, dacă ar veni vreodată, sau de fiare, dacă existau pe insulă. Chibzuiam în toate felurile ce fel de locuință să-mi fac dacă s-o sap în pământ sau s-o fac ca un cort. În sfârșit m-am hotărât pentru amândouă, după cum se va vedea.

Daniel Defoe Robinson Crusoe (fragment)

1. Împărțiți-vă în grupuri, analizați textul conform întrebărilor și pregătiți o comunicare pentru discuție colectivă.

Grupa 1

1. Din care roman face parte fragmentul dat? Când a fost scris acest roman? Cine este autorul operei?
2. Exprimați-vă părerea despre motivul pentru care scriitorul a inventat această operă?
3. Se întâmplă oare situații similare cu cea în care s-a aflat personajul principal?
4. Cum a primit el încercările destinului? Ce l-a ajutat să supraviețuiască?

Grupa 2

1. În urma căror evenimente personajul principal a ajuns în condiții foarte dificile?
2. Ce pericole a întâlnit?
3. Cum a găsit ieșirea din situație?
4. Care sunt trăsăturile de caracter ale personajului romanului ?

Grupa 3

1. Ce a trebuit să facă personajul principal pentru a supraviețui?
2. Dați exemple din text despre modul, în care Robinson Crusoe a încercat să-și asigure necesitățile fizice.

3. Ar fi putut oare eroul să-și salveze viața dacă le-ar fi neglijat?

4. De ce a căutat lada dulgherului?

Grupa 4

1. Ce a simțit eroul când a ajuns într-o situație critică?

2. Este firesc ca oamenii să simtă frică atunci când ajung în astfel de situații?

3. Ar fi oare urgente necesitățile, care trebuia să și le asigure personajul, pentru contemporanii noștri dacă s-ar afla într-o situație similară?

4. Ce s-a schimbat în ideile despre necesitățile fizice din perioada descrisă în operă? Dar în satisfacerea lor?

2. Întocmiți o listă, conform textului, a necesităților lui Robinson Crusoe și căile prin care a ajuns să le satisfacă. Cum credeți s-ar schimba oare lista necesităților pentru un Robinson modern? Care necesități și-au pierdut actualitatea și care s-au adăugat?

3. Ce necesități umane au rămas nesatisfăcute pentru personajul romanului în condițiile acestei insule pustii? Cât de importante credeți că sunt?

Dacă nu poți avea ceea ce vrei, învață să vrei ceea ce ai.

Care sunt necesitățile omului în lumea modernă?

Viața fiecăruia dintre noi nu are doar o dimensiune fizică. Omul se naște și trăiește în societate, așadar pentru o viață normală are nevoie de comunicare în grupuri mici și mari. O necesitate importantă este de a-și realiza capacitățile și talentul. Oamenii au nevoie de respect și recunoaștere. În dependență de trăsăturile lumii interioare, unii nu-și pot imagina viața fără să citească cărți, alții doresc să călătorească, să dobândească cunoștințe noi, iar alții – să creeze.

Oamenii de știință au grupat toată diversitatea necesităților umane în grupuri. În afară de necesitățile fizice, sunt importante și necesitățile de siguranță, comunicare, respect și autoexprimare. *Nu doar cu pâine trăiește omul*, - au remarcat savanții, încă din cele mai vechi timpuri, subliniind că oamenii, pentru o viață deplină, au nevoie de multe lucruri.

Dezvoltarea statelor moderne este măsurată și evaluată în funcție de nivelul de satisfacere a diferitelor necesități umane. Pentru comoditate, diversitatea necesităților este descrisă sub forma unei piramide, care se bazează pe necesități de bază. Probabil, că numai după ce își satisface o necesitate, omul conștientizează și tinde spre altele. Cu adevărat, fiecare își construiește o ierarhie a necesităților pentru sine – precum și piramida valorilor. Conștientizarea necesităților duce la asigurarea acestora, astfel încât necesitățile influențează asupra comportamentului uman și îi determină programul de viață.

1. Construiți o piramidă a necesităților personale.
2. Dați exemple de necesități din fiecare grup.
3. Explicați modul în care diferite necesități îi motivează pe oameni să acționeze, să influențeze asupra comportamentului și planurilor în viață.
4. Cine sau ce vă ajută să vă satisfaceți necesitățile personale?

Aristotel. Pictorul Rafael (1510-1511). Fragment de frescă.

Filosoful din Grecia Antică **Aristotel (384–322 î.e.n.)** a fost elevul lui Platon, și ajunge să îi fie profesor lui Alexandru Macedon. El a fost primul care a numit etica știința, care studiază sfera relațiilor umane, comportamentul și a determinat locul eticii printre alte științe (între psihologie – știința despre om și sufletul său, iar politică - știința despre stat). Studiind, el a căutat să afle sensul fericirii, esența și varietățile binelui, capacitatea omului de a o realiza. Dar, mai ales, filosoful a fost preocupat de sensul virtuții, reflecta asupra posibilităților de educație a acesteia și a meditat la esența dreptății. Învățăturile etice ale lui Aristotel sunt întruchipate în aforisme: *Rădăcinile învățaturii sunt amare, dar fructele ei sunt dulci; Plăcerea muncii duce la perfecționarea acesteia; Fără activitate nu există plăcere, iar plăcerea completează toată activitatea; Toate acțiunile umane au unul sau mai mulți dintre acești șapte factori: șansă, natură, constrângere, obișnuință, rațiune, dorință, pasiune; Pentru a fi nobil, nu este necesar să stăpânești pământul și mările; Inteligența constă nu numai în cunoaștere, ci și în capacitatea de a o aplica.*

- Folosind surse suplimentare de informare, aflați ce semnificație a atribuit Aristotel noțiunii de „bine”. Comparați-o cu noțiunea de «necesitate».
- Explicați unul din aforismele filosofului, care ar coincide cu gândurile voastre.

1. Care sunt cele mai importante necesități umane?
2. De ce necesitățile fizice sunt definite ca fiind de bază?
3. Care sunt legăturile dintre necesitățile și drepturile omului?
4. De ce fiecare persoană are piramida personală a necesităților?
5. Completați enunțul.

Pentru a-mi putea asigura propriile necesități, eu trebuie să învăț...

6. Creați un comics despre modul în care, colegii voștri care se pregătesc de excursie, planifică să-și satisfacă necesitățile fizice. Desenați ce ar trebui să ia copiii cu ei.

Prin ce ne deosebim?

1. Ce dispoziție au persoanele din imagine? Sunt fericiți? Cum ați constatat?
2. Cum credeți, au nevoie persoanele din imagini de activități, cărorora să-și dedice timpul liber? În ce grupuri puteți clasifica necesitățile oamenilor reprezentați în imagine? Cum înțelegi expresiile "viață deplină", "a trăi la maxim"?
3. La ce se referă necesitățile umane reprezentate în imagine?
4. Completați enunțul: *Pentru o viață deplină, oamenii au nevoie de...*

Care necesități umane se numesc spirituale?

Imaginați-vă că vi s-a propus să vă alăturați unui flash mob „Scrisori către univers”. Pentru a participa la el, trebuie să povestiți pe scurt despre voi. Ce caracteristici credeți că ar trebui să indicați în acest discurs? Ar fi cointeresați organizatorii proiectului de următoarele informații: „Compoziție: aproximativ 50 kg oxigen; 16 kg carbon; 2,4 kg azot; 1,2 kg de calciu; 800 g de fosfor; 200 g de potasiu; 160 g de sodiu”?

Anume din aceste elemente chimice se compune organismul unui adult! Oare substanțele determină valoarea fiecăruia dintre noi? Desigur că nu. Majoritatea oamenilor nici nu se gândesc să prețuiască pe cineva, conform acestor caracteristici. Oamenii au căutat și caută întotdeauna să înțeleagă, în primul rând, personalitatea celor cu care comunică, sufletul uman, după cum spun filozofii, adică lumea interioară a omului.

Esența interioară este caracteristică nu numai omului. De exemplu, când studiați limbi străine, ați observat că cuvintele întruchipează un anumit sens și conținut. Acest sens nu este întotdeauna evident. În multe cazuri, nu putem explica de ce cuvântul are anume acest sens și nu altul. De asemenea, având doar caracteristici externe, nu putem spune că cunoaștem o persoană. În schimb sunt cazuri când oamenii devin prieteni, comunicând doar prin scrisori, fără măcar să se vadă. Deci, esența interioară a unei persoane este cea care ne determină atitudinea: cu cât lumea interioară este mai bogată, cu atât ea pare mai interesantă.

Condițiile pentru asigurarea și dezvoltarea lumii interioare a unei persoane se numesc *necesități spirituale*.

Deoarece lumea interioară a fiecărui om este unică, necesitățile spirituale sunt surprinzător de diverse. Dar, în spatele acestei varietăți, cercetătorii disting condițiile vieții umane legate de dezvoltarea capacităților, a creativității (necesitatea de autoexprimare), a comunicării și a respectului.

ÎN CUTIUȚA DE CUVINTE

Spiritual – imaterial, non-fizic; asociat cu opinii, aspirații umane, adică cu lumea interioară și morală.

Conștientizarea unei persoane cu privire la necesitățile sale spirituale se numește spiritualitate. Prin urmare, neglijarea necesităților spirituale este o manifestare a *nespiritualității*.

Oamenii care activează pentru un scop bun și nobil sunt capabili să depășească orice dificultăți.

Aveam vreo treisprezece ani
Pășteam mieiuții pe câmpii,
Și poate soarele mai tare încăl-
zea,
Sau erau doar iluzii?
Și îmi plăcea, ah, ce mult îmi plăcea,
De parcă Dumnezeu mă mângâia...

Era târziu de-acum, înspre chindii.
Prin buruieni ascuns încă eram,
Mă rugam încet la Dumnezeu
Și rugăciunea parcă izvora.
Eram copil și nu înțelegeam,
De ce ruga mea atât de sinceră era.
Și vesel era tot în jurul meu,
Și satul, și cerul lui Dumnezeu,
Și mieii veseli în jurul meu zburdau,
Și soarele cu razele mă mângâia.

Dar nu prea mult soarele a încălzit
Și nici prea mult că m-am rugat...
A început să frigă, și chiar s-a înroșit
Și raiul l-a incendiat.
Din somn în acea clipă m-am trezit,
Privesc: iar satul s-a înnegurat,

Chiar și cerul dumnezeiesc
Încet s-a întristat.
Îmi priveam mieii,
Dar nu erau ai mei.
Și casa o priveam,
Dar nu aveam nici casă.
Nimic nu mi-a dat Dumnezeu!
Și-am început să plâng,
Și-mi picurau lacrimi amare.
O fată, ce cânepa de lângă drum
a adunat
M-a auzit oftând și s-a apropiat.
Atentă mi-a șters lacrima
Și m-a sărutat...

De parcă soarele s-a luminat,
De parcă lumea toată a mea era,
A mea... cu lanuri, codri și câm-
pii...
Și noi pășeam încet înspre izvor
Ca să adap mieii străini.

Taras Șevcenko. "Aveam vreo treisprezece ani" (Text prescurtat)

1. Împărțiți-vă în grupuri, analizați textul conform întrebărilor și pregătiți o comunicare pentru discuție colectivă.

Grupa 1

1. Cum se numește poezia? Cine este autorul? Ați citit această poezie vreodată (poate ați memorat-o, o puteți recita?)
2. Aflați când a fost scrisă această poezie. Care versuri din poezie indică faptul, că autorul s-a bazat pe fapte din viața sa?
3. Exprimați-vă părerea. Care gânduri l-au determinat pe poet să-și împărtășească amintirile. Ce stări spirituale ale poetului sunt descrise în poezie? Care este motivul schimbării stării sufletești a eroului liric?
4. Vă place această poezie? Ce anume? Ce sentimente v-a trezit?

Grupa 2

1. Alegeți din poezie cuvinte care se referă la necesitățile eroului liric. Pe care dintre ele le considerați întruchiparea necesităților spirituale?
2. Există cuvinte în poezie care indică nivelul de asigurare a necesităților de bază ale eroului liric?
3. Cum influențează conștientizarea acestui nivel asupra stării de spirit a eroului liric?
4. Cum își satisface eroul liric necesitățile spirituale personale?

Grupa 3

1. Împărțiți poezia în fragmente, conform stării de spirit a eroului liric.
2. Din fiecare fragment, selectați cuvintele care indică starea de spirit și viziunea despre lume a eroului.
3. Ce factori contribuie la îmbunătățirea stării de spirit: conștientizarea realității sau starea interioară?
4. Exprimați-vă părerea. Ce se numește puterea spiritului uman. În care trăsături de caracter se manifestă puterea spiritului uman?

Grupa 4

1. Explicați, în baza textului, relația dintre necesitățile spirituale ale unei persoane și puterea spiritului.
2. Exprimați-vă părerea. Se schimbă necesitățile spirituale pe parcursul vieții? Prin ce se explică acest lucru?
3. Credeți că este corectă afirmația, că numai după satisfacerea necesităților de bază, o persoană începe să tindă spre viața spirituală? Argumentați-vă răspunsul.
4. Este capabilă o persoană să-și dezvolte lumea interioară? Prin ce se manifestă acest lucru? Este necesar acest lucru? De ce?

2. Realizați un eseu despre modul în care lumea interioară a omului influențează asupra percepției lumii exterioare.
3. Cu care nivel al necesităților, reprezentate în schema de la pag. 17, sunt în corelație necesitățile spirituale ale omului?

De ce lumea interioară a unei persoane este numită și spirituală?

La lecțiile de etică din clasa a cincea, ați învățat că lumea interioară a unei persoane se manifestă în gândurile, sentimentele, emoțiile, caracterul, dorințele și visele sale. Toate manifestările lumii interioare par a fi „ascunse” de lumea exterioară. Ceea ce se referă la lumea materială de obicei este numit *univers spiritual*.

În acest sens, cuvintele „intern” și „spiritual” sunt sinonime. Cuvântul „spirit” este folosit pentru a desemna conștiința, gândirea umană. În acest sens este folosit în expresii: *tare de spirit* (despre o persoană puternică, rezistentă), *a pierde spiritul* (a pierde entuziasmul, a pierde speranța), *a ridica spiritul* (a încuraja, a inspira, a îndruma), *a fi în spirit* (a fi bine dispus), *a respira în același spirit* (a avea aceleași intenții cu cineva). Legat de cuvântul „spirit” este cuvântul „suflet” - conform ideilor religioase străvechi, astfel este numită temelia nemuritoare, imaterială a unei persoane, care constituie sensul vieții sale și îl deosebește de un animal. Însă, ideile despre suflet au depășit frontierele învățăturilor religioase, devenind generale. Acest lucru este mărturisit de schimbările constante ale limbajului, pe care le folosim în viața de zi cu zi. De exemplu, *un suflet sincer, un suflet fericit, a pune suflet, cu sufletul, a nu fi cu suflet etc.*

1. Care este legătura dintre lumea interioară a omului și necesitățile spirituale?
2. Care este necesitatea de comunicare?
3. Dați exemple de necesități spirituale legate de autoexprimare.
4. Cum influențează necesitatea de respect asupra comportamentului?
5. Care sunt faptele și acțiunile cauzate de necesitățile spirituale?
6. De ce au nevoie oamenii pentru a-și realiza necesitățile spirituale?

Georg Wilhelm Friedrich Hegel. Pictor J. Skhlesinger. 1831

Ideile filozofului german **Georg Wilhelm Friedrich Hegel** (1770–1831) au avut o influență considerabilă asupra dezvoltării ideilor despre necesitățile spirituale ale omului. Filosoful a propus ideea de spirit absolut, care este temelia vieții umane și a societății. În baza acestei idei, a explicat conceptele etice de „bine”, „rău”, „onoare”, „datorie”, „fericire”. El a considerat munca și puterea spiritului, care se manifestă în acțiunile umane, ca fiind principalele valori morale. Hegel a aderat la opiniile filozofilor greci antici, conform cărora omul este măsura tuturor lucrurilor, astfel încât fiecare determină limitele binelui și răului pentru sine. El a aprofundat ideea de morală și moralitate, argumentând faptul, că aceste concepte au semnificații diferite. După opinia lui Hegel, în viața socială, binele ca beneficiu general există în două ipostaze: drept (lege și morală) și

bine (satisfacția necesităților). Viziunile etice ale lui Hegel sunt întruchipate în aforismele: *Omul este ceea ce face; Nimic mareț în lume nu se realizează fără pasiune; Istoria se repetă: prima oară ca tragedie, a doua oară ca farsă.*

- Folosind surse suplimentare de informare, aflați ce semnificație a acordat Hegel conceptului de „spirit absolut”. Credeți că acest concept are legătură cu necesitățile spirituale ale unei persoane?
- Explicați unul din aforismele filozofului, care ar coincide cu gândurile voastre.

1. Ce se numește lumea interioară a unei persoane?
2. La ce se raportează necesitățile spirituale ale unei persoane și prin ce se manifestă ele?
3. De ce necesitățile spirituale umane, spre deosebire de cele fizice, sunt surprinzător de diverse?
4. Ce trebuie să înțelegem, să știm, pentru a putea conștientiza necesitățile noastre spirituale și pentru a le asigura?

5. Completați enunțul. *Consider cea mai importantă necesitate spirituală...*

6. Realizați o comunicare despre o persoană puternică, bazându-vă pe experiența de comunicare cu adulții, cărți citite sau filme vizionate. Întocmiți o listă a calităților specifice unei astfel de persoane.

Lecția 4

De ce libertatea este valoare umană?

1. Care este cuvântul cel mai potrivit pentru a numi persoanele reprezentate în imagine - *mulțime, grup, comunitate, pasageri*?
2. Aveți motive să afirmați că aceste persoane sunt depersonalizate? Care detalii din imagine indică lumea interioară a personajelor? În ce constă individualitatea lor?
3. Cum înțelegeți expresia „a fi tu însuți”? Ce le permite oamenilor să rămână ei înșiși într-un grup mare?
4. Sunt limitate acțiunile oamenilor din imagine? Care sunt motivele acestor limite? Ce înseamnă să te simți liber? De ce este nevoie pentru a te simți liber?

Cum este explicată noțiunea de „libertate”?

Libertatea ocupă un loc special printre valorile morale universale. Înțelegerea acestei noțiuni s-a format de-a lungul istoriei, până când a fost fixată ca normă juridică în Declarația Universală a Drepturilor Omului. „Orice persoană are dreptul la viață, libertate și integritate personală”, scrie în articolul 3 al acestui document internațional. Cuvântul „libertate” este sinonim cu cuvântul „independență”. Nuanțele semnificației sale se redau prin familia de cuvinte: liber, libertate, eliberare, neeliberat.

Valoarea libertății este redată în proverbele ucrainene: *Când un cazac este în câmp, este liber; Stepa și libertatea - soarta cazacului; Un om fără libertate este ca un cal priponit.* Taras Șevcenko a reflectat asupra libertății sacre, ca o condiție prealabilă pentru un destin uman fericit. Deci, libertatea este capacitatea de a se comporta după cum gândește, adică după propria voință. Cu toate acestea, cuvântul „libertate” are multe semnificații. Este folosit nu numai în relațiile dintre oameni, ci și în relațiile dintre popoare și state. În acest sens, cuvântul „libertate” înseamnă independență, suveranitate a statului. Hryhoriy Skovoroda l-a proslăvit pe hatmanul Bohdan Khmelnytskyi pentru că a luptat pentru libertatea poporului ucrainean:

Ce înseamnă libertate? Cât bine conține ea?

Se spune că e mai scumpă decât aurul.

Dar nu e adevărat, mai scumpă e ca aurul din toată lumea.

Libertatea e cerul senin, e diamantul.

Și-aș lupta o viață-ntreagă

Să fie libertate, căci e atât de dragă.

Slava să fie cu tine mereu

Și libertatea, Bogdane eroul meu.

Din 2014, la 21 noiembrie este sărbătorită în Ucraina *Ziua Demnității și a Libertății*, o sărbătoare care îi onorează pe participanții mișcărilor civile (Revoluția Portocalie și Revoluția Demnității), pentru afirmarea oportunității cetățenilor de a participa în viața socială și politică a țării, asigurându-le libertăți politice.

PRACTICUM MORAL

Textul1

În 1750, Hryhoriy Skovoroda, dorind să-și continue studiile a plecat în Ungaria. De acolo a călătorit la Viena, Budapesta, Bratislava și alte orașe, unde a întâlnit oameni învățați. Posedând limba latină, germană și înțelegând limba greacă putea comunica liber cu ei. Skovoroda a studiat o perioadă la universitatea din Halle; în general filozoful a trăit cinci ani în străinătate.

A călătorit prin Ucraina timp de un sfert de secol. Când filosoful era la Harkov, s-a adresat la el un nobil:

- Om cinstit! De ce nu te oprești din rătăcire și nu te apuci de un lucru serios?

- Domnule milostiv! – răspunse Skovoroda. - Lumea este ca un teatru: pentru a juca în ea cu succes și cu laude, rolurile sunt împărțite după capacitați. Actorul este lăudat nu pentru semnificația rolului, ci pentru o interpretare reușită. M-am gândit mult la asta și am recunoscut că nu aș putea prezenta cu succes pe nimeni altul în teatrul lumii, decât o persoană simplă, lipsită de griji și singuratică. Am ales acest rol și sunt mulțumit. Munca aduce satisfacție numai cu înclinație înnăscută.

Și într-adevăr, după cum mărturisesc contemporanii, Skovoroda și-a păstrat distanța față de persoane nobile, de marea societate și de cunoștințe oficiale. Îi plăcea să fie într-un cerc restrâns de oameni, comunicând în mod natural și sincer, nu-i plăcea să înceapă conversații cu străinii, cu excepția oamenilor obișnuiți, cu care se simțea cel mai bine.

Valerii Șevciuk De pe piscuri și din adâncuri (fragment)

Textul 2

BROAȘTELE

Când lacul a secat, broaștele au sărit să-și găsească o casă nouă. În sfârșit au strigat:

- O, ce lac imens! Va fi casa noastră pentru totdeauna!

Și au sărit toate în ea.

- Dar eu, - spuse una dintre ele, - am hotărât să locuiesc într-unul din izvoarele care se revarsă în lac. Acolo unde văd un deal acoperit de pădure, care trimite multe pâraie aici, sper să-mi găsesc locuința acolo.

- De ce, mătușă? - a întrebat broasca mai tânără.

- De aceea, draga mea, că pâraiele pot curge în altă parte, iar lacul vostru poate seca. Pentru mine, izvorul este întotdeauna mai de încredere decât o băltoacă.

Morala: Orice bogăție poate sărăci și seca ca un lac, doar o muncă cinstită poate asigura o existență liniștită, pașnică și modestă. Câți bogați devin cerșetori în fiecare zi. Singura mântuire este meseria ...

Cei mai săraci robi provin adesea din strămoși care au trăit într-un bazin de profituri mari.

Hryhoriy Skovoroda

1. Împărtășiți-vă în grupuri, analizați textul conform întrebărilor și pregătiți o comunicare pentru discuție colectivă.

Grupa 1

1. Citiți textul 1. Despre cine este vorba? Ce ați aflat nou despre personajul din povestire? Cum caracterizează aceste opere personalitatea istorică, despre care ați învățat la lecțiile anterioare de etică?
2. Exprimați-vă părerea. Ce l-a determinat pe H. Skovoroda să refuze ofertele ademenitoare de-a lungul vieții?
3. Ce cuvinte din operă ne conving că H. Skovoroda și-a apărut în primul rând libertatea personală?
4. Cum înțelegeți cuvintele că „lumea este ca un teatru: pentru a juca în ea cu succes și cu laude, rolurile sunt luate după capacități”? Ce rol și-a ales H. Skovoroda? Ce are comun acest rol cu libertatea?

Grupa 2

1. Citiți textul 2. Argumentați că textul dat este o fabulă. Redați pe scurt despre ce este vorba în această operă.
2. Cine este personificat prin imaginea broaștelor?
3. Ce simbolizează lacul pentru societatea broaștelor?
4. De ce a decis o broască să se stabilească într-un izvor?

Grupa 3

1. Citiți textul 2. Ce situație din viață stă la baza operei lui H. Skovoroda? Ce valoare morală afirmă filosoful în această operă?
2. De ce, după părerea broaștei înțelepte, nu merită să te muți în lac?
3. Care este, după părerea filosofului, cheia unei vieți fericite?
4. Argumentați că fabula redă reflecții despre libertatea omului. Ce, după părerea lui H. Skovoroda, este o condiție prealabilă pentru această libertate?

Grupa 4

1. Citiți textele 1 și 2. Ce temă este atinsă în ambele texte?
2. Ce valoare morală face textele asemănătoare? Ce este libertatea de alegere pentru H. Skovoroda și eroii fabulei sale?
3. Care cuvinte din textul 1 transmit aceeași idee ca și cuvintele din fabulă: „doar o muncă cinstită poate asigura o existență liniștită, pașnică și modestă”?
4. Există motive să credem că o persoană simplă, lipsită de griji și singuratică, așa cum a aspirat să fie H. Skovoroda, prețuiește libertatea?

2. În baza textelor, întocmiți o listă a condițiilor, respectarea cărora va ajuta unei persoane să păstreze sentimentul de libertate. Exprimați-vă părerea despre motivul pentru care oamenii își pierd sentimentul de libertate.
3. Numiți calitățile, care ar trebui să le aibă omul, pentru a păstra libertatea personală.

Lesya Ukrainka. 1890

Opera scriitoarei ucrainene **Lesya Ukrainka (1871–1913)** este pătrunsă de afirmarea idealurilor de libertate. Larisa Petrivna Kosach (numele real al scriitoarei) nu întâmplător și-a ales acest pseudonim. Ea a apărat cu demnitate originalitatea culturii ucrainene, a căutat să trezească un sentiment de demnitate națională în ucraineni, să-i unească în jurul ideii de a construi un stat independent. Scopul principal al L. Ukrainka era să-și încurajeze compatrioții să distrugă supunerea sclavă, să conștientizeze valoarea libertății – atât personală, cât și națională. Ea își imagina Ucraina ca o casă, al cărei fundament este cultura, istoria, limba, mitologia națională și tradițiile. Potrivit scriitoarei, această Casă va apărea atunci, când oamenii vor simți necesitatea de libertate umană, libertatea de exprimare, vor începe să lupte pentru

drepturile civile și vor deveni conștienți de îndatoririle lor civice. Ideile Lesei Ukrainka sunt întruchipate în aforisme:

*Cel ce se va elibera, liber va fi,
cine eliberează pe cineva, în robie îl va lua;
Cine nu a trăit în mijlocul furtunii, nu cunoaște prețul puterii;
Nu este poet acela, ale cărui gânduri nu zboară liber în lume,
Ci veșnic s-au încurcat în plasele aurii subțiri...*

- Amintiți-vă operele Lesei Ukrainka pe care le-ați citit. Care este unicitatea lor? Exprimați-vă părerea despre faptul ce înseamnă noțiunea de „libertate a creativității”. Cum credeți era ea caracteristică pentru scriitoare?
- Explicați unul din aforismele scriitoarei, care ar coincide cu gândurile voastre.

Nu există om care să nu iubească libertatea; dar un om sincer o cere pentru toți, iar cel nesincer – numai pentru sine.

De ce libertatea este baza moralei?

Din lecțiile de etică din clasa a V-a, vă amintiți că capacitatea unei persoane de a face alegeri în favoarea binelui, în diverse situații de viață îi determină moralitatea. Dar pentru a face această alegere, o persoană trebuie să acționeze din propria voință, adică să aibă libertate. De aceea libertatea omului este o condiție prealabilă a moralității sale. Deci, în etică, libertatea este capacitatea de a face alegeri în funcție de propriile dorințe, interese și scopuri. Iată de ce libertatea implică posibilitatea alegerii și acțiunile corespunzătoare.

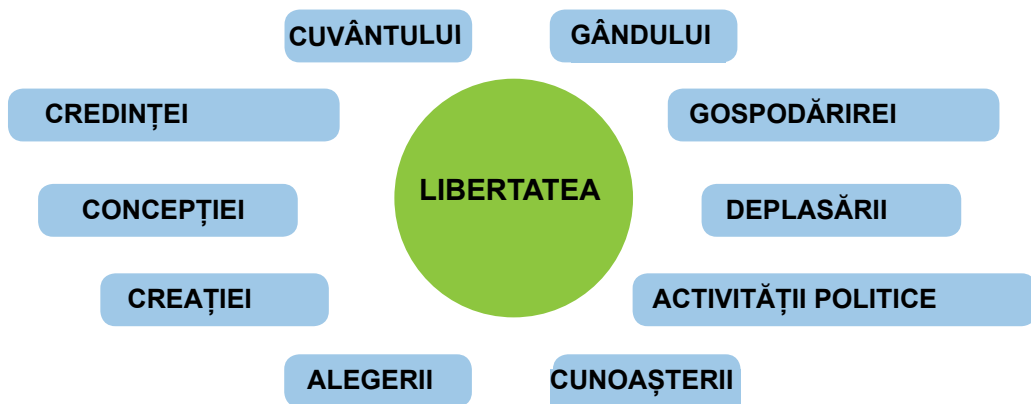
Dezvoltarea ideilor despre libertate se reflectă în cele trei dimensiuni ale sale: libertatea voinței, libertatea de acțiune și libertatea creativității.

Libertatea voinței este capacitatea de a alege în mod independent un scop în viață, intenții, metoda de acțiune, ținând cont de îndrumări și valori morale.

Libertatea de acțiune este capacitatea de a acționa fără restricții în orice domeniu.

Libertatea creativității este dreptul de a realiza vise și idei, creând ceva nou, original, care nu a existat până acum.

1. De ce libertatea este principiul de bază al vieții societății și al statului?
2. Care sunt manifestările libertății indicate în imagine?
3. De ce dreptul la libertate este fixat în constituțiile țărilor democratice moderne?
4. De ce neglijarea principiului libertății împiedică progresul social?

1. Care este valoarea libertății?
2. Ce este libertatea? Dați exemple de manifestări ale libertății.
3. De ce libertatea prevede responsabilitatea pentru acțiunile personale?
4. Este o limitare a libertății cunoașterea legilor?
5. Completați enunțul: *Sunt o persoană liberă, pentru că...*
6. Priviți tabloul „Cazacul Mamai”. Într-un scurt eseu, încercați să explicați semnificația simbolică a tabloului. De ce această imagine este considerată întruchiparea cazacilor ucraineni iubitori de libertate?

1. Continuați lista, adăugând ceea ce iubesc copiii din clasa voastră.
2. Pe baza cărui fapt puteți spune ce vă place și ce – nu?
3. S-a schimbat lista de activități în viața voastră, pe parcursul anilor. Cum credeți, de ce?
4. Exprimați-vă părerea despre faptul că sentimentul de iubire are legătură cu lumea interioară a unei persoane. Se poate învăța a iubi?

Ce înseamnă să iubești?

După ce ați discutat împreună, ați făcut o listă cu tot ce iubesc elevii din clasa voastră. Probabil ați fost surprinși de faptul, câți oameni, lucruri, fenomene suntem capabili să iubim. Este clar, că în toate cazurile enumerate de voi, folosirea verbului „a iubi” are sens diferit și indică sentimente diferite. Acest lucru a fost observat de grecii antici, care erau conștienți că există mai multe tipuri de iubire. De exemplu, „filia” avea sensul de dragoste-prietenie, iar „agape” ca iubire-compassiune.

ÎN CUTIUȚA DE CUVINTE

A iubi – înseamnă a simți un devotament profund față de cineva sau ceva; a simți o mare afecțiune pentru o altă persoană.

Dragostea este unul dintre sentimente importante din viața omului, la fel ca: tristețea, bucuria, frica, supărarea etc. Sentimentele sunt foarte apropiate de emoții și stări de spirit, dar spre deosebire de acestea, ele apar întotdeauna în relație cu cineva sau ceva. *Mă întristează cuvintele tale* - acesta este un sentiment, iar *Eu sunt trist* - este o emoție. Sensul iubirii a fost discutat secole la rând. Totuși au ajuns la un acord: capacitatea de a iubi este o calitate umană excepțională, datorită căreia prețuim viața. Priviți în jur. Sunteți înconjurați de multe obiecte. Sunteți indiferenți față de ele. Dar dacă aruncați o privire asupra cărții voastre preferate, a unei jucării, pe care v-a dăruit-o fratele vostru anul trecut, a unei flori, pe care ați crescut-o singuri sau a unei eșarfe preferate, pe care bunica voastră a tricatat-o de ziua de naștere, - atunci lucrurile încetează să mai fie doar lucruri. Trezindu-ne sentimentele și gândurile, aceste lucruri par să prindă viață. Și cu cât obiectul iubirii noastre este mai perfect, cu atât esența acestui sentiment devine mai misterioasă. De obicei, unei persoane îi este ușor să spună de ce îi place un lucru sau altul, o operă muzicală sau literară. Totuși, ne pierdem, simțind o lipsă de cuvinte, când vine vorba de ținutul nostru natal, de prieteni, de rude. Psihologii, cercetătorii lumii interioare a omului, au stabilit că dragostea este un sentiment liber, misterios, firesc și imprevizibil. Încă nu sunt cunoscute situații, în care cineva să simtă dragoste după ce a ascultat un sfat sau a îndeplinit un ordin.

Însă, fiecare știe cu siguranță, că cei pe care îi iubim, sau ceea ce iubim, este cel mai important lucru din viață pentru noi. Acesta este modul în care dragostea își construiește lumea unică în jurul unei persoane. Filosoful ucrainean Hryhoriy Skovoroda a definit această trăsătură a iubirii prin cuvintele: *Oare nu iubirea unește, construiește, creează la fel cum dușmănia distruge?*

PRACTICUM MORAL

Textul 1

De aș grăi în limbile oamenilor și ale îngerilor, iar dragoste nu am, făcându-m-am aramă sunătoare și chimval răsunător!

Și de aș avea darul proorociei și tainele toate le-aș cunoaște și orice știință, și de aș avea atâta credință încât să mut și munții, iar dragoste nu am, nimic nu sunt!

Și de aș împărți toată avuția mea și de aș da trupul meu ca să fie ars, iar dragoste nu am, nimic nu-mi folosește!

Dragostea îndelung rabdă; dragostea este binevoitoare, dragostea nu pizmuiește, nu se laudă, nu se trufește. Dragostea nu se poartă cu necuviință, nu caută ale sale, nu se aprinde de mânie, nu gândește răul. Nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr. Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă! Dragostea nu cade niciodată!

Biblia Noul Testament

Textul 2

Este plăcut să rătăcești prin bălți calde după tunete și ploaie, sau să prinzi știuca cu mâinile, tulburând apa, sau să urmărești cum trage plasa din apă. Este plăcut să găsești un cuib de pasăre în iarbă. Este plăcut să mănânci pască și ouă vopsite. Este frumos când primăvară apa inundă casa și coridorul, și toată lumea rătăcește, e plăcut să dormi în barcă, în secară, în mei, în orz, în tot felul de semințe pe cuptor. Și mirosul fiecărei semințe este plăcut. Este plăcut să faci clăi de fân și să alergi în jurul lor. Este frumos când un măr, despre care credeai că este acru, se dovedește a fi dulce. E frumos când bunicul cascadează și când vara sună clopotele pentru vecernie. Și de asemenea este plăcut, și iubeam foarte mult, când bunicul meu vorbea cu calul și mânzul, de parcă ar vorbi cu oameni. Mi-a plăcut când cineva trecea pe lângă noi pe drum noaptea și ne spunea: „Bună seara”. Și iubeam când bunicul răspundea: „Dumnezeu să te binecuvânteze”. Iubeam când era pește mare în lac sau în Desna la apusul soarelui. Îmi plăcea să privesc, întins într-o căruță, la cerul înstelat. Îmi plăcea să adorm în căruță și îmi plăcea când căruța se oprea lângă casă în curte și eram adus somnoros în casă. Îmi plăcea scârțâitul roților sub căruțele grele în timpul recoltei. Îmi plăcea ciripitul păsărilor din grădină și de pe câmp. Îmi plăcea ciripitul rândunicăi din hambar și ciocănitorea din poiană. Îmi plăcea murmurul izvorului. Și ocăitul jalnic al unei broaște din mlaștină, când scădea apa primăvara. Îmi plăceau cântecele fetelor primăvara. Îmi plăceau cum cădeau merele din grădină pe iarbă în amurg. Era un fel de mister și tristețe și statornicia veșnică a legii se simțea întotdeauna în această cădere a fructului. Și tunetul, deși mamei îi era frică de el, l-am iubit cu ploaie și vânt pentru darurile lui din grădină.

Oleksandr Dovjenko. „Fermecătoarea Desna” (fragment)

Textul 3

DRAGOSTEA DE CRIZANTEME

Un om era foarte pasionat de crizanteme. A plantat o grădină cu aceste flori și își petrecea tot timpul îngrijindu-le. Acel om acorda mult mai multă atenție crizantemelor decât gospodăriei și familiei. Orice om, care aducea cea mai mică pagubă, chiar neintenționată, grădinii de flori, era pedepsit aspru. Din cauza pasiunii gospodarului pentru crizanteme, viața tuturor locuitorilor moșiei a devenit insuportabilă.

Odată, tânărul grădinar a rupt întâmplător tulpina unei flori. Gospodarul s-a supărat atât de mult, încât l-a întemnițat. Despre acest fapt a aflat un om înțelept din acele ținuturi. A decis să pună capăt pasiunii pentru crizanteme, din cauza cărora sufereau mulți oameni. Noaptea, înțeleptul s-a strecurat în grădină și a tăiat toate florile. Gospodarul demult își pierduse somnul și când a auzit un foșnet în grădină, a luat sabia și a alergat afară. După ce l-a recunoscut pe înțelept, a fost foarte surprins:

– Ce faci aici? De ce mi-ai distrus grădina de flori?

Înțeleptul a răspuns calm:

– Orice plantă dacă este udată prea mult se usucă. Ai uitat acest lucru, gospodarule.

De atunci, gospodarul nu a mai crescut crizanteme.

Pildă japoneză

1. Împărtiți-vă în grupuri, analizați textul conform întrebărilor și pregătiți o comunicare pentru discuție colectivă.

Grupa 1

1. Citiți textul 1. De unde este luat? De ce este Biblia considerată una dintre cărțile sacre ale omenirii? Ați citit alte pasaje din Biblie? Cunoașteți cuvinte înaripate din biblie? Dați exemple.

2. Selectați cuvinte din text, pe care autorul le folosește pentru a defini sensul iubirii în comparație cu alte calități.

3. Ce virtuți sunt întruchipate în dragoste?

4. Explicați cum înțelegeți penultima propoziție a textului.

Grupa 2

1. Citiți textul 2. Cine este autorul acestei opere? Ce știți despre acest scriitor?

2. V-a plăcut felul în care scriitorul a povestit despre tot ce a iubit în copilărie? Cum credeți ce a simțit scriitorul, când a scris aceste rânduri? Care dintre lucrurile descrise de Oleksandr Dovzhenko vă plac? Ce v-a impresionat?

3. Despre care dragoste povestește autorul? Este identică povestirea scriitorului cu expresia „Pentru a te simți fericit, trebuie să iubești lucrurile mici din fiecare zi”?

4. Alegeți un titlu pentru fragmentul dat, rezumând despre ce fel de dragoste este vorba.

Grupa 3

1. Citiți textul 3. Cărei moșteniri culturale a națiunii îi aparține acest text? De ce se numește pilda „Dragoste de crizanteme”? Se povestește despre iubire ca valoare morală?

2. De ce înțeleptul i-a amintit atât de hotărât gospodarului despre măsura în sentimente?

3. Ce credeți că îi ajută pe oameni să-și coordoneze sentimentele?

4. Ce ne învață această pildă?

Grupa 4

1. Citiți textele sugerate și rezumați despre ce fel de dragoste este vorba în fiecare?

2. Comparați textele 2 și 3. De ce pasiunea pentru crizanteme nu este asemănătoare cu iubirea din fragmentul de Oleksandr Dovzhenko?

3. Selectați din textul 2 confirmarea caracteristicilor iubirii, care sunt prezentate în fragmentul din Biblie.

4. Prin care trăsături s-a manifestat pasiunea gospodarului pentru crizanteme? De ce nu sunt identice cu dragostea ca valoare morală?

2. În baza textelor, realizați un scurt eseu despre motivul, pentru care sentimentul de iubire îi face pe oameni fericiți.

3. Discutați: ce este mai important pentru oameni: să iubească sau să fie iubiți.

A iubi – înseamnă a găsi fericirea proprie în fericirea altei persoane.

Cum se manifestă dragostea în relații?

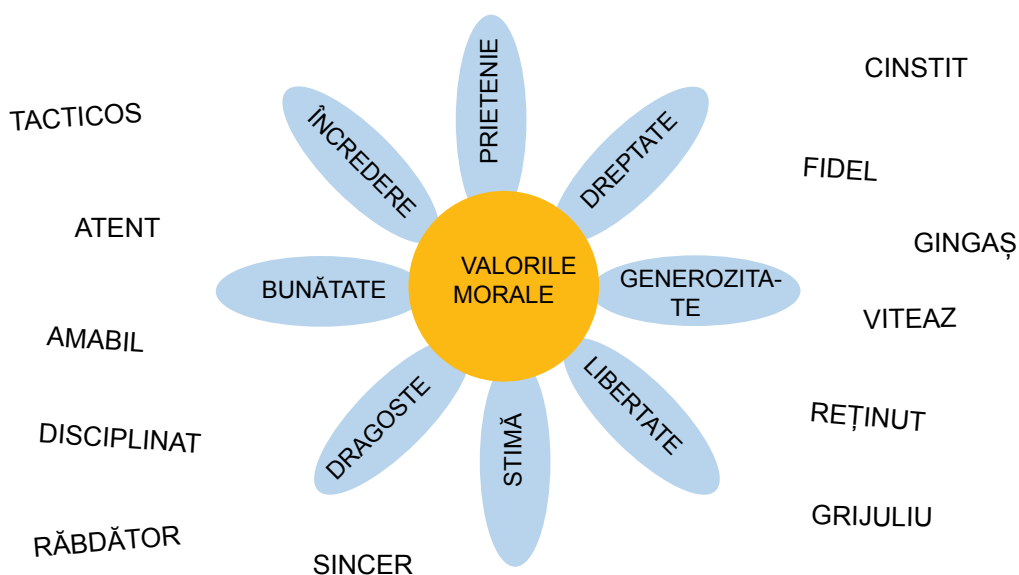
Una dintre manifestările dragostei este *iubirea* - un sentiment de tandrețe, atracție puternică și afecțiune emoțională. Se știe că sentimentul iubirii îl au oamenii de diferite vârste. Starea unei persoane care este copleșită de sentimentul iubirii se numește *îndrăgostire*. Această stare este însoțită de emoții foarte diferite – confuzie, bucurie, rușine, tristețe etc. Emoțiile conflictuale sunt resimțite de cei care simt acest sentiment pentru prima dată.

În cărțile dedicate emoțiilor și comportamentului, sunt sfaturi despre cum să faceți față tulburărilor emoționale, care vin odată cu starea de îndrăgostire.

Psihologii recomandă să se acorde atenție comportamentului băieților și fetelor la vârsta adolescenței, deseori învățându-i într-un mod umoristic. Totuși acest lucru, însă, nu înseamnă că băieții și fetele din clasa a șasea sunt două planete separate. Dificultatea constă în aceea că comportamentul fetelor și al băieților este diferit, la fel și lipsa de experiență între relațiile dintre ei. La această vârstă devine dificil să se înțeleagă. De aceea între voi nu întotdeauna se leagă prietenie.

Pentru a vă înțelege, ascultați sfaturile:

- nu trebuie să vă grăbiți să faceți concluzii despre ciudătenia celuilalt;
- este de dorit să vă concentrați atenția mai mult asupra voastră, asupra succeselor și eșecurilor personale;
- nu trebuie să acordați prea multă importanță răutăților, deoarece pot fi reciproce: atunci când ele lipsesc, nu este nevoie să vă zădărați;
- după ce ați auzit insulte la adresa voastră, încercați să vă întoarceți și să spuneți ceva drăguț prietenului sau prietenei voastre;
- merită să adevărați la relații prietenoase, sociabile, nu la rivalitate.

1. Cu ce valori morale este asociată dragostea?
2. Dați exemple care descriu această relație.
3. Care sunt caracteristicile dragostei? Ce caracteristici nu i se potrivesc?
4. Ce fapte și acțiuni sunt întru chiparea dragostei?

Taras Șevcenko,
autoportret. 1840

Fiecare popor, de-a lungul istoriei, și-a dezvoltat propria imagine despre înfrumusețarea ideală a dragostei. Îl au și ucrainenii. Pentru prima dată, **Taras Șevcenko (1814–1861)** l-a reprodus pe deplin, într-o formă poetică, ceea ce a influențat semnificativ dezvoltarea gândirii etice în Ucraina. Taras Șevcenko a avut multe încercări, pe care poetul le-a descris într-un caiet: *iobăgie împreună cu mare sărăcie, orfanitate, certuri, bătaii, torturi severe și nedrepte; iad în familie și în casă... o cămașă murdară, găurită; desculț; cu capul gol atât vara, cât și iarna... Înfometat la școală; cărând găleți de apă sus pe munte...* Taras Șevcenko a iubit-o foarte mult pe mama sa Kateryna Yakymivna:

*În paradisul nostru de pe pământ
Nu este nimic mai bun și mai sfânt,
Decât acea mamă tânără, frumoasă
Cu copilu-i mic în brațe.*

Dragostea pentru mama nu se poate compara, scria poetul, decât cu dragostea pentru plaiul natal. Taras Șevcenko a lăsat moștenire această dragoste urmașilor săi:

*Ucraina voastră să o iubiți
În vremuri bune și în clipe fierbinți!
În ultima clipă și-n grea încercare
La Dumnezeu pentru ea cereți apărare!*

- Ce opere ale lui T. Șevcenko ați citit și ați memorat? Recitați fragmentele preferate de Șevcenko. Ce a iubit, conform poeziei, T. Șevcenko?
- Exprimați-vă părerea. De ce poeziile lui T. Șevcenko îi îndeamnă și astăzi pe ucrainenii să-și apere propria demnitate și libertatea pământului natal.

1. De ce dragostea este cea mai înaltă valoare morală?
2. De ce dragostea este definită ca un sentiment, care formează în jurul omului lumea sa unică?
3. De ce oamenii caută dragoste? De ce este mai ușor să demonstrăm dragostea față de ceva sau cineva, care îl cunoaștem bine?
4. Care este rolul dragostei în dezvoltarea spirituală și autoperfecționării?
5. Completați enunțul.

Consideră că cea mai convingătoare expresie a dragostei este...

6. Realizați un scurt eseu, despre proverbul indian „Viața fără dragoste este ca un copac uscat care crește pe loc stâncos”.

1. Ce momente fericite sunt reprezentate în imaginile, la care privesc copiii?
2. Ce fel de fotografie ați oferi pentru o expoziție?
3. Puteți spune despre voi că sunteți fericiți? Când simțiți aceasta cel mai mult?
4. Sentimentul de fericire depinde de persoana însăși? Ce cuvinte înaripate despre fericire vă amintiți din lecțiile de etică din clasa a V-a?

De ce trăim?

Probabil că ați auzit proverbul: *Viața să o trăiești – nu înseamnă un câmp să-l străbați*. El întruchipează problema veșnică despre sensul vieții. „De ce trăiesc?” - se întrebă omul, amintindu-și trecutul sau visând la viitor, fiind dezamăgit sau gândindu-se la o alegere importantă din viață. Majoritatea dintre voi, dragi elevi de clasa a VI-a, gândiți-vă la viitor pentru a răspunde la această întrebare. Este firesc pentru vârsta voastră. Oare cunoașteți prea puțin viața, ca doar să visați la ea? Nu vă grăbiți să răspundeți.

Oamenii au meditat mereu la sensul vieții, deși răspunsul la întrebarea „De ce trăim?” încă nu a fost găsit. După ce au generalizat căutările sensului vieții, filozofii le-au fixat în instrucțiunea – să fii fericit. De la lecțiile de etică din clasa a V-a, vă amintiți că fericirea este interpretată ca satisfacție deplină de viață, un sentiment de confort și bucurie. Dar, după cum știți deja, nu există o singură rețetă pentru fericire. Pentru unii, fericirea și sensul vieții constau în propria lor bunăstare sau bunăstarea familiei lor. Alții sunt fericiți când pot fi de folos societății, poporului, de aceea sensul vieții lor îl văd în slujirea dezinteresată pentru binele comun. Există mulți oameni care își îndreaptă toate gândurile și acțiunile pentru a obține succesul. Așadar, fiecare om, alegând un scop, se afirmă ca personalitate doar atunci când acționează în conformitate cu acesta. Totuși, atunci când meditați la sensul vieții, merită să ascultați opiniile altora. Pentru a nu greși, trebuie să corelăm gândurile noastre cu instrucțiunile morale: *Fii bogat în fapte bune; Fiecare va primi o răsplată pentru munca sa; Nu-ți construi casa pe nisip; Cu ce măsoarați, cu aceea vi se va măsura*. Respectarea acestor reguli ajută la evitarea situațiilor în care o persoană, sub presiunea circumstanțelor vieții, începe să-și aprecieze aspirațiile anterioare, acțiunile ca fiind banale sau, în general, greșite, din cauza cărora se simte dezamăgit sau devastat.

PRACTICUM MORAL

Textul 1

Frunze uscate

Un rege, pentru a-și înveșnici numele, trebuia să deschidă o nouă grădină. În cele din urmă, toate lucrările au fost finalizate, iar regele a invitat oaspeții să admire frumusețea grădinii sale. Toată lumea era încântată, toată lumea l-a laudat pe rege pentru bunul său gust și simțul fin al frumosului. Numai înțeleptul a tăcut, a cărui laudă, regele voia în mod special să o audă.

– Ce spui, înțeleptule? – l-a întrebat regele. – Nu-i așa că este foarte frumoasă grădina aceasta? Nu este vrednică de măreția și slava mea?

– Da, este frumoasă, – spuse el îngândurat. – Dar, este ciudat, că nu văd nici măcar o frunză uscată. Deoarece nu există frunze uscate, grădina pare moartă.

Probabil servitorii tăi au măturat cu prea multă grijă. Ordonează, ca să aducă câteva frunze uscate.

Când frunzele au fost aduse și împrăștiate pe cărări și poteci, vântul le-a ridicat și a umplut grădina cu un foșnet minunat.

– Acum totul este bine! – spuse înțeleptul. – Grădina a devenit vie și fermecătoare.

Bruno Ferrero

Textul 2

SPERIETOAREA

Un sticlete avea o aripă rănită. Un timp oarecare se târî pe pământ. Dar curând a venit iarna.

Într-o dimineață geroasă, căutând ceva de mâncare în pământ, sticletele a văzut în câmp o sperietoare. Corpul lui de paie era îmbrăcat într-un costum vechi, dar elegant, un dovleac mare îi era capul, boabe de porumb – dinții, nasul de morcov și ochii din alune.

– Ce mai faci? – a întrebat amabil sperietoarea sticletele.

– Nimic bun, – a oftat sticletele. – Mi-e foarte frig și nu am unde să mă ascund. De mâncare nici nu vorbesc. Nu cred că voi ajunge până la primăvară.

– Nu fi trist. Ascunde-te sub jacheta mea. Acolo sunt paie uscate și este cald.

Așa că, datorită inimii de paie a sperietorii, sticletele avea din nou o casă. Hrana însă încă rămânea o problemă. Într-o zi, când totul era acoperit de zăpadă, sperietoarea i-a spus sticletelui cu o voce prietenoasă:

– Păsărică, vrei să-mi ciugulești dinții – acestea sunt boabe de porumb delicioase?

– Dar atunci vei rămâne fără dinți.

– Nu-i nimic, voi părea că sunt foarte înțelept. Așa că sperietoarea a rămas fără dinți. Dar a fost foarte fericită că i-a salvat viața micului său prieten. Sperietoarea i-a zâmbit cu ochii lui de alune. În câteva zile, a venit și rândul morcovului.

– Mănâncă-l. Habar n-ai câte vitamine conține morcovul, i-a spus sperietoarea sticletelui.

Aceeași soartă au avut și ochii de alune.

– Nu-ți face griji pentru mine, păsărică. Istorisirile tale îmi vor înlocui ochii, – a spus sperietoarea. Până la urmă, sperietoarea i-a dat sticletelui și capul său de dovleac.

Când a venit primăvara, nu mai rămăsese nimic din sperietoare, dar era viu sticletele și avea destulă putere să zboare spre cerul albastru.

Bruno Ferrero

Textul 3

SEMIȚE SI FRUCTE

Un tânăr a visat că a intrat într-un magazin mare. Un înger stătea în spatele teighelei.

— Ce vinzi? — a întreat tânărul.

— Orice dorești, răspunse îngerul politicoș.

Tânărul a început să enumere:

— Aș vrea să pun capăt tuturor războaielor, aș vrea dreptate pentru cei asupriți, răbdare și generozitate față de străini, dragoste în familii, muncă pentru șomeri... și...

Îngerul îl întrerupse:

— Îmi pare rău, domnule, nu m-ați înțeles. Nu vindem fructe, ci doar seminte...

Bruno Ferrero

1. Împărțiți-vă în grupuri, analizați textul conform întrebărilor și pregătiți o comunicare pentru discuție colectivă.

Grupa 1

1. Citiți textul 1. Cum vă imaginați personajele din povestire?
2. Ce i-a lipsit înțeleptului în grădină? De ce frunzele uscate au făcut grădina să prindă viață?
3. Sunteți de acord că pilda afirmă ideea de completitudine a vieții? De ce?
4. Cum sunt legate ideile despre o „viață deplină” de căutarea unui răspuns la întrebarea despre sensul vieții? Ce ne învață parabola?

Grupa 2

1. Citiți textul 2. Cine sunt personajele din povestire? Cum vi le imaginați? Pe ce detalii din text se bazează ideile voastre?
2. De ce sperietoarea a adăpostit sticletele și s-a jertfit pe sine? Ce detalii din text mărturisește că fapta sa a fost sinceră și generoasă?
3. Credeți că sperietoarea era fericită când a venit primăvara? Ce a însemnat pentru sperietoare sensul vieții?
4. Ce ne învață parabola?

Grupa 3

1. Citiți textul 3. Povestiți-l la persoana întâi, alegând unul dintre personaje.
2. V-ar plăcea să mergeți la un astfel de magazin? Ce ați cere?
3. Despre ce fructe și semințe vorbește îngerul? Ce ne învață această parabolă?
4. Numiți calitățile care, dau sens vieții umane.

Grupa 4

1. Citiți textele propuse și explicați pe scurt ce părere afirmă fiecare.
2. Care este sensul vieții în viziunea sperietorii, înțeleptului și a îngerului?
3. Ideea cui se aseamănă cel mai mult cu ideea voastră despre sensul vieții?
4. Imaginați-vă cum vor continua să trăiască eroii povestirilor, după ce au primit lecții importante de viață.

2. Realizați câte un desen pentru fiecare text și scrieți ideea principală a fiecăruia.

3. Exprimați-vă părerea despre modul în care valorile morale ajută oamenii să găsească sensul vieții.

De ce armonia interioară este cheia unei vieți fericite?

Grădina din parabola „Frunze uscate” este întruchiparea integrității existenței umane în toată diversitatea ei. Deși fiecare persoană caută fericirea, nimeni nu evită încercările, pierderile, dezamăgirile. Chiar dacă nu afectează în mod direct o persoană, în viață există multe manifestări ale răului.

Cu cât învățați mai mult despre viață, cu atât mai des veți întâlni ideea, care scriitoarea ucraineană Lina Kostenko a întruchipat-o în aforismul: *Viața este un raliu nebun.*

În momentele dificile, oamenii se bazează pe valorile morale: credință, speranță, dragoste. Dificultățile pot fi depășite prin încredere, stimă reciprocă și milostenie. Deci, chiar și în cele mai întunecate vremuri există un loc pentru lumină și bunătațe. Nu în zadar se spune: cel mai întuneric este înainte de zori. Capacitatea unei persoane de a se concentra asupra a ceea ce îi servește drept suport, îi dă speranță la mai bine, îi dă putere, se numește *armonie interioară*.

Cuvântul „armonie” provine din limba greacă și înseamnă înțelegere, relație, acord. În artă, armonia se numește consonanță, coerență. În viața de zi cu zi, armonia este proporționalitatea și ordinea întregului și a părților. Când se vorbește despre armonia interioară, se are în vedere echilibrul emoțiilor, sentimentelor, stărilor de spirit și gândurilor. Referitor la viața

umană, se folosește expresia *armonia cu lumea*, adică coerența lumii interioare a unei persoane cu circumstanțele exterioare. Condiția prealabilă a fericirii este armonia interioară și armonia cu lumea.

Există o opinie, că sentimentul de fericire și armonie interioară însoțește oamenii de succes.

Succesul este un rezultat pozitiv al activității, realizării ideilor, planurilor, recunoașterii. Este adevărat faptul, că sentimentul de succes este individual ca și orice manifestare a lumii interioare a unei persoane.

Pentru a fi un om de succes, nu trebuie să vă comparați cu ceilalți: compară-te astăzi cu cel ce ai fost ieri. Potrivit unei asemenea comparații, chiar și cel mai mic progres se dovedește a fi un succes: ieri nu știam cum, dar astăzi am reușit. Această atitudine față de succes este un semn al armoniei interioare și o condiție prealabilă pentru a te simți fericit în fiecare zi.

1. Ce componente ale armoniei interioare considerați că sunt cele mai importante?
2. Argumentați alegerea prin exemple.
3. De ce depinde capacitatea de armonie interioară - abilitățile înnăscute, caracterul, eforturile unei persoane pentru autoperfecționare?
4. De ce printre componentele conceptului de „armonie interioară” nu figurează noțiunea „a avea succes” ? Ce condiții de armonie interioară ați adăuga în schemă?

Confucius.
Pictor necunoscut.
1770

Ideea de armonie interioară este adânc înrădăcinată în tradițiile popoarelor din Orient. Pentru a fi fericit, credeau înțelepții chinezi antici, trebuie să trăiești în armonie cu natura și să mergi pe calea vieții fără a te plânge de soartă. Aceste instrucțiuni au fost întruchipate de filozoful chinez **Confucius (551-479 î.e.n.)**. Opiniile lui sunt esența învățăturii numită *confucianism*. Filozoful a învățat să trăiască după principiul *Ceea ce nu îți dorești pentru tine, nu face altora* - cunoscut sub numele de „regula de aur a moralei”. Cel mai important lucru din viața umană, după părerea lui Confucius, este autoperfecționarea, conștientizarea scopului și dorința de a-l atinge. Filozoful a călătorit mult prin țară. Era venerat ca un mare înțelept, deși nu a inventat nimic nou, ci doar a adunat și a notat povestiri vechi și învățături: *A studia și a nu gândi este o muncă inutilă, a gândi și a nu învăța este un pericol; Decât să te căiești prea târziu, mai*

bine să fii precaut la început; Dacă ești mai exigent cu tine însuși decât cu ceilalți, vei evita insultele. Confucius și-a prezentat învățăturile sub formă de conversații cu elevii, care au fost adunate în culegerea „Cugetări”.

- Folosind surse suplimentare de informare, aflați alte fapte interesante despre Confucius. Care dintre ele indică faptul că filozoful a căutat să răspândească ideile sale prin exemplul propriei vieți?
- Explicați un aforism, care ar coincide cu gândurile voastre.

1. De ce oamenii se bucură și sunt fericiți în mod diferit?
2. Ce se numește armonie interioară?
3. Întocmiți o listă de condiții care ajută la obținerea succesului. De ce depinde, în opinia dumneavoastră, mai mult succesul unei persoane- de asigurarea unor condiții favorabile sau de persoana însăși?
4. Care este relația dintre noțiunile de „armonie interioară” și „armonie cu lumea”? Care o considerați mai importantă?
5. Alcătuiți o propoziție cu cuvintele: *fericire, succes, armonie interioară, sensul vieții.*
6. Desenați un comics cu sfaturi despre cum să înveți, să te bucuri de viață și să te simți fericit sau compuneți un basm „*Drumul spre fericire*”.

Ce înseamnă să fii cinstit?

1. De ce sunt pasionați copiii? Ar putea toți cei care doresc să urmărească competiția?
2. Este corect ca bebelușul și fetele mai mici să nu aibă posibilitatea să vadă ce se întâmplă pe teren?
3. Ce ieșire au găsit copiii? De ce acest desen este considerat o ilustrare a principiului cinstei în viața socială?
4. Dați exemple despre cum este asigurată cinstea în viața modernă.

Ce este dreptatea?

Noțiunea de „dreptate”, după cum vă amintiți, este identică cu cuvântul „adevăr”. Uneori ele coincid: când se spune, de exemplu, *să trăiești conform adevărului, adevărul va învinge nedreptatea*. În acest sens, adevărul-cinste este cea mai înaltă valoare morală. Este interpretată ca o ordine perfectă în viață și în relațiile umane, care trebuie urmată necondiționat pentru ca armonia să domnească în lume. Eroi basmelor caută acest adevăr, iar proverbele populare îl confirmă: *Adevărul iese și din adâncul mării, iar minciuna se scufundă*;

Nu căuta adevărul la alții, dacă singur nu-l ai.

Noțiunea de adevăr (cinste) în acest sens este opus cuvântului nedreptate (necinstit). A jigni, adică a insulta, înseamnă a face nedreptate cuiva.

În viața cotidiană, cuvântul „adevăr” este folosit în primul rând în relația cu corespondența cuvintelor noastre cu realitatea. Știm încă din copilărie că trebuie să *spunem mereu adevărul*, adică să nu mințim. A spune adevărul este o manifestare a dreptății. Așa nu inducem în eroare alte persoane, ceea ce înseamnă că arătăm respect față de demnitatea lor.

Adevărul este interpretat și ca o reprezentare a realității. În acest sens, adevărul se referă în mod direct la fiecare persoană. „Câți oameni, atâtea idei și, prin urmare, atâtea adevăruri!” - vor gândi unii dintre voi. Dar, acest adevăr propriu și dreptatea proprie sunt morale numai atunci, când au ca scop obținerea unui acord, a înțelegerii reciproce și a încrederii.

Deci, dreptatea este o calitate prin care măsurăm, adică evaluăm relațiile umane. Criteriul de măsurare este adevărul. O veche învățătură arabă spune: *patru lucruri definesc o persoană, adunând în sine tot ce există în lume, - este înțelepciunea, reținerea, rațiunea și dreptatea... Adevărul, respectarea îndatoririlor, faptele bune aparțin dreptății.*

Dreptatea are sens numai în relațiile dintre oameni, în societate. Ea determină un astfel de aranjament al vieții, datorită căruia s-a realizat o corespondență între acțiune și recunoștință, demnitate și recompensă.

PRACTICUM MORAL

Textul 1

ȘORICELUL ȘIRET

Șoricelul se pregătea să-și părăsească vizuina când a observat pisica, care îl pândea afară. S-a întors repede înapoi și...l-a invitat pe prietenul său să meargă împreună la un coș plin cu cereale.

- Bineînțeles, așa merge singur, - a spus el, - dar nu mă pot lipsi de plăcerea unei asemenea companii.

Foarte bine, - a răspuns prietenul. - O să merg cu tine. Bine, arată calea!

- Eu? – exclamă surprins șoricelul.

- Trebuie să merg eu primul? Când există un șoricel atât de glorios și priceput ca tine? Niciodată. Doar după tine...

Plăcut surprins de o asemenea onoare, prietenul a ieșit primul din vizuină și, desigur, imediat a căzut în ghearele pisicii. După ce a vânat prada, pisica a plecat.

Acum șoarecele nu avea de ce să-i fie frică și a plecat liniștit spre coș.

Bruno Ferrero

Textul 2

BUFNIȚA INVIDIOSĂ

Odată bufnița a văzut o privighetoare. Toți cei care treceau i se închinau adânc. Iar regele i-a adus boabe alese pe o farfurie de aur pentru a o hrăni.

- De ce ai un așa respect din partea lor? – a întrebat-o bufnița pe privighetoare.

- Regelui îi place foarte mult cum cânt, - a răspuns modest privighetoarea.

Bufnița nu-și găsea liniștea din cauza gloriei privighetorii „Cu ce sunt eu mai rea decât ea?” – s-a gândit bufnița. Și din toate puterile a început a cânta: „Uh-uh-uh-uh! Uh-uh-uh-uh!”. Toți din palat s-au speriat, iar regele s-a înfuriat:

Cine a îndrăznit să țipe în palatul meu în miez de noapte? Imediat găsiți-l și aduceți-l la mine! Bufnița a fost repede prinsă și adusă la rege.

- Smulgeți-i penele! – ordonă scurt regele. Slujitorii au îndeplinit imediat ordinul și au alungat bufnița.

Pe jumătate moartă, bufnița invidioasă a ajuns în pădurea întunecată. De atunci, ea le povestea de multe ori papagalilor despre aventura sa, învinuind privighetoarea de tot ce i s-a întâmplat.

- Dacă privighetoarea nu-mi apărea atunci în cale, nu mi-ar fi trecut prin cap să mă laud cu vocea mea. Și dacă nu cântam, nimeni nu m-ar fi auzit, nu m-ar fi prins și nu m-ar fi smuls! Deci privighetoarea este vinovată! Papagalii nu au putut convinge bufnița invidioasă că ea însăși este de vină în tot ce i s-a întâmplat.

Poveste populară indiană

Textul 3

LUPUL ȘI MIELUL

Lupul l-a văzut pe Miel bând apă din râu și a vrut să găsească un motiv potrivit ca să-l mănânce. Deși Lupul se afla mai la deal de Miel, a început să-l învinuiască că îi tulbură apa și nu poate să bea. Mielul i-a răspuns că el bea, atingând apa doar cu buzele și că el este mai la vale și nicidecum nu poate tulbura apa. Apoi Lupul a spus: „Anul trecut l-ai jignit pe tatăl meu”. „Pe atunci nici nu eram în această lume”, a răspuns Mielul. Dar Lupul i-a spus: „Oricât nu te vei îndreptăți, eu oricum te voi mânca”.

Fabula demonstrează că nici măcar o apărare corectă nu are putere pentru cei, care își propun să facă rău.

Esop, scriitor antic grec

1. Împărțiți-vă în grupuri, analizați textul conform întrebărilor și pregătiți o comunicare pentru discuție colectivă.

Grupa 1

1. Citiți textul 1. Despre cine se povestește? Doar viclenia este caracteristică șoricelului, care este personajul principal al parabolei?
2. Al doilea șoricel a avut șansa de a scăpa? Ce sfaturi i-ați da?
3. Explicați expresia „Pentru a obține ceea ce dorești, ești în stare să treci peste alții”? Este corect ca atitudinea față de alți oameni să fie bazată pe viclenie?
4. Pornind de la cuvintele „S-a întors repede înapoi și...” alcătuiți o povestire despre aventurile șoarecelului, care nu jignește pe nimeni. Ce învățătură conține parabola?

Grupa 2

1. Citiți textul 2. Ce personaje ați întâlnit în povestea indiană? Cum vi le imaginați? Pe ce detalii din text se bazează ideile voastre?
2. De ce povestea este intitulată astfel?
3. Avea dreptate bufnița, când o învinuia pe privighetoare?
4. De ce invidia duce la fapte nedrepte? Ce ne învață povestea?

Grupa 3

1. Citiți textul 3. Cine este autorul fabulei? Numiți personajele. Cum vi le imaginați? Ce sentimente vă inspiră?
2. Care este motivul conflictului dintre Lup și Miel? Sunt corecte pretențiile Lupului împotriva Mielului? De ce?
3. Cum l-ați caracteriza pe Lup?
4. Sunteți de acord cu morala fabulei? Ce învățătură conține?

Grupa 4

1. Citiți textele propuse și explicați pe scurt ce învățătură conține fiecare.
2. Ce atitudini nedrepte se reflectă în text? În ce calități sunt întruchipate?
3. Pe baza textelor, explicați noțiunile de „viclenie”, „invidie”, „ipocrizie”, „înșelăciune”, „mișelie”.
4. Ce virtuți se opun defectelor morale menționate în texte?

2. Realizați câte un desen pentru fiecare text și scrieți ideea principală a fiecăruia.

3. Sunteți de acord cu afirmația: să fii corect sau nu depinde doar de fiecare dintre noi? Creați câteva reguli care vă vor ajuta să fiți corecți unul cu celălalt.

Deseori este nedrept cel care nu face nimic, nu cel care face ceva greșit.

Cum să obții dreptate în relații și în viața publică?

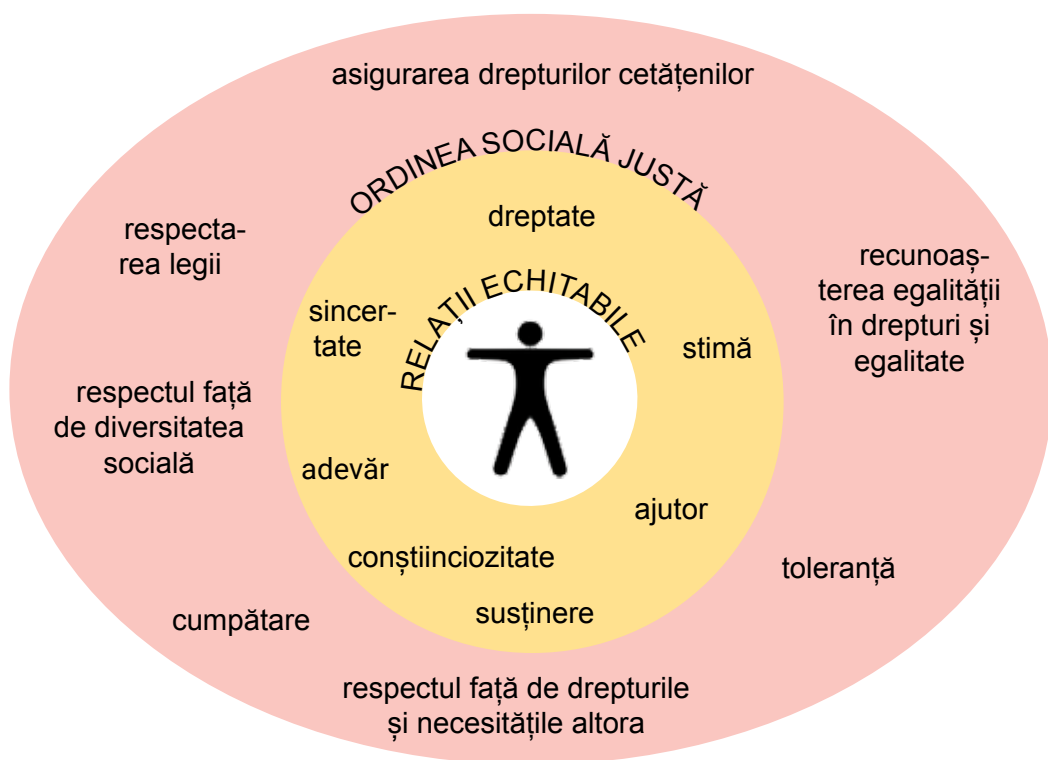
Căutarea dreptății este un vis uman etern. Cât de insistent a căutat dreptate eroul principal al poveștii populare „Despre adevăr și minciună”! Există multe povești cu tâlc despre faptul, cum să lupți cu minciuna. Într-o pildă, se povestește despre un om, care, chiar în fața porții iadului, credea cu sfințenie că se află acolo din greșeală: „Sunt un om cumsecade. Toată viața mea nu am făcut nici un rău. Am văzut cum unii îi jigneau pe alții, dar nu am luat parte la aceasta. Am fost martor la crime, am văzut cum oamenii se învinuiau reciproc. Nu am fost ispitit și nu am făcut nimic. Niciodată”. Auzind aceasta în iad, au spus că acest om a ajuns acolo, pentru că a meritat.

A promova dreptatea înseamnă a se opune faptelor rele și minciunii, prin fapte bune și dreptate. Noțiunea de „dreptate” este aplicată și societății în general. În acest caz, este vorba despre **dreptatea socială**.

ÎN CUTIUȚA DE CUVINTE

Social - legat de viața și relațiile oamenilor din societate; comun.

Astfel de relații umane, acțiuni, fapte sunt considerate corecte, care corespund normelor morale și juridice ale unei societăți democratice. Oamenii au căutat întotdeauna să inventeze principiul distribuirii obiective a bunurilor materiale - alimente, pământ, locuințe etc. Există două astfel de principii: distribuirea beneficiilor în mod egal sau conform meritelor oamenilor - de exemplu, în funcție de unde și cum lucrează ei. Ambele principii se aplică în societățile democratice. Manifestarea dreptății sociale este asigurarea drepturilor egale ale cetățenilor.

1. Cum se manifestă dreptatea în relațiile dintre oameni?
2. Cum să dobândești dreptate în viața publică?
3. Sunt legate între ele noțiunile din diagramă? Explicați.
4. Este posibil să obții dreptate în viața, dacă este neglijată această valoare în relațiile cu cei dragi? De ce?

Kneaghinea Olga.
Sculptori I. Kavaleridze, P. Snitkin.
1909-1911
Restaurată în 1996
Sculptori V. Sivko,
M. Bilyk, V. Shishov

În istoria ideilor, există cazuri când o anumită persoană devine întruchiparea lor, o figură simbolică. Viața ei servește drept model și exemplu pentru urmași. **Kneaghinea Olga** este o astfel de figură în istoria Ucrainei. Ea a fost sortită să devină prima femeie de pe meleagurile noastre - conducătoarea statului. A intrat în istorie ca o conducătoare prudentă și înțeleaptă. Reflectând la circumstanțele morții soțului ei, cneazul Igor, Olga a decis să stabilească suma exactă de tribut pentru pământurile, ce le stăpânea. Kneaghinea a renunțat la războaie, a rezolvat toate problemele cu statele vecine, prin mijloace pașnice și s-a ocupat de răspândirea învățământului. De aceea letopisețele au numit-o cea mai înțeleaptă dintre oameni. Kneaghinea Olga a fost una dintre primele femei creștine din Ucraina-Rusi, care a fost proclamată sfântă. *”Ea este predecesoarea pământului creștin, ca o stea înaintea soarelui și ca o rază înaintea zorilor”*, așa este caracterizată kneaghinea Olga în „Cronica vremurilor trecute”.

- Folosind surse suplimentare de informare, aflați mai multe fapte interesante din viața kneaghinei Olga.
- De ce viața acestei personalități istorice este un exemplu pentru stabilirea ideii de egalitate între femei și bărbați? Ce relație este între această idee și justiția socială?

1. Ce relații există între noțiunea de dreptate și alte valori morale?

2. Se poate dobândi dreptate cu forță? De ce?

3. În care virtuți se manifestă dreptatea?

4. Cum este asigurată dreptatea în viață?

5. Exprimați-vă părerea despre manifestările nedreptății în viața modernă (la școală, familie, locuri publice, relații interstatale, etc.), alcătuind propoziții, pornind de la cuvintele:

Consider un exemplu de nedreptate...

Pentru a se opune nedreptății este necesar...

6. Căutați pe Internet și priviți o imagine cu sculptura zeiței grecești antice a dreptății Themis (Femida). Explicați ce înseamnă balanța din mâna ei. Desenați emblema proprie a vieții sociale.

Lecția 8

Ce ați aflat, ce ați studiat, ce ați înțeles

UN MUNTE DE EXPERIENȚĂ MORALĂ

2. Un om de știință avea în cabinetul său un ceas mare, care bătea la ora exactă.

„Nu vă deranjează?” - a întrebat un student. „Nu, - răspuse înțeleptul. „Mă întreb de fiecare dată ce am făcut în timp de o oră”.

1. Ce înseamnă expresia „pierdere de timp”?

2. Cine crezi că are mai mult timp: cel care se grăbește sau cel care prețuiește timpul?

3. De ce cred mulți oameni că atunci când pierdem timpul în zadar, irosim viața?

4. Ce au comun capacitatea de a prețui timpul cu noțiunea de „sens al vieții”?

5. Ce idee conține narațiunea? (10 baluri - 2 baluri pentru fiecare răspuns convingător)

1.

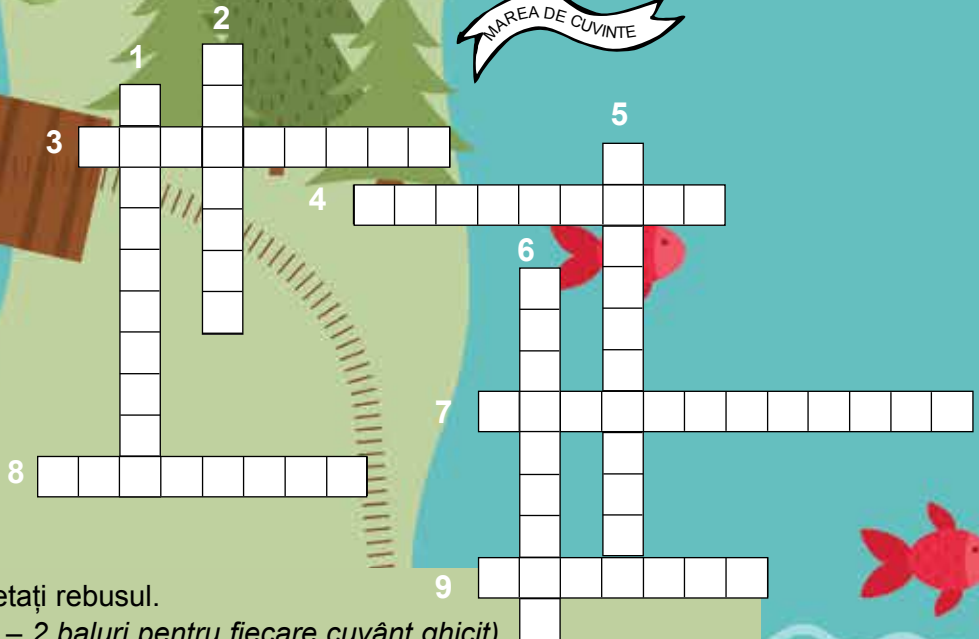

1. Recunoașteți scriitorii din imagini.

2. Numiți activiștii din trecut, amintiți la lecțiile anterioare și dați câte un exemplu de învățătură morală, întruchipată într-un frazeologism (8 baluri - 1 bal pentru subtitrările corecte ale portretelor și 1 bal pentru fiecare nume și exemplu de aforism) .

MAREA DE CUVINTE

3. Completați rebusul.

(18 baluri – 2 baluri pentru fiecare cuvânt ghicit)

- 1. Virtute prefăcută (falsă).
- 2. Ceea ce corespunde adevărului.
- 3. Trăsătura de caracter a unei persoane, care acționează prin moduri indirecte, înșelătoare.
- 4. Acuzații false.
- 5. Lauda nesinceră a cuiva; insinceritate.
- 6. Trăsătura de caracter a unei persoane, ale cărei acțiuni și cuvinte nu corespund adevăratelor sale intenții.
- 7. Calitatea unei persoane înzestrată de sentimente bune, nobile.
- 8. Atitudine adevărată față de cineva sau ceva; relații umane bazate pe principii morale.
- 9. Insultă.

LACUL DREPTĂȚII

4. Completați enunțul, scriind 6 exemple (12 baluri- câte 2 baluri pentru fiecare exemplu)

Omul sincer (drept) niciodată nu...

VERIFICAȚI REZULTATUL: numărul de baluri pe care l-ați obținut, îndeplinind însărcinările, împărțiți-l la 4.

FELICITĂRI! ÎNAINTE VĂ AȘTEAPTĂ NOI PISCURI ÎN CALEA SPRE RELAȚIILE PERFECTE!

PĂDUREA IDEILOR ÎNTELEPTE

NORMELE ETICE ÎN DREPTURILE COPILULUI

Lecția 9

Cum să nu ne pierdem demnitatea?

1. Cu ce se ocupă persoanele din imagine? Ați văzut vreodată situații similare în viața reală?
2. Despre care dintre personajele din imagine se poate spune că au demonstrat respect față de demnitatea celorlalți? Explicați cum se manifestă acest lucru.
3. Poate o persoană să-și piardă demnitatea? Când se întâmplă aceasta?
4. Completați enunțul: *Pentru a nu pierde demnitatea, trebuie...*

Cum este interpretată noțiunea de „demnitate” în etică?

Noțiunea prezentată în titlul paragrafului nu este nouă pentru voi. La lecțiile de etică din clasa a V-a ați învățat că această noțiune are mai multe semnificații. În primul rând, demnitatea este conștientizarea de către o persoană a valorii sale. Ne naștem ființe umane și numai aceasta ne determină valoarea.

În al doilea rând, demnitatea este un ansamblu de trăsături, care caracterizează calitățile morale pozitive ale unei persoane. În acest sens, noțiunea de „demnitate” este apropiată de noțiunea de „onoare”. O persoană care se caracterizează prin onestitate, bunătate, conștiinciozitate, politețe este demnă de respect.

Sentimentul valorii de sine determină o persoană să acționeze în așa fel încât ceilalți să o respecte. Acest sentiment este o condiție prealabilă pentru confortul nostru mental, armonia interioară. Importanța acestui sentiment a fost discutată de filozofii greci antici: *Nu este păcat că o persoană s-a născut și a murit, că a pierdut bani, case, averi: nimic din toate acestea nu îi aparțin. Dar este păcat dacă o persoană își pierde adevărata sa valoare - demnitatea.*

Deci, noțiunea de demnitate implică faptul că, pe de o parte, toți oamenii ar trebui să aibă șanse egale pentru a-și asigura o viață demnă, iar pe de altă parte, pentru a fi demni de respect, oamenii ar trebui să trăiască după regula de aur a moralității: ce ție nu-ți place altora nu face. Dacă dorim ca propria noastră demnitate să fie respectată, trebuie să ne amintim întotdeauna de demnitatea altor oameni.

Uneori se întâmplă că unii înjosec demnitatea altor persoane. Devalorizarea este un exemplu de astfel de situații. Și voi, în viața voastră, ați întâlnit astfel de situații, când o persoană brutală strigă la cineva, iar altcineva – într-o situație similară - face doar o observație politicoasă. De ce se întâmplă acest lucru? Pentru că sunt umiliți acei, care permit acest lucru. Singura cale de ieșire este să nu permiteți altora să vă înjosească demnitatea. Trebuie să v-o protejați! În primul rând, trebuie să țineți minte: nu sunteți mai rău decât alții cu nimic. Este foarte important și modul de comportament: amabilitatea, calmul, rezistența. De asemenea, sentimentul demnității personale nu permite ca alți oameni să fie umiliți în prezența noastră.

Textul 1

LEBĂDA ȘI GÂȘTELE

O Lebădă albă mândru plutea pe lac,
Iar Gâștele sure pe margine înotau.
Un Gânsac supărat le-a întrebat:
"Această ființă albă privirile vi le-a furat?
Ce e fraților, ce stați așa uimiți,
Își demonstrează penele să fim umiliți?
Trebuie vopsit, nu stați pe gânduri!
Acest domn trebuie să fie în ale noastre rânduri".
Și au început a lucra toți cu ardoare,
Humă și lut cărau pentru a-i da lebădei altă culoare,
Când zarva s-a terminat, căci lucrul s-a sfârșit
Lebăda s-a scufundat ieșind albă din adânc.

Evhen Hrebynka

Textul 2

Kitty stătea pe o piatră mare care stătea în fața... Fetița se gândea... Kitty era o persoană liniștită. Nu și-a încredințat niciodată nimănui gândurile ei. Nu avea prieteni...

Mama o considera ciudată, iar fata suferea din cauza atitudinii mamei. Tatăl lui Kitty era fermier, fiind mereu ocupat de treburile gospodăriei, era foarte puțin interesat de fiica sa singuratică. Așadar, Kitty a crescut singură...

În acea seară caldă de vară, Kitty, a privit spre lanurile de porumb și a oftat adânc. Ce minunat ar fi să mă joc cu acele fete de acolo, din câmpie... Ele aleargă, se joacă, râd... se distrează atât de mult! Copiii se apropie, mai aproape și mai aproape... și poate o vor invita în jocul lor? Of, Doamne! Fetele s-au apropiat... doar ca să-și bată joc de ea. Kitty și-a auzit clar numele, dar nu numele ei adevărat, ci porecla cu care o jigneau deseori: „Prostuța Kitty”!

Inima i se frângea, dar ce putea face? Să fugă în casă? Dar atunci ar fi fost luată în râs și mai mult. Biata de ea, cu siguranță, nu era prima dată când se simți atât de abandonată și mai rea decât alți copii...

În pod, Kitty s-a liniștit puțin și și-a adunat gândurile. În curând va coborî și îi va spune mamei ei că a stat pe o piatră în curte și s-a gândit la tot felul de lucruri, iar acum imediat se va apuca de lucru. Atunci mama va înțelege cu siguranță: că nu este leneșă, dar trebuia doar să se gândească calm la unele lucruri importante. Și mai târziu, când va duce ouă clienților, va cumpăra din sat un cadou pentru mama ei - un minunat degetar de argint (economii ei vor fi suficiente).

Anne Frank. „Kitty” (fragment)

Textul 3

Odată, un înțelept l-a întrebat pe fiul său dacă a căutat vreodată să audă ceea ce nu se aude, să vadă ceea ce nu poate fi văzut, să cunoască ceea ce nu poate fi cunoscut. Apoi l-a rugat pe băiat să aducă fructe de smochin.

- Iată-le, tată.

- Împărțește-le în jumătate. Ce vezi înăuntru?

- Câteva semințe mici, tată.

- Împărțește una dintre ele.

- Iată, am împărțit-o.

- Ce vezi acolo?

- Nimic, tată.

- Fiule, tocmai acest nimic invizibil este esența uriașului smochin. Crede, că acest sens ascuns este în tot ceea ce există. Este sufletul.

Pildă indiană

1. Împărțiți-vă în grupuri, analizați textul conform întrebărilor și pregătiți o comunicare pentru discuție colectivă.

Grupa 1

1. Citiți textul 1. Cine este autorul? Cine sunt personajele fabulei? Cum vi le imaginați? Ce trăsături umane personifică ele?

2. De ce au decis Gâștele să vopsească Lebăda?

3. Ce înseamnă expresia „a arunca cu noroi”? De ce clevetirea, defăimarea, prigonirea sunt manifestări ale unei atitudini incorecte față de o persoană?

4. Și-a pierdut oare Lebăda demnitatea pentru că Gâștele au încercat să o umilească și să arunce cu noroi în ea? Ce idee întruchipează fabula?

Grupa 2

1. Citiți textul 2. Cine este autorul? Redați pe scurt situația în care se află Kitty.
2. Merita Kitty să fie tratată de alții în acest fel?
3. Cum puteți explica faptul că oamenii deseori îi jignesc pe alții?
4. Cum credeți, ce este necesar pentru a evita situația în care se afla Kitty?

Grupa 3

1. Citește textul 3. Cine sunt personajele pildei indiene? Cum vi le imaginați? Ce sentimente vă trezesc?
2. Cum este explicată ideea demnității umane în pildă?
3. De ce demnitatea umană se referă la lumea interioară a unei persoane?
4. De ce ideea de demnitate este un lucru pe care orice persoană trebuie să o stabilească pentru sine?

Grupa 4

1. Citiți textele propuse și explicați pe scurt care este opinia fiecărui autor.
2. Ce tipuri de umilință sunt menționate în texte?
3. Amintiți-vă un caz, când v-ați aflat în situații similare. Ce ați simțit atunci?
4. Cum înțelegeți expresia „Fiecare persoană este demnă de respect”? Cum poate fi realizată?

2. Realizați câte un desen pentru fiecare text și scrieți ideea principală a fiecăruia.
3. Alcătuiți o listă de reguli pentru clasa voastră pentru a evita situațiile, în care demnitatea este înjosită reciproc.

Cel mai important lucru pentru om este ceea ce nu poate fi atins cu mâna, nu poate fi văzut cu ochii, nu poate fi cântărit și măsurat. Acesta este motivul pentru care nu ar trebui să vă grăbiți cu disprețul și condamnarea.

De ce noțiunea de „demnitate umană” stă la baza legilor societății moderne?

Pentru a distinge semnificația noțiunii de „demnitate”, despre care ați discutat mai sus, adesea sunt folosite împreună cu ea adjectivele: „umană” sau „personală” („proprie”). Primul adjectiv este folosit atunci, când se vorbește despre valoarea fiecărei persoane ca parte a umanității, iar al doilea - despre valoarea personală.

Demnitatea umană ca personificare a esenței umane stă la baza legii naturale, adică a dreptului acordat de la naștere. Pentru a rămâne uman, oricare dintre noi trebuie nu numai să aibă dreptul de a-și păstra propria demnitate, ci și de a respecta demnitatea altor oameni.

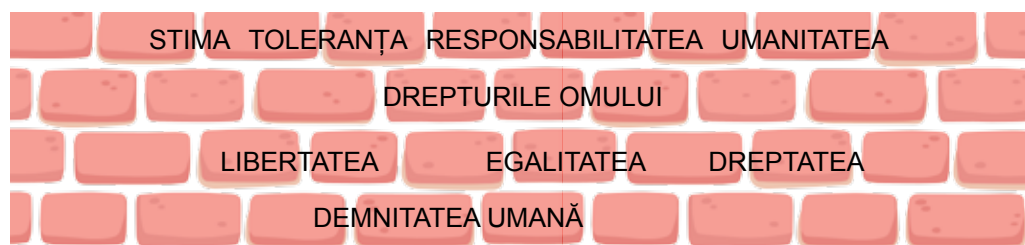
Discriminarea - restrângerea sau privarea de drepturi a anumitor categorii de cetățeni, din cauza apartenenței lor la un anumit grup social (naționalitate, convingeri politice sau religioase).

Acest lucru se realizează, în special, prin conștientizarea nu numai a drepturilor, ci și a îndatoririlor. Valori, precum libertatea, dreptatea și egalitatea sunt interpretate prin prisma demnității umane. Este baza pentru definirea și asigurarea drepturilor omului. Deci, atunci când se vorbește despre drepturile

omului, se referă la crearea de condiții și oportunități care să protejeze umilirea demnității umane.

De-a lungul istoriei omenirea s-a confruntat cu numeroase restricții sau lipsuri de drepturi pentru anumite grupuri de oameni. Diverse forme de discriminare sunt o manifestare a umilirii demnității umane. Manifestarea extremă a disprețului demnității umane este așa-numita *dezumanizare* - un refuz conștient de a vedea în reprezentanții unui grup trăsături umane, obiecții sau minimalizarea apartenenței lor la o rasă umană, ceea ce duce la justificarea de a nu le aplica noțiunea de „drepturi ale omului”.

Demnitatea fiecărei persoane este protejată de lege. Constituția Ucrainei are un articol care garantează că toată lumea are dreptul la respectarea demnității umane. La asigurarea acestui articol servesc legile.

1. Care concept conturează principiul moral, conform căruia *fiecare ființă umană este demnă de respect*?
2. Ce înseamnă „a fi demn de respect”?
3. Care este legătura dintre demnitatea umană și drepturile omului?
4. Ce valori fac posibilă asigurarea demnității fiecărei persoane?
5. Ce calități întruchipează respectul pentru demnitatea umană?
6. Este corect să credem că o persoană poate fi fericită doar atunci, când simte că este respectată?

Anne Frank
Foto 1941

Anne Frank (1929–1945), o adolescentă de origine evreiască care, împreună cu familia ei, a fost forțată să se ascundă în pod timp de doi ani din cauza persecuției naziștilor, a început să scrie un jurnal nu pentru faimă și recunoaștere, ci pentru a-și păstra demnitatea umană. În 1933 familia ei a fugit de regimul nazist la Amsterdam. Când Olanda a fost ocupată, a devenit periculos și pentru familia Annei. Timp de 25 de luni, Anne, stând ascunsă, a scris un jurnal, care conținea scrisori adresate prietenei sale imaginare – Kitty. Totuși, Anne și familia ei au fost găsiți și trimiși într-un lagăr de concentrare, unde a murit. Anne a făcut prima ei însemnare în jurnal de ziua ei de naștere, 12 iunie

1942, când a împlinit 13 ani. Ultima – a fost la 1 august 1944. Povestirile și jurnalul ei au devenit dovezi ale crimelor împotriva umanității, ale suferințelor victimelor genocidului poporului evreu din timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Întreaga noastră viață a fost plină de frică - așa descrie Anne Frank condițiile, în care demnitatea umană este complet nerespectată.

- Folosind surse suplimentare de informare, aflați soarta „Jurnalului” Annei Frank.
- Cum înțelegeți noțiunea de „devalorizare a personalității”, „dezumanizare”? Prin ce pericole amenință omenirea acțiunile concretizate în aceste noțiuni?

1. Ce este demnitatea? Cu ce valori este asociată noțiunea de „demnitate”?
2. De ce fiecare persoană este demnă de respect? Prin ce suntem toți egali și prin ce suntem diferiți?
3. Ce trăsături de caracter pot ajuta o persoană să nu-și piardă demnitatea?
4. Cum se asigură respectul pentru demnitatea umană în societatea modernă?
5. Alcătuiți o propoziție cu cuvintele *demn*, *stimat*, *multstimat*. Care dintre ele sunt de etichetă și sunt folosite în adresări? De ce sunt incluse în limbajul etic?
6. Întrebați-vă părinții sau alți adulți cum înțeleg noțiunea de demnitate umană. Spuneți-le ce ați învățat la lecție și împărtășiți-vă gândurile și sentimentele. Redați conținutul conversației în scris, dând narațiunii forma unei înregistrări în jurnal.

În ce constau drepturile copilului

1. Cum înțelegeți conceptul „drepturile omului”? Se aplică aceste drepturi copiilor?
2. De ce credeți, că a fost necesar ca în drepturile omului să se evidențieze dispoziția, care se referă la drepturile copiilor.
3. Folosind imaginea, dați exemple de drepturi ale copilului. Ce imagini pot fi adăugate la standul realizat de copii?
4. Exprimați-vă părerea despre cine sau ce asigură respectarea drepturilor copilului.

Ce sunt drepturile omului și care sunt drepturile de bază ale unui copil?

Drepturile omului sunt oportunități (libertăți) și condiții juste pentru ca o persoană să-și satisfacă necesitățile. După cum știți deja, conștientizarea omului cu privire la necesitățile sale s-a schimbat de-a lungul istoriei. Prin urmare, conceptul de „condiții decente pentru viața umană” a evoluat odată cu progresul omenirii. Semnificația sa actuală este întruchipată în „Declarația Universală a Drepturilor Omului”, adoptată de Adunarea Generală a ONU la 10 decembrie 1948.

ÎN CUTIUȚA DE CUVINTE

Declarația – este un document oficial prin care se comunică ceva în mod public, se întărește o măsură luată.

Convenția – este un acord între state cu privire la o problemă specială.

Primul articol al acestui document internațional declară: „Toți oamenii se nasc liberi și egali în demnitatea și drepturile lor. Ei sunt înzestrați cu rațiune și conștiință și au datoria să acționeze unul față de celălalt în spiritul fraternității”.

Drepturile omului proclamate oferă tuturor oamenilor posibilitatea de a-și dezvolta și folosi calitățile umane și morale, intelectul și talentul. Drepturile omului, protejate de documentele internaționale și de legile statului nostru, se bazează pe norme și valori

morale: dreptate, egalitate, respect pentru demnitatea umană. O țară, care susține documentele internaționale privind drepturile omului, se angajează să asigure aceste drepturi tuturor oamenilor de pe teritoriul său. Drepturile omului în Ucraina sunt fixate în Constituția țării noastre.

Drepturile copiilor sunt în general aceleași ca și ale adulților. Copiii, însă, de mai multe ori simt că sunt răniți și nedreptățiți, deoarece sunt mai slabi și lipsiți de apărare.

Prin urmare, ONU a elaborat și a proclamat o Declarație specială a Drepturilor Copilului (1959) și a adoptat Convenția Internațională a Drepturilor Copilului (1989). Conform articolului 1 al acestei convenții, orice ființă umană este copil până la vârsta de 18 ani.

Drepturile copilului – sunt anumite oportunități speciale, de care o persoană sub 18 ani are nevoie pentru a trăi și a ajunge la maturitate. Fiecare copil, indiferent de rasă, sex, limbă, religie, naționalitate, stare materială sau stare de sănătate, are drepturi egale cu toți ceilalți copii.

PRACTICUM MORAL

Textul 1

Considerând că recunoașterea demnității, care este caracteristică tuturor membrilor familiei și a drepturilor lor, egale și inalienabile constituie fundamentul libertății, justiției și păcii universale; considerând că disprețul și nerespectarea drepturilor omului au adus la acte barbare, care revoltă conștiința omenirii, iar crearea unei lumi, în care oamenii vor avea liberta-

tea cuvântului și a convingerilor și vor fi eliberați de teamă și mizerie, a fost proclamată ca fiind cea mai înaltă aspirație umană; considerând că este necesar ca drepturile omului să fie protejate de autoritatea legii...

Adunarea Generală

proclamă această Declarație Universală a Drepturilor Omului ca o sarcină la care trebuie să aspire toate popoarele și toate statele, pentru ca fiecare persoană și fiecare organ al societății întotdeauna... să aspire prin educație promovarea și respectarea acestor drepturi și libertăți, prin măsuri progresive naționale și internaționale...

Din Declarația Universală a Drepturilor Omului

Textul 2

Copilul are dreptul la protecție și îngrijire specială, la hrană de calitate, la locuință și la îngrijire medicală.

Copilul cu handicap are dreptul la îngrijire specială, adaptată nevoilor sale.

Copilul are dreptul la dragoste și înțelegere în familie. Are dreptul de a merge la școală și de a-și dezvolta abilitățile.

Copilul are dreptul de a primi o educație care să îi permită dezvoltarea, în condiții nediscriminatorii, a aptitudinilor și personalității sale.

Copilul are dreptul la protecție și asistență prioritară în circumstanțe dificile.

Copilul nu poate fi obligat să facă o muncă grea sau supus unui comportament brutal.

Un copil nu poate fi condamnat la moarte sau la închisoare pe viață.

Din Convenția cu privire la drepturile copilului

Textul 3

O LUMÂNARE A LITEREI "I"

Ar putea fi posibil, dar nu și important

Dar tu ești copil

Chemat de a proteja cu palmele tale

a literei "i" micuța lumânare
și de asemenea
întinzându-te pe degete
păzește secera lunii
și litera e
ruptă din cer
cu tot cu fir
se spune, copile,
că limba noastră e fagur de miere
cântec de păsărele
e frumoasă foarte,

dar nu uita, că se poate
să vină timpuri amare
și limba noastră
nu o s-o țină minte nici cea mai
mică privighetoare
de aceea nu se poate, copile,
să o lăsăm doar în seama pri-
vighetorii

Ivan Malkovych

1. Împărțiți-vă în grupuri, analizați textul conform întrebărilor și pregătiți o comunicare pentru discuție colectivă.

Grupa 1

1. Citiți textele 1 și 2. Din ce documente internaționale sunt preluate?
2. Cum explică textul 1 motivul adoptării documentului din care este extras?
3. Cine este responsabil pentru implementarea documentului?
4. Demonstrați că legile documentului din textul 2 se bazează pe documentul din textul 1.

Grupa 2

1. Citiți textul 2. Din ce document internațional este luat?
2. De ce a fost necesar să se adopte documentul din care sunt extrase fragmentele?
3. Ce drepturi ale copilului sunt menționate în textele date?
4. Dați exemple cum se realizează aceste drepturi în viața voastră.

Grupa 3

1. Citiți textul 3. Cine este autorul? Despre ce este poezia?
2. Despre ce drept al copilului scrie autorul poeziei?
3. Acest drept este asociat cu o obligație? Care este această obligație?
4. Dați exemple de relații între alte drepturi ale copilului și obligațiile care decurg din acestea.

Grupa 4

1. Citiți textele propuse și explicați pe scurt ideea care le unește.

2. Demonstrați, pe baza unor fragmente din documente internaționale privind drepturile omului, că autorul poeziei dă dovadă de un mare respect față de copii, adresându-se acestora.
3. Avem motive să considerăm dreptul la limba maternă ca fiind unul dintre drepturile copilului? Explicați prin ce se manifestă acest drept.
4. Care este relația dintre cuvintele din poezie „... dar nu uita, că se poate să vină timpuri amare și limba noastră nu o s-o țină minte nici cea mai mică privighetoare” și datoria față de limba maternă?

2. Alcătuiți o schemă „Drepturile și obligațiile copilului”, selectând pentru fiecare dintre drepturile care au fost discutate, un exemplu de îndatoriri asociate acestuia.
3. Discutați despre momentul în care ați devenit conștienți de îndatoririle voastre în raport cu diverse grupuri sociale mici și mari, din care faceți parte.

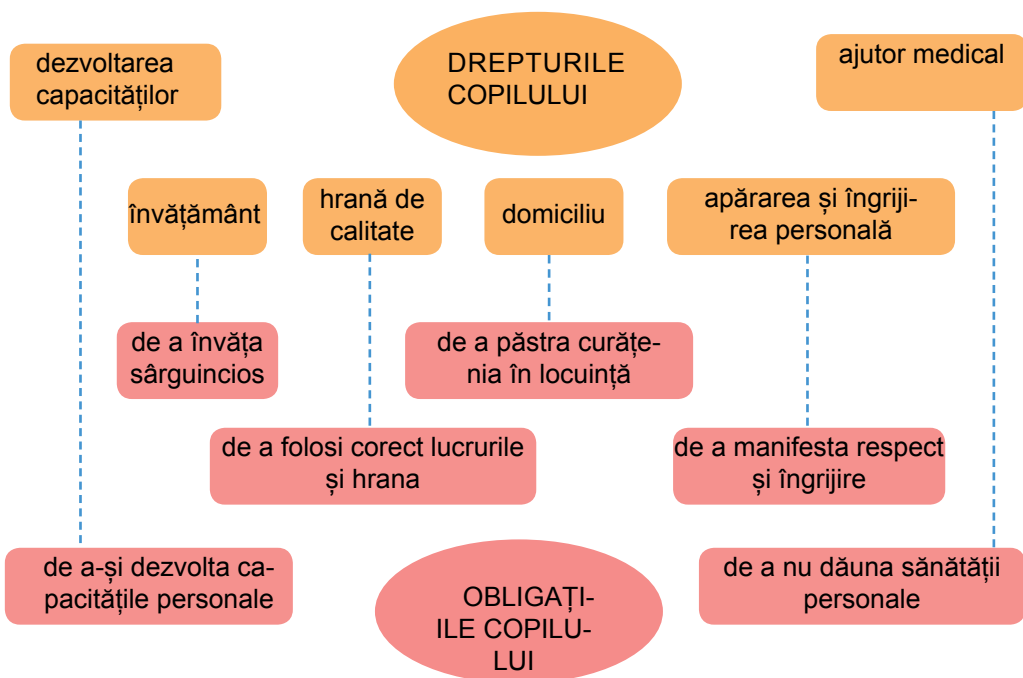
Care este relația dintre drepturile și obligațiile copilului?

Documentele internaționale oferă copiilor și adulților multe drepturi, dar nu avem voie să facem totul. Atunci când vă exercitați drepturile, nu puteți acționa împotriva necesităților altora. Drepturile includ și anumite îndatoriri. De exemplu: fiecare copil are dreptul la educație și obligația de a merge la școală; fiecare copil are dreptul la îngrijire medicală și obligația de a avea grijă de sănătatea sa.

În diverse situații din viață, de multe ori trebuie să alegem între „dorință” și „necesitate”. Respectând anumite cerințe, îndeplinind diverse sarcini, ne străduim să obținem ceea ce este corect (dorit, așa cum ar trebui să fie).

Conștientizarea unor astfel de cerințe și sarcini practice se numește *obligație*. Obligațiile, pe care tocmai le-ați menționat, sunt în mare parte treburile voastre de zi cu zi. Acestea sunt obligațiile voastre proprii. Știți deja, că în etică cuvântul „obligație” este folosit într-un alt sens. Este vorba despre așa-numita obligație morală, care este interpretată ca fiind, conștientizarea unei persoane cu privire la responsabilitatea sa, pentru punerea în aplicare a preceptelor morale. De exemplu, regula de aur a moralității are caracterul unei *obligații morale*.

Dacă obligațiile de zi cu zi (școlare, profesionale, familiale etc) puse înaintea unei persoane de către alții, atunci fiecare își definește obligațiile morale.

1. Cum sunt legate drepturile copilului între ele?
2. Ce drepturi pot fi adăugate în schemă?
3. De ce nu există drepturi fără obligații?
4. Dați exemple de acțiuni și fapte proprii, care demonstrează că vă îndepliniți obligațiile.

OAMENI ȘI IDEI

IVAN OHIENKO.
Foto 1926

Ivan Ohienko (1882–1972), un lingvist celebru, cercetător al istoriei culturii și bisericii ucrainene, profesor și mai târziu mitropolit, a considerat că este o faptă de onoare să apere drepturile popoului ucrainean. A participat la Revoluția ucraineană (1917–1921), când, în condiții politice dificile, ucrainenii au luptat pentru dreptul la propriul stat. Ivan Ohienko a lucrat ca ministru al Educației într-unul dintre guvernele ucrainene, a făcut eforturi pentru a dezvolta școala ucraineană - pentru a asigura dreptul la educație, care la acea vreme era de neatins pentru majoritatea populației Ucrainei. Ideea principală, pe care a încercat să o pună în aplica-

re, a fost ideea de a crea o școală națională, adică școală în care predarea are loc în limba maternă. Conștientizând că asigurarea dreptului copiilor la educație în limba maternă – este însărcinarea statului, Ivan Ohienko a fost convins că acest drept impune anumite obligații cetățenilor. El a subliniat esența acestor îndatoriri în culegerea sa „Știința despre obligațiile referitor la limba maternă”. Învățăturile lui Ivan Ohienko nu și-au pierdut semnificația nici astăzi: *Limba este inima poporului: când moare limba, moare națiunea; Cel care se rușinează de limba sa maternă își rănește poporul chiar în inimă; Starea limbii literare este gradul de dezvoltare culturală a poporului.*

- Folosind surse suplimentare de informare, aflați despre activitatea lui Ivan Ohienko în domeniul culturii ucrainene.
- Ce pot face copiii pentru a-și îndeplini obligația față de limba lor maternă?

Dreptul tău se termină acolo, unde începe dreptul vecinului.

1. Ce sunt drepturile omului? De ce trebuie să le cunoaștem?
2. Ce documente internaționale definesc drepturile omului și drepturile copilului?
3. Care sunt particularitățile drepturilor copilului?
4. Ce consecințe are neglijarea drepturilor omului în viața socială? Cum să vă apărați drepturile?
5. Scrieți un scurt mesaj pe baza răspunsurilor la întrebările date:
 1. Enumerați obligațiile personale. Cine le-a definit pentru voi?
 2. Apar noi obligații pe măsură ce vă maturizați? Dați exemple.
 3. Ce atitudine aveți față de obligațiile voastre? Faceți schimb de informații cu mai mulți colegi de clasă, apoi faceți schimb de impresii despre ceea ce ați aflat nou unul despre celălalt.
6. Întrebați părinții sau alți adulți cum s-au schimbat părerile lor despre drepturile copilului de-a lungul vieții. Exprimați-vă gândurile despre ceea ce v-a impresionat din cele auzite, într-un eseu „Ce era obișnuit în viața copiilor de acum 20, 30, 50 de ani în urmă”. Faceți o concluzie despre evoluția ideilor despre drepturile copilului și schimbările legate de aceasta.

Lecția 11

Ce înseamnă să fii matur și independent?

1. Cu ce se ocupă copiii din imagine? Aceste lucruri pot fi considerate obligațiile lor?
2. De ce au copiii obligații? Cine le stabilește?
3. S-au schimbat obligațiile copiilor de-a lungul istoriei omenirii?
4. Ce legătură are cu dezvoltarea ideilor despre drepturile copilului?

Ce înseamnă „a lua o decizie”?

Vă amintiți din clasa a V-a de cercetările întruchipate în afirmația „Omul este ceea ce face”. Comportamentul unei persoane este totalitatea acțiunilor sale. Faptele sunt acțiuni care au avut loc. Dar ele nu se limitează la momentul în care au fost realizate. Faptele sunt adesea precedate de gânduri: „vreau – nu vreau”, „trebuie”, „de ce” „cum”.

Faptele, însă, au „continuări”: reacțiile altor persoane. De aceea fapta pare a fi împărțită în mai multe etape. Prima etapă a unei fapte este *motivul*. Cu alte cuvinte, ce ne motivează la aceasta (motivul răspunde la întrebarea „De ce?”). A doua etapă este – planul de acțiune (întrebarea „Cum?”). Următoarea etapă este *acțiunea în sine*. Și, în sfârșit, fapta este apreciată după *consecințele* sale. Pentru a aprecia o faptă este necesar să se țină cont de toate etapele ei.

Motivul regretelor în relațiile umane este adesea incapacitatea de a lua în considerare consecințele acțiunilor cuiva și de a se verifica singur. Atunci când oamenii sunt iritați și se simt jigniți, nu sunt capabili să acționeze cumpătat. Nu degeaba se spune: „O scânteie rea va arde câmpul și singură va dispărea”. Emoțiile, retrăirile, sentimentele sunt reacțiile noastre față de lume. Capacitatea de autoconducere înseamnă a nu suprima emoțiile, ci a le înțelege.

În viață, de multe ori trebuie să alegem între mai multe opțiuni de desfășurare a evenimentelor, determinate de *consecințele faptelor*. Consecințele anticipate încurajează alegerea modului de a acționa. De fapt, această alegere internă este unul dintre mecanismele comportamentului nostru. Când o persoană a făcut o alegere, ea decide să acționeze. În acest caz avem motive să spunem că faptele sunt conștiente.

A face o alegere și a lua o decizie nu este întotdeauna o sarcină ușoară, chiar și în situațiile de zi cu zi. În etică, există o pildă cunoscută despre un măgar care nu putea alege din ce grămadă de fân să înceapă să mănânce (pentru că amândouă arătau la fel!) și, în cele din urmă, a rămas flămând. În limbaj există o expresie binecunoscută: *alegerea dificilă*. Pentru a face această alegere mai ușoară, oamenii se bazează pe reguli și învățături morale. Acesta este sensul valorilor morale, ca direcții pentru comportament și fapte.

PRACTICUM MORAL

Textul 1

Când Mykola avea opt ani, l-a cunoscut pe vărul său Mykhailo Staritsky. Mykola și Mykhailo s-au împrietenit și se înțelegeau foarte bine. Băieții au trecut prin multe în copilărie! În taină, ca niște maimuțe, se cățarau în copaci înalți. De Sânzâiene, împreună cu copiii din sat, săreau peste foc.

Ascunși într-o barcă în mijlocul unui stuful înalt, ei păzeau băieții și fetele din sat, care se jucau pe malul apei. Fiecare dintre ei și-a ales o fată frumoasă din sat și amândoi încercau să fie mai aproape de aleasa lor în perioada sărbătorilor. Iar fata, ținându-se de mână cu fierarul, habar n-avea că un băiat îndrăgostit de ea, cu obrajii înfocați și inima înghețată, o privea de după tufișurile și o admira cum sărea peste foc, zdrăngănindu-i colierul roșu și râdea. Odată Mykola a sărit peste foc după fată și aproape că s-a ars! Dar a fost fericit și și-a amintit mult timp această întâmplare. Prietenilor le plăcea să viseze la viitor, întinși în câmpie, sub cerul înstelat, când iarba se apleacă și le umbrește fața, iar luna pictează imagini uimitoare în ochii lor întredeschiși.

Valerii Șevciuk De pe piscuri și din adâncuri (fragment)

Textul 2

La sfârșitul celei de-a doua jumătate a anului, când Ivan Franko era în clasa a doua, profesorul a întrebat cine dorește să recite binevol la examen. Ivan s-a ridicat din ultima bancă „a măgarilor” și a spus că va recita poezia „Motanul a mâncat slănină”.

— De unde știi această poezie? - a întrebat profesorul. La care Franko a răspuns: ”Tocmai am recitat cartea de lectură pentru clasa a IV-a, iar această poezie era în ea”. Profesorul i-a ordonat să o recite. Și pentru că i-a plăcut recitarea, l-a luat de mână și l-a mutat din banca „măgarilor” în prima bancă. Când Franko era în clasa a treia, a avut un incident în timpul unei lecții de gramatică poloneză. Citind în taină o carte, nu a putut răspunde la întrebare. În același moment Franko a primit o palmă la ceafă și a fost mutat din prima bancă în banca „măgarilor”.

Curând a avut loc o inspecție la școală. Comisia a asistat la o lecție de gramatică poloneză. După ce au întrebat toți elevii, au început să verifice cunoștințele celor, care stăteau în ultima bancă, a venit și rândul lui Franko. I-a uimit pe inspectori printr-un răspuns strălucit, care a depășit cerințele programei.

— Unde ai învățat despre aceasta? – a întrebat președintele comisiei în limba poloneză. Franko a răspuns supărat, în aceeași limbă, că a învățat dintr-o carte poloneză, pe care o împrumutase de la unul dintre elevi și i-a arătat-o imediat. Președintele comisiei a examinat cartea. Ea costa 60 de kreuzeri. Apoi a scos banii din buzunar, i-a dat lui Franko ca să-și cumpere o astfel de carte și să o întoarcă pe cea împrumutată. I-a cerut profesorului să mute băiatul din banca „măgarilor” în prima.

Valerii Șevciuk De pe piscuri și din adâncuri (fragment)

Textul 3

Oamenilor mari le plac cifrele. Când le vorbiți despre un nou prieten, ei niciodată nu vă pun întrebări asupra lucrurilor cu adevărat însemnate. Nu vă întrebă niciodată: „Ce sunet are glasul lui? Ce jocuri îi plac mai mult?

Face colecție de fluturi?” Ci întrebă: „Câți ani are? Câți frați are? Câte kilograme cântărește? Cât câștigă tatăl lui?” Numai atunci ei cred că îl cunosc. Dacă le spui oamenilor mari: „Am văzut o casă frumoasă, din cărămizi trandafirii, cu mușcate la ferestre și cu porumbei pe acoperiș...” ei nu sunt în stare să-și închipuie cum arată o asemenea casă. Lor trebuie să le spui: „Am văzut o casă care costă o sută de mii de franci”. „Ce frumoasă e!” vor exclama atunci.

Tot așa, dacă le spui: „Drept mărturie că micul prinț a existat într-adevăr stă și faptul că era o ființă încântătoare, că râdea și că-și dorea o oaie. Când cineva își dorește o oaie, e o mărturie că există”, ei vor ridica din umeri și vor socoti că nu ești decât un copil! Dar dacă le spui: „Planeta de pe care venea micul prinț e asteroidul B612”, atunci vă vor crede și vă vor lăsa în pace cu întrebările lor. Așa sunt ei. Nu trebuie să le-o luați în nume de rău. Copiii se cuvine să fie foarte îngăduitori cu oamenii mari.

Antoine de Saint-Exupery
”Micul prinț” (fragment)
Traducere sursa Internet

1. Împărtiți-vă în grupuri, analizați textul conform întrebărilor și pregătiți o comunicare pentru discuție colectivă.

Grupa 1

1. Citiți textul. Cine sunt personajele operei? Cum apar ele în operă pe baza amintirilor?
2. Ce sentimente sunt descrise în text? Experiența acestor sentimente indică faptul că s-au maturizat.
3. Ce detaliu din memorie, după părerea voastră reflectă faptul că personajele s-au maturizat?
4. Pe baza căror detalii din amintiri se poate face concluzia, că băieții nu au învățat încă să prevadă consecințele acțiunilor lor?

Grupa 2

1. Citiți textul 2. Despre cine este vorba? Ce ați aflat nou despre această persoană?

2. De ce a trebuit Ivan Franko să se confrunte cu o astfel de atitudine față de sine din partea profesorilor în timpul copilăriei sale?

3. Despre ce trăsături de caracter ale lui Franko mărturisesc amintirile contemporanului său?

4. Ce decizie a luat Franko, când s-a confruntat cu o astfel de atitudine? Avem motive să considerăm aceste decizii ca decizii mature? De ce?

Grupa 3

1. Citiți textul 3. Cine este autorul? Din care operă este extras fragmentul? Ați citit această operă? Ați văzut filmul? (Dacă da, descrieți pe scurt despre ce este vorba. Dacă nu, utilizați surse suplimentare de informare-pentru a-l viziona.)

2. De ce credeți, că scriitorul a meditat mult în opera sa la diferențele în percepția lumii, de către adulți și copii?

3. Consideră scriitorul viziunea despre lume a adulților ca fiind mai „corectă” decât modul în care copiii văd lumea? Ce fraze din fragment indică acest lucru?

4. De ce are nevoie lumea copilăriei de respect și protecție?

Grupa 4

1. Citiți textele propuse și explicați pe scurt ce părere afirmă fiecare.

2. În care fragment merge vorba despre maturizare? De ce?

3. Sunteți de acord cu faptul că Ivan Franko a dat dovadă de independență încă din copilărie? Cum?

4. Ce pierd, după părerea lui Antoine de Saint-Exupéry, oamenii când devin adulți? Cum pot fi prevenite conflictele între generații?

2. Faceți o listă de calități, care indică faptul că o persoană este matură.

3. Ce, după părerea voastră, ar trebui să facă și să știe o persoană pentru a fi considerată adultă și independentă?

Toți adulții au fost copii la început, dar puțini dintre ei își amintesc acest lucru.

În ce constă responsabilitatea unei persoane pentru faptele sale?

Conștientizarea cerințelor față de sine se numește *datorie*. Înțelegerea propriilor obligații, atitudinea față de ele, îndeplinirea conștiințioasă a acestora sunt întru-chipate într-o trăsătură numită *responsabilitate*.

În etică, pe lângă îndatoririle de zi cu zi, există și obligația morală - conștientizarea unei persoane a responsabilității sale pentru punerea în apli-

care a preceptelor morale. Capacitatea unei persoane de a respecta cerințele morale se numește *responsabilitate morală*.

O persoană responsabilă posedă virtuți precum conștiinciozitatea, ținerea de cuvânt, punctualitatea, persistența și onestitatea. Responsabilitatea se manifestă și prin atitudinea față de ceilalți. Deci responsabilitatea este incompatibilă cu disprețul.

Dacă o persoană nu este capabilă să fie responsabilă pentru consecințele faptelor sale, ea este caracterizată ca iresponsabilă. Iresponsabilitatea se manifestă prin indiferență, nepăsare, încredere excesivă.

Un principiu important al maturizării este independența. Această caracteristică se manifestă prin capacitatea de a lua decizii fără ajutorul cuiva, de a planifica și a realiza fapte, de a-și asuma responsabilitatea pentru consecințele acestora. Independența se manifestă și prin faptul că o persoană își îndeplinește obligațiile.

ÎN CUTIUȚA DE CUVINTE

Responsabilitatea – obligația de a efectua un lucru, de a răspunde, de a da socoteală de ceva, de a accepta și suporta consecințele.

Independența - capacitatea de a acționa fără ajutorul sau îndrumarea cuiva; acțiuni independente.

1. Ce înseamnă să fii responsabil?
2. Ce este independența?
3. Care este legătura dintre responsabilitate și independență cu libertatea?
4. De ce încrederea excesivă în sine este un semn de iresponsabilitate?
5. De ce conștiința dezvoltată este o caracteristică a unei persoane responsabile și independente?
6. Cum sunt legate responsabilitatea și independența cu respectul față de alții?

Astrid Lindgren
Foto 1960

Peppy Ciorapi Lungi este poate cel mai popular personaj creat de imaginația scriitoarei suedeze **Astrid Lindgren (1907–2002)**. Astfel începe prima poveste despre ea: „La marginea unui orășel se află o grădină veche, neîngrijită, în grădină se află o căsuță veche, iar în ea locuiește Peppy Ciorapi Lungi. Are nouă ani și locuiește singură acolo...”. Astrid Lindgren a scris o serie de cărți despre micuța inventatoare, care au fost traduse în 85 de limbi și publicate în peste 100 de țări. Prin aceste cărți, scriitoarea a căutat nu numai să distreze cititorii, ci și i-a îndemnat să se gândească la răspunsurile la întrebări importante: Ce înseamnă să crești? Care este capacitatea de a-și asuma responsabilitatea pentru faptele proprii? Ce înseamnă să fii prieten? Cum să procedăm când devenind adulți și independenți, să

nu pierdem sinceritatea sentimentelor, fantezia, credința în bunătate și dreptate? „Cărțile au nevoie de imaginația copiilor, este adevărat. Dar un adevăr și mai mare este faptul că imaginația copiilor necesită cărți datorită cărora ei cresc și trăiesc. Tot ceea ce se întâmplă în lume apare mai întâi în imaginația umană, iar viitorul lumii depinde în mare măsură de imaginația celor care vor să învețe să citească. De aceea copiii au nevoie de cărți”, - era convinsă Astrid Lindgren.

● Folosind surse suplimentare de informare, povesteți despre personajele din cărțile scriitoarei Astrid Lindgren. Care din operele ei ați citit?

● Ce trăsături de caracter ale lui Peppy sunt evidențiate de aventurile ei? Ce încercări i-a adus destinul? Ce a ajutat-o să le depășească? Ce relație există între maturizare și asigurarea drepturilor copiilor?

1. Care este capacitatea de a lua decizii? Cum este această abilitate legată de capacitatea de a prevedea consecințele faptelor proprii?
2. Orice decizie este însoțită de o alegere morală?
3. Ce înseamnă să fii adult și independent? Cum este legată decizia de a lua hotărâri de libertate? De ce libertatea de acțiune implică responsabilitate?
4. Cum se manifestă maturitatea și independența în învățământ?
5. Există o opinie, conform căreia copiii nu ar trebui să se grăbească să crească. Ce părere aveți despre aceasta? Vă considerați adulți?

6. Întrebați părinții sau prietenii, de părerea cărora țineți cont, când și-au dat seama că au devenit adulți. Redați ideile într-un eseu „Când oamenii devin adulți?”.

Lecția 12

De ce implicarea fiecărei persoane este importantă?

1. Ce acțiune a unit persoanele reprezentate în imagine? Cum credeți ce i-a determinat să se unească la o acțiune comună?
2. Comentați implicarea personajelor din imagine: ce fac, care este motivația lor, există cineva care ia decizii. Poate oricine să se alăture acțiunilor lor?
3. Dați exemple de situații din viață în care implicarea mai multor persoane este importantă pentru a obține rezultatul dorit.
4. Ați participat vreodată la acțiuni comune ale unui grup de oameni? Când oamenii implicați în acțiuni comune formează o echipă?

De ce împreună suntem mai puternici?

Din cele mai vechi timpuri, oamenii au trăit în comunități: supraviețuirea depindea de acțiunile lor coordonate. Prin comunicare și interacțiune s-a format societatea umană.

Toți suntem membri ai societății. Cu unii suntem legați prin familie, cu alții prin *activități comune* (studiul la școală, sportul, interesele comune). Suntem uniți cu mulți oameni prin *locul nostru de trai și apartenența la aceeași națiune*. Societatea dintr-un anumit teritoriu există ca un ansamblu de grupuri mici și mari, ai căror membri sunt uniți prin numeroase relații. La o anumită etapă de dezvoltare a societății, *statul* apare ca un mod de organizare a vieții sociale.

Relațiile dintre membrii societății care inițiază organele și instituțiile statului de la un nivel superior la cel inferior se numesc *verticale*. În același timp, putem interacționa fără implicarea reprezentanților autorităților. Comunitățile în care oamenii se unesc pe baza încrederii și sprijinului reciproc, pentru a-și apăra interesele se bazează pe *relații orizontale*. Astfel de comunități reprezintă centre ale societății civile. Cu cât relațiile orizontale sunt mai extinse, cu atât societatea civilă este mai eficientă. Societatea civilă este baza sistemului democratic.

Societatea civilă din Ucraina este redată în proverbele: *O singură albină nu face miere; Pentru o turmă unită nici lupul nu este fioros; În grup și țânțarul este mai puternic; În grup să lucrezi – e ca și cum ai coborî un munte; La grămadă și mâncarea este mai gustoasă.*

Poporul ucrainean are un obicei străvechi – "toloaca" (claca). Astfel este numită munca comună voluntară și dezinteresată pentru un ajutor reciproc. Cu "toloaca" (claca) oamenii construiau case, se ajutau la strâns recolta etc. Principiile activității caritabile sunt întruchipate în proverbe: *Bine faci – bine găsești; Lumea nu este lipsită de oameni buni.*

Dezvoltarea societății civile asigură dreptul de implicare. Conform Constituției Ucrainei, fiecare persoană are dreptul de a se uni cu alte persoane pentru a-și exercita și proteja drepturile și libertățile. Fiecare cetățean are dreptul de a participa la conducerea afacerilor statului, dreptul de a se alătura la întâlniri, mitinguri, demonstrații și de a participa la rezolvarea problemelor de importanță locală. Oricine se poate alătura, dar nimeni nu poate fi forțat să participe.

PRACTICUM MORAL

În acel moment, s-a auzit strigătul santinelor tukholiene: „Mongolii! mongolii!” - și după aceea au venit gărzile în fugă, strigând că mongolii au apărut în vale într-un număr mare.

Au ajuns în siguranță până la zidul abrupt de piatră, în care ieșirea era forțată.

- Aici în fața voastră este ieșirea, urmați-mă acolo! – a răcnit Burunda.

Și, dând la o parte mulțimea, s-a repezit în gârla întunecată. Dar acolo îi aștepta o întâlnire neplăcută. Asupra lor venea o ploaie de pietre...

Apoi atacatorii au luat scări de la casele din apropiere și au făcut din ele un zid. Mongolii strigând au ridicat și ei scara și au proptit-o de zidul de piatră. Tukholienii i-au întâmpinat cu pietre, săgeți și prăștii, dar nu le-au făcut nimic mongolilor, deoarece când unul sau doi cădeau răniți, ceilalți mutau scara mare mai departe, iar în locul lor veneau alții. Neli-niștea a început să pună stăpânire pe tukholieni...

Zakhar Berkut stătea pe paie nu departe de câmpul de luptă, ferit de săgeți de un zid de piatră, îngrijindu-i pe răniți.

- Ce pot să vă sfătuiesc, copii? – spuse bătrânul, dar Miroslava s-a ridicat și a alergat să verifice pericolul.

- Nu vă fie teamă, le-a spus ea tukholienilor, îi vom învăța minte! Lăsați-i să tragă, iar voi luați sulițele în mâini și coborâți! Doar când cei din față vor fi la jumătatea drumului, atacați-i! Ei înșiși vă vor apăra de săgeți, iar dacă îi doborâți pe cei din față, îi veți doborî pe cei din spate.

Tukholienii ajunși la pământ, au apucat sulițele. Săgețile au continuat să zboare încă o vreme, apoi s-au oprit - semn că cei din primul rând au început să urce scara. De acum se aude scârțâitul treptelor, zăngănitul armelor - și ies la iveală căciuli negre pufoase, iar sub ele capete negre cu ochi mici și strălucitori. Capetele se ridică din ce în ce mai sus; deja se văd umerii, acoperiți cu cojoace de blană, spate late - în acel moment, cu un strigăt îngrozitor, tukholienii i-au atacat, iar sulițele lor se înfing adânc în pieptul atacatorilor. Țipete, răcnete, confuzie, ici și colo mișcări necontrolate, ici și colo lupte scurte, gemete – și, ca o avalanșă grea, dușmanul cade cu tot cu scară...

*Ivan Franko. „Zakhar Berkut”
(fragment)*

1. Împărțiți-vă în grupuri, analizați textul conform întrebărilor și pregătiți o comunicare pentru discuție colectivă.

Grupa 1

1. Cum se numește opera din care este extras fragmentul? Cine este autorul? Ce perioadă este descrisă?
2. Exprimați-vă părerea de ce scriitorul a decis să redea această întâmplare.
3. Cu ce pericol s-au confruntat locuitorii satului Tukhla?
4. Cum s-au apărat ei? Ce i-a ajutat să înfrunte dușmanul mult mai puternic?

Grupa 2

1. Au fost egale puterile cotropitorilor și ale locuitorilor satului Tukhla?
2. Cum au știut oamenii ce trebuie să facă?
3. A fost cineva care nu a participat la apărare?
4. Ce detalii din text mărturisesc relațiile din comunitatea Tukhla? Sugerati pe ce valori se bazează?

Grupa 3

1. Care dintre proverbele date în textul paragrafului corespunde conținutului fragmentului?
2. Selectați din fragment propozițiile, care demonstrează că toți locuitorii s-au alăturat apărării satului. I-a forțat cineva să facă acest lucru?
3. De ce statele democratice moderne apără drepturile cetățenilor de a participa la viața publică?
4. Din lecțiile de istorie, amintiți-vă faptele, care dovedesc importanța implicării în viața comunității.

Grupa 4

1. Locuitorii din Tukhla, descriși în fragment, i-au învins pe cotropitori și au oprit invazia acestora. Opera, din care este extras acest fragment, se încheie cu cuvintele lui Zakhar Berkut către compatrioții săi: *„Părinți și frați! Victoria noastră actuală este un lucru mare pentru noi. Cu ce am biruit? Doar cu armele noastre? Nu. Sau doar prin viclenie? Nu. Am câștigat cu ordinea noastră publică, acordul și prietenia noastră”*. Ce idee este în operă?
2. Este importantă ideea participării civice pentru Ucraina modernă?
3. Dați exemple de implicare a cetățenilor, responsabilitatea acestora față de soarta statului contemporan.
4. Cum să vă realizați dreptul de a participa la viața publică la vârsta voastră?

2. Întocmiți o listă de posibilități, care permit realizarea dreptului cetățenilor de a participa la viața publică.
3. Discutați despre lista întocmită. Ce înseamnă să fii cetățean? De ce asigurarea drepturilor civile implică realizarea dreptului de implicare în viața publică?

Împreună putem trece și marea în înot.

Pavlo Chubynskyi
Foto sfârșitul sec. XIX

Participarea la mișcarea pentru drepturile și libertățile ucrainenilor de la mijlocul secolului al XIX-lea. a fost legat de activitățile comunităților. Cu ajutorul comunităților, au fost adunate și publicate numeroase materiale despre Ucraina - istorie, cultură, limbă, geografie etc. **Pavlo Chubynskyi** (1839–1884), autorul versurilor cântecului „Ucraina nu a murit încă...” este unul dintre membrii comunității. Acest cântec a fost sortit să devină imnul național al țării noastre. Poezia a fost scrisă în 1862 la Kiev - și imediat a fost interzisă. Poezia s-a răspândit prin copiere și prin învățare pe de rost. Așa a ajuns textul din Ucraina transnistreană în Halychyna, unde a fost pus pe muzică de Mykhailo Verbytskyi. P. Chubynsky a cercetat obiceiurile și tradițiile poporului ucrainean, a pregătit pentru publicare 7 volume de materiale de expediție etnografică, ale căror rezultate au făcut posibilă stabilirea limitelor etnografice ale viitorului stat ucrainean. Interesant este faptul că al doilea volum conținea povești populare, iar primul includea legende, ghicitori, proverbe, datorită cărora cunoaștem multe perle ale folclorului ucrainean.

● Folosind surse suplimentare de informare, aflați mai multe despre activitatea lui P. Chubynskyi în domeniul culturii ucrainene. Având ca exemplu viața sa, explicați legătura dintre cuvintele „comunitate”, „public”, „cetățean”, „civil”. De ce persoanele precum Pavlo Chubynskyi sunt numite personalități publice?

● Ce cuvinte ale imnului național ucrainean întruchipează ideea puterii comunității și valoarea implicării fiecăruia la dezvoltarea statului? Dați exemple de astfel de implicare.

Care sunt principiile morale ale activității comunităților?

Pentru ca un lucru să aibă un rezultat demn, este important ca în societate să existe relații de prietenie. Astfel, activitățile comunităților sunt determinate de regulile agreeate de participanți. Este important ca toți membrii comunității să fie implicați în dezvoltarea acestor reguli și să fie acceptate de toți. În statele democratice, cele mai importante principii pentru asociațiile cetățenești sunt *voluntariatatea, autoguvernarea, egalitatea și sinceritatea*. Aceste principii se bazează pe valori morale. În primul rând, *încrederea*: numai prin încredere reciprocă pot fi realizate principiile de mai sus și să comunicăm deschis și sincer.

În al doilea rând, *respectul reciproc*: permite fiecăruia să-și păstreze individualitatea. Nu trebuie să-i idealizați pe alții, adică să le atribuiți trăsături

pozitive pe care nu le posedă. La fel, nu este nevoie să critici, încercând cu orice preț să-i apropii de idealul tău. Apreciază membrii comunității pentru ceea ce sunt. Mulțumește mai des celor care lucrează cu tine, fii politicos și prietenos. Nu impuneți altora gusturile și preferințele voastre și, în același timp, nu renunțați la propria poziție. Învățați să vă exprimați refuzul. Responsabilitatea fiecăruia pentru rezultatul final contribuie la coeziunea comunității și la stabilirea relațiilor de prietenie între toți participanții. A acționa împreună nu înseamnă doar a participa la un proiect, îndeplinindu-ți îndatoririle. Trebuie să fiți conștienți de contribuția voastră la un lucru comun.

1. Ce înseamnă să te implici în viața comunității? De ce este importantă participarea fiecăruia?
2. Ce contribuie la interacțiunea eficientă? Cum ajung oamenii la un acord în probleme comune?
3. Ce valori vor duce la relații de prietenie în comunitate?
4. Întocmiți o listă de activități, la care vă puteți realiza dreptul de participare.

5. Exprimați-vă părerea, despre motivul pentru care, participarea la o acțiune comună afectează nu numai rezultatul general, ci este și utilă pentru fiecare participant. Ce se poate învăța participând la acțiuni comune?

6. Realizați un proiect comun cu clasa pentru târgul de caritate de Sf. Nicolae al școlii voastre. Scrieți propuneri conform planului: 1) ce presupune evenimentul; 2) care este scopul acestuia; 3) ce acțiuni necesită realizarea proiectului de către participanți; 4) cât timp va fi necesar pentru realizarea proiectului; 5) de ce este importantă participarea tuturor la proiect. Discutați.

Cine este numit lider?

1. Ce activitate i-a unit pe copiii reprezentați în imagine? Ați fost vreodată într-o excursie turistică? De ce în astfel de excursii sunt cei care merg înainte?
2. Poate oricine îndeplini acest rol? De ce?
3. Ce ar trebui să știe și să poată face cei care deschid calea? Care sunt caracteristicile lor?
4. Este important rolul celor care conduc doar în situația descrisă? Argumentați-vă răspunsul cu exemple din viață.

Ce înseamnă să fii lider, rolul său în interacțiunea socială?

Cel care este primul într-o competiție sau conduce comunitatea este numit *lider*. Sensul acestui cuvânt englez este asociat cu exemplul drumului de munte nu întâmplător. Deoarece, „lider” este cineva care, mergând înainte, arată drumul colegilor săi de călătorie. Rolul unor astfel de oameni în alte circumstanțe ale vieții este redat prin sinonimele: *căpitan*, *cârmaci*, *conducător*, *șef*, *președinte*. Amintiți-vă situațiile în care ați auzit aceste cuvinte sau le-ați folosit. Din exemple, v-ați convins că pozițiile de lider sunt adesea deținute de persoane desemnate (un astfel de lider se numește formal).

ÎN CUTIUȚA DE CUVINTE

Când o persoană preia conducerea în colectiv, îi influențează pe alții datorită autorității sale, acesta este un lider informal. Liderii informali se caracterizează prin calități care sunt rezumate prin noțiunea de „carismă”. Acest cuvânt grecesc denotă o încântare extraordinară pentru alții. Se manifestă prin faptul că oamenii cred necondiționat într-o persoană, îi urmează chemarea și se adună în jurul ei. *Liderii carismatici* sunt lideri celebri, profeți și comandanți de oști renumiți.

Formal - efectuat conform procedurii stabilite, oficial; care se bazează pe respectarea unei forme; care există sau este făcută numai pentru aparență.

Informal - neoficial; care corespunde stării reale a lucrurilor.

Rolul liderilor este foarte important. Atunci când la lecții discutăm despre importanța personalității în istorie, aceste subiecte se referă mai ales la liderii - formali și informali. În lumea modernă, conceptul de lider a căpătat semnificația unui set de caracteristici profesionale - trăsături care ar trebui dezvoltate în sine pentru a putea îndeplini sarcinile profesionale, în domenii legate de comunicare și interacțiune. Deci, liderul este persoana, care are capacitatea de a-i încuraja și de a-i interesa pe alții prin ideile lui. De aceea noțiunea de lider este predată în universități și la diferite cursuri. Dar autodezvoltarea și autoperfecționarea sunt cele mai importante în această privință. Este important să reținem că școala practică de lider este activitatea publică. Liderii sunt inspiratori și îndrumători în societatea civilă.

PRACTICUM MORAL

POVEȘTEA DESPRE PORUMBAR

Pe drumul dintre poieni
S-au adunat arborii la sfat,
Nesiliți de nimeni,
Să-și aleagă un împărat.

Au ajuns toți la o alegere.
Pe cedru-au început a-l ruga,
Să fie al lor rege,
Să se coboare din înălțimea sa.

El însă de-odată a rostit:
"Cum de oare v-ați gândit,
Să pierd pentru voi,
Fălnicia mea de până la nori?"

Iarăși arborii s-au gândit
Și palmierului s-au adresat:
"Ești cu noi pom înrudit
Vino să fii împărat".

Le-a răspuns palmierul: "Frații mei,
Cum de în cap v-a trăsnet
Să fac eu legi pentru voi?
Nu pentru aceasta am fost sortit!"

Și pe nalbă au rugat-o,
Căci ea și fără cunună e regină,
Dar nu vru să le fie "doamnă"
Rămase la locul ei în grădină.

Apoi au venit la stejar,
Însă și el era ocupat
Falnicul gospodar secular,
De ghindă-i și crengi era încântat.

Să mergem la mesteacănul din vale
Frumos gătit în haină de mătase,
Care despletindu-și cosițele
Își lasă încet capul pe spate.

Mai mult ca în glumă
Cineva a glăsuțit:
"Să rugăm porumbarul din luncă
Poate ne va fi împărat".

Arborii mult nu s-au gândit,
L-au rugat pe porumbar
Să le fie împărat
Și al lor conducător.

Porumbarul mândru a răspuns:
"Cineva v-a sfătuit de bine,
Chiar acum mă voi urca pe tron
Nu veți regreta că m-ați ales
pe mine."

Nu sunt înalt ca cedrul
Și nici frumos ca palmierul,
Și nu voi fi egoist ca stejarul,
Și nici trist ca mesteacănul.

Voi dobândi câmpul larg pentru voi
Deși eu nu am ce face cu el.
Eu - mă voi așterne în zăvoi,
Iar voi urcați falnici spre cer.

Voi fi pentru iepure culcuș,
Și pentru păsărele cuib,
Ca voi să creșteți și falnici să fiți,
Iar eu voi muri în drum.

*Ivan Franko, Fragment din poemul "Moisei"
(text prescurtat)*

1. Împărțiți-vă în grupuri, analizați textul conform întrebărilor și pregătiți o comunicare pentru discuție colectivă.

Grupa 1

1. Cine este autorul fragmentului dat? Din ce operă face parte?
2. Redați pe scurt fragmentul.
3. Cui i s-a propus să fie conducător? Ce caracteristici, după părerea copacilor, trebuia să aibă conducătorul?
4. Desenați un arbore din operă. Comentați cum și-a explicat fiecare refuzul.

Grupa 2

1. În baza textului, caracterizați fiecare candidat pentru rolul de rege.
2. De ce toți copacii, cu excepția porumbarului, au refuzat propunerea? Au făcut bine sau rău? De ce credeți astfel?
3. De ce porumbarul a fost de acord?
4. Explicați care este relația dintre opera lui Ivan Franko și tema lecției. Ce idee confirmă?

Grupa 3

1. De ce credeți că arborii aveau nevoie de conducător?
2. Cum erau aleși candidații?
3. Sunt aceste trăsături cu adevărat importante pentru un conducător?
4. Ce a considerat porumbarul important pentru un conducător? Ce trăsături sunt caracteristice acestui personaj?

Grupa 4

1. Împărțiți rolurile între voi și înscenați povestea. La sfârșit, fiecare actor să explice de ce personajul său a refuzat rolul de conducător.
2. Caracterizați porumbarul. Prin ce se deosebea de ceilalți candidați?
3. Ce părere aveți, copacii l-au ales pe porumbar să fie conducător?
4. Alcătuiți un final al operei despre viața copacilor sub conducerea porumbarului.

2. Desenați personajele, caracterizați-le.
3. Întocmiți o listă de calități și virtuți specifice unui lider. Pot fi dezvoltate aceste calități în fiecare persoană? Cum se poate face acest lucru?

Liderii sunt cei – care îi inspiră pe alții.

Care sunt calitățile morale ale unui lider?

Deoarece istoria omenirii este bogată în exemple de lideri, iar biografiile lor sunt studiate cu atenție, nu este dificil să enumerați trăsăturile specifice unor astfel de oameni. De obicei, acestea sunt următoarele virtuți: *inițiativă, intenție, hotărâre, perseverență, fidelitate*.

Totuși istoria arată că caracterele liderilor au și partea lor negativă:

exigență, rigiditate, vanitate, încăpățănare, etc. Atunci când merge vorba despre lideri în societatea civilă modernă ca un ansamblu de calități profesionale, în primul rând sunt accentuate trăsăturile care contribuie la stabilirea unei interacțiuni constructive. Acestea sunt *sinceritatea, bunăvoința, capacitatea de a empatiza, devotamentul, dreptatea, responsabilitatea*.

În sfera informațională, un rol important îl au oamenii care sunt capabili să influențeze opinia publică. Ei sunt numiți lideri ai opiniei publice. Astfel de oameni sunt apreciați pentru *inteligența lor, abilitățile analitice și onestitatea lor*. Îi cunoaștem prin activitatea lor în mass-media, postări în rețelele de socializare. Având în vedere că informația este astăzi o marfă, de aceea este important să fii critic față de ceea ce este raportat, pentru a distinge liderul fals de liderul adevărat.

Un lider adevărat apără valorile morale, întruchipează prin acțiunile sale un ideal moral.

Dorința de a avea un ideal, cu care să poată fi comparate propriile acțiuni este uneori atât de puternică, încât obligă o persoană să caute febril o personalitate ideală în jur. Merită să ne amintim că atunci când idealizăm pe cineva, riscăm să trăim o dezamăgire, atunci când se dovedește brusc că trăsăturile „ideale” nu sunt reale, ci inventate, visate.

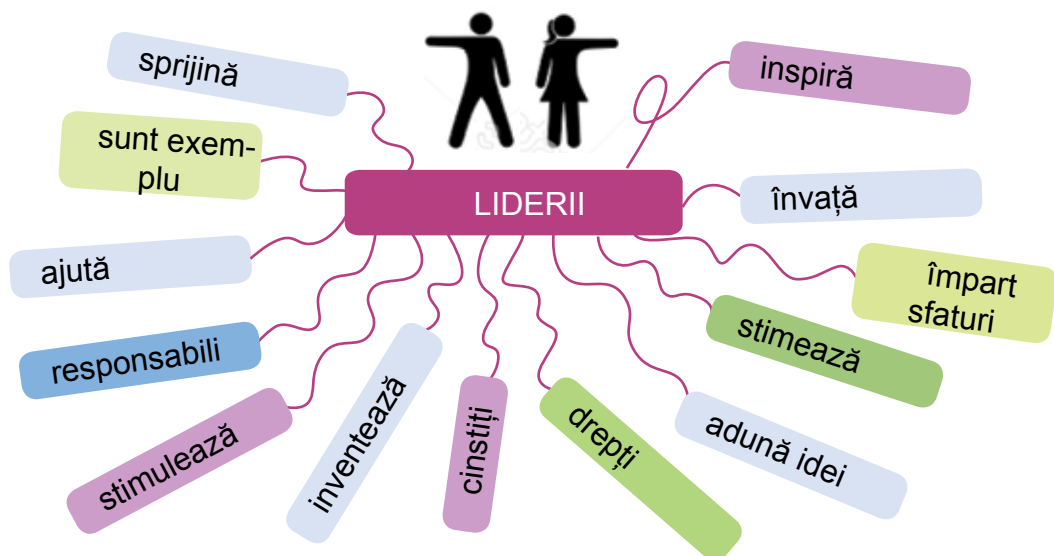
În etică, un ideal moral se distinge de un *idol* – astfel este numit un obiect de admirație și de cult. Lumea de astăzi este plină de idoli. Eroii literari, cântăreții, sportivii celebri sau politicienii devin adesea idoli. Oamenii care își imită idolul se numesc *fani*.

Fanii își dedică întreaga viață „slujirii” unui idol: poartă haine la fel cu ale lor, merg în locurile în care se află, petrec ore întregi așteptând apariția lui sau ocazia de a-i lua un autograf.

Însă, merită să ne amintim că un idol, spre deosebire de un ideal, este iluzoriu.

ÎN CUTIUȚA DE CUVINTE

Idealul - este o întruchipare perfectă a ceva, un model perfect.

1. Folosind schema, selectați cele mai importante trăsături ale unui lider, după părerea voastră, și propuneți definiția de lider.
2. Care este rolul liderilor în viața și activitatea comunităților?
3. Rezultatul acțiunilor depinde doar de lideri?
4. Este posibil de a influența liderii? Cum se poate face acest lucru?

OAMENI ȘI IDEI

Volodymyr Antonovych
Foto sfârșitul sec. XIX

Volodymyr Antonovych (1834–1908) a fost liderul și inspiratorul mișcării naționale din Ucraina, cu care istoricii asociază ascensiunea renașterii naționale. În anii studenției Volodymyr Antonovych, împreună cu alți imigranți din familii poloneze sau ucrainene înrobite, au organizat o societate numită „hlopomani”. Participanții săi au promovat limba și cultura ucraineană prin propriul exemplu - au vorbit și au scris în limba ucraineană, au participat la sărbătorile naționale și au purtat haine naționale. Renumitul istoric își amintește de acele vremuri: „La sfârșitul anilor '50, în cercul nostru a apărut ideea că este rușine să locuiești într-un ținut și să nu cunoști nimic despre el... Am călătorit pe jos... Am trecut prin Volyn, Podolia, Kiev, Holmșcina și cea mai mare parte a Ekaterinoslavului și Hersonul”. V. Antonovych și-a demonstrat calitățile de lider în

timp ce predă istoria la Universitatea din Kiev, timp de 30 de ani. El îndruma studenții să facă cercetările astfel, încât nici una dintre perioadele istoriei ucrainene să nu fie trecută cu vederea. Mykhailo Hrushevskiy, elevul lui V. Antonovych, a finalizat sarcina de a crea o istorie generală coerentă a Ucrainei.

● *Amintiți-vă din lecțiile de istorie pentru ce a devenit celebru V. Antonovych. Având ca exemplu viața lui, gândiți-vă în ce domenii pot fi realizate calitățile de lider.*

● *Pe baza faptelor date, creați un „portret moral” al lui V. Antonovych ca lider și fondator al unei școli științifice.*

1. Credeți că avem liderii pe care îi merităm? Argumentați răspunsul.
2. Ce au în comun liderii, idealurile și idolii și prin ce diferă?
3. Este posibil de a deveni lider?
4. De ce liderii sunt apreciați în lumea modernă?

5. Exprimați-vă părerea dacă merită să vă străduiți să fiți lider. Este posibilă o societate formată doar din lideri? Cum credeți, liderii trebuie susținuți?

6. Cercetați biografia unei personalități istorice celebre. Redați într-un eseu, calitățile de lider ale acestei personalități. Faceți concluzie: poate fi considerată lider, persoana pe care ați ales-o.

Lecția 14

Ce ați aflat, ce ați studiat, ce ați înțeles

MUNTELE DE EXPERIENȚĂ MORALĂ

2. Hans Christian Andersen niciodată nu și-a îngrijit hainele. Vechea lui mantie zdrențuită era binecunoscută în toată Copenhaga. Odată, un bărbat l-a întrebat sarcastic:

- Ceea ce porți pe capul tău se numește pălărie? Andersen a răspuns calm:

- Și ceea ce porți sub pălăria ta se numește cap?

1. Despre cine este povestea?
2. Avem motive să spunem că străinul a arătat dispreț față de scriitor?
3. Ce valoare morală neagă un astfel de comportament?
4. Cum a înfruntat scriitorul disprețul?
5. De ce respectul de sine este cel mai convingător mod de a-ți proteja demnitatea? (10 baluri - 2 baluri pentru fiecare răspuns convingător)

1.

1. Recunoașteți scriitorii din imagini.

2. Numiți activiștii din trecut, amintiți la lecțiile anterioare și dați câte un exemplu de învățătură morală, întruchipată într-un frazeologism (8 baluri - 1 bal pentru subtitrările corecte ale portretelor și 1 bal pentru fiecare nume și exemplu de aforism).

MAREA DE CUVINTE

3. Completați rebusul.

(18 baluri – 2 baluri pentru fiecare cuvânt ghicit)

1. Posibilități și condiții juste pentru ca o persoană să-și satisfacă necesitățile.
2. Conștientizarea de către o persoană a valorii sale.
3. Restrângerea sau privarea de drepturi anumitor categorii de cetățeni.
4. Un ideal moral
5. Conștientizarea unor cerințe și sarcini practice.
6. Capacitatea de a acționa fără ajutor din exterior.

1

6

8

9

3

4

5

2

7

7. O întruchipare perfectă a ceva, un model perfect

8. Cel care este înainte.

9. Un acord între state cu privire la o problemă specială.

LACUL DREPTĂȚII

4. Completați enunțul, scriind 6 exemple (12 baluri- câte 2 baluri pentru fiecare exemplu)

La drepturile copilului se referă următoarele norme etice...

VERIFICAȚI REZULTATUL: numărul de baluri pe care l-ați obținut, îndeplinind însărcinările, împărțiți-l la 4.

FELICITĂRI! ÎNAINTE VĂ AȘTEAPTĂ NOI PISCURI ÎN CALEA SPRE RELAȚIILE PERFECTE!

ARTA DE A TRĂI ÎN SOCIETATE

Lecția 15

Ce alcătuiește imaginea universului

1. Copiii au avut aceleași sentimente cu privire la subiectul de discuție? Cum credeți, din ce cauză?
2. Înscenați această discuție, exprimând gândurile copiilor.
3. Cum credeți ce determină modul în care vedem lumea? Cum s-a format expresia „viziune asupra lumii”? Explicați ce înseamnă expresiile „viziune asupra lumii”, „percepția lumii”, „înțelegerea viziunii asupra lumii”, precum și expresia „imaginea lumii”.
4. Amintiți-vă ce știți despre formele istorice de viziune asupra lumii. Când au apărut ele? De ce mai există încă?

Ce este viziunea asupra lumii?

Percepția unei persoane despre lume și locul său în ea se numește *viziune asupra lumii*. Viziunea asupra lumii este caracteristică atât unei persoane, cât și unei comunități, societății în general. Este clar, că între timp modul în care omul primitiv și-a imaginat lumea și cum o imaginăm astăzi există diferențe semnificative.

Din punct de vedere istoric, s-au format mai multe tipuri de viziune asupra lumii – pe baza cărora se formează imaginea generală a viziunii asupra lumii și a concepției despre lume. Viziunea mitologică asupra lumii este considerată cea mai veche. Miturile sunt întruchiparea ei. În miturile multor popoare, de exemplu, se amintește despre un ou din care s-a format Universul.

Conform *viziunii religioase* asupra lumii, ideile despre lume sunt construite pe baza credinței în zei sau într-un singur zeu. De exemplu, conform ideilor grecilor antici, lumea a fost creată de zei. Fiecare dintre ei avea anumite îndatoriri: Poseidon avea grijă de mare, Hades se ocupa de lumea subterană, Artemis se ocupa de păduri și vânătoare, Demetra – de pământuri și agricultură etc. Credința în mai mulți zei se numește *politeism* sau *păgânism*.

Slavii erau și ei păgâni. Ei îl considerau pe zeul soarelui Dazhbog ca fiind zeitatea supremă. Zeul cerului Svarog era, de asemenea, considerat puternic. Un respect deosebit era acordat zeului tunetului - Perun, creatorul și stăpânul focului ceresc. Focul aprins primăvara de la focul purificator sfințit era purtat în jurul tuturor caselor. Familia trebuia să-l păstreze un an întreg ca garanție a bunăstării. Slavii antici venerau pământul, iar zeița pământului se numea Mokosh. Era considerată mamă protectoare. Deasupra porții fiecărei curți atârna o amuletă cu coarnele unui bou, care era întruchiparea zeității bunăstării și protectorul animalelor - Veles. Slavii se închinau și vântului - Stribog, lunei - Hors și altor forțe ale naturii.

Mai târziu, au apărut religii bazate pe credința într-un singur zeu - *creatorul lumii și al omului*. Astăzi, credincioșii aparțin la trei religii: *creștinismul, islamul și budismul*. Ele sunt numite religii mondiale, pentru că sunt răspândite în diferite țări ale lumii și au miliarde de adepți. Viziunea asupra lumii, care se bazează pe negarea existenței oricărui ființe supranaturale, este numită *atee* (cuvântul *ateism* provine din greacă, ceea ce înseamnă „negarea lui Dumnezeu”).

Viziunea științifică asupra lumii se bazează pe relațiile legitime între fenomene și pe cunoștințe obiective despre realitate.

Originea și dezvoltarea științei datează din cele mai vechi timpuri. De exemplu, multe legi ale matematicii și ale fizicii au fost descoperite și discutate de matematicienii greci antici - celebra teoremă a lui Pitagora, legea lui Arhimede etc. Viziunea științifică asupra lumii nu contrazice credințele religioase, printre oamenii de știință există mulți credincioși.

Viziunea artistică asupra lumii se bazează pe imagini artistice. Particularitățile percepției și înțelegerii lumii în imaginile artistice sunt evidențiate, de exemplu, în pictură sau literatură.

Deși s-au format și au devenit dominante diferite tipuri de viziune asupra lumii, în diferite perioade istorice, toate încă există, având totuși o pondere diferită în imaginea generală a ideilor despre lume.

PRACTICUM MORAL

Textul 1

FĂRÂMA DE PĂMÂNT

Încă din copilărie am umblat prin iarbă,
Prin codri mândri și tremurători,
Unde stejarii tăcuți stăteau grămadă,
Prin picăturile de rouă din zori.

Fugea cărarea-n depărtări și se pierdea,
Iar eu aveam doar zile fericite.
Am dăruit atunci întreaga dragoste a mea
Cântecelor frumoase cu vise tănuite.

În ele răsuna neîncepta fericire
Bucuria vie de nedescris,
Și erau cântate de fete cu iubire
Când ieșeau în câmp la seceriș.

Cântecele m-au învățat pentru prima dată
Să respect și truda și sudoarea,
Țara mea frumoasă, cu bogăția-i toată
Căci ea e unică în lumea asta mare.

E singura care ne ocrotește
Ea ne oferă vise și cuvinte,
Cu dragostea-i enormă ne-ncălzește
Și cu putere mergem înainte.

Cu ea mereu o să împart
Fericirea, grija și necazul greu
Deoarece în piept la mine bate
O fărmă din pământul meu.

Vasyl Simonenko

Textul 2

Râul sfânt și curat al anilor și viselor mele de neuitat din copilărie. Nu mai există râuri ca tine, Desna, nu mai există.

Fii binecuvântată, fecioara mea Desna, că, amintindu-mi ani în șir, deveneam mai bun, mă simțeam foarte bogat și generos.

Tu mi-ai oferit foarte multe pentru întreaga viață.

Frumusețea mea îndepărtată! Sunt fericit că m-am născut pe malul tău că am băut apa-ți moale, veselă, cenușie ani în șir, am mers desculț pe erupții, am ascultat pescarii vorbind pe bărcile tale și bătrânii povestind întâmplări din trecut, că am numărat stelele pe cerul răsturnat, încă privind uneori în jos, nu mi-am pierdut fericirea de a vedea acele stele chiar și în bălțile de zi cu zi pe drumurile vieții.

Oleksandr Dovzhenko. "Fermecătoarea Desna"

Textul 3

Iubesc mult drumul din Cernigov
Vara, primăvara, toamna,
Acolo se mai roagă la Stryboh
Înalții frasini cu coroana-n soare.
Fetele se primblă ca niște regine
Câmpul de smarald a înflorit.
Apărătoare cu cosițele bălaie
Malurile toate le-au aurit.
Acolo traversează drumul în plin
avânt
În prag de toamnă-n fiecare sat.
Ca fumul ridicat și dus de vânt-
Când iese lumea cartofa la săpat
Pădurile pinoase stau drepte
Și urși văd în visul lor.
În ogrăzi coronite din cepe
Atârnă pe pereții caselor.

La vreo doi metri de șosea,
Îmbrăcată în ce avea mai bun
Stă o bunică ca Demetra
Și vinde morcovi.
Șoferul a frânat fără să vrea
S-au oprit în loc roțile grele
Cineva în poală mere coapte
Iar cineva - în pălărie duce
pere.
Pornești din nou ca meteorul
În suflet vie rămâne imaginea
de neuitat
Acestor mirifice tablouri
Din lungul drumului ce duce
în sat.

Lina Kostenko

1. Împărtășiți-vă în grupuri, analizați textul conform întrebărilor și pregătiți o comunicare pentru discuție colectivă.

Grupa 1

1. Citiți textul 1. Cine este autorul? Explicați titlul poeziei.
2. Care este ideea principală care o confirmă poetul?
3. Ce imagini folosește pentru a reda această idee? Ce sentimente vă trezesc aceste imagini?
4. Ce rol atribuie poetul cântecelor populare în viziunea sa asupra lumii? Care este particularitatea viziunii artistice?

Grupa 2

1. Citiți textul 2. Cine este autorul? La ce se referă scriitorul în memoriile sale?

2. Ce credeți că vrea să spună scriitorul când remarcă, adresându-se râului copilăriei sale, „Tu mi-ai oferit foarte multe pentru întreaga viață.”?

3. Cum se formează viziunea asupra lumii a unei persoane?

4. Ce rol joacă memoria în formarea unei viziuni asupra lumii? Ce se numește „memorie istorică”? Ce o alimentează?

Grupa 3

1. Citiți textul 3. Cine este autorul? Despre ce este poezia?

2. Ce personaje mitice amintește scriitoarea în poezie? Care este rolul lor în imaginea descrisă în poezie?

3. Ce formă de viziune asupra lumii reprezintă poezia? De ce considerați astfel?

4. Ce se subînțelege prin expresia ”viziune formată asupra lumii”. Puteți spune despre voi că aveți o viziune formată asupra lumii?

Grupa 4

1. Citiți textele propuse și explicați pe scurt ce idee le unește.

2. Ce valori morale afirmă textele?

3. Ce forme de viziune asupra lumii reprezintă ele?

4. Exprimați-vă părerea. De ce valorile morale umane stau la baza diferitor forme de viziune asupra lumii.

2. Realizați un tabel dedicat formelor istorice de viziune asupra lumii.

3. Discutați modul, în care viziunea asupra lumii afectează comportamentul uman. Influențează ideile despre lume și convingerile unei persoane motivele acțiunilor sale? Când vă exprimați gândurile, apelați la exemple din istorie și din propria experiență.

Străinătatea nu va deveni patrie.

Ce loc în imaginea lumii ocupă Patria?

Un rol important în formarea viziunii asupra lumii o are conștientizarea unei persoane cu privire la Patria sa. Această conștientizare se formează în moduri diferite, dar este stabilită încă din copilărie. Obiceiurile, tradițiile, limba, natura și istoria ținutului natal, oamenii din jur, - sunt repere care formează sentimentul nostru pentru Patrie. Vasyl Symonenko și-a întruchipat dragostea pentru Ucraina în următoarele rânduri:

Ucraina – ești rugăciunea mea,
Ești a mea comoară de peste veacuri,
Luptă crâncenă se duce-n toată lumea,
Pentru viața ta și ale tale drepturi.

Pentru ucrainenii, pământul natal, Patria Mamă, a fost întotdeauna cea mai mare valoare - întruchiparea bunătății. Ucrainenii spun: *Țara natală este raiul, iar o țară străină este ca un mormânt; O pasăre rea este aceea, care își strică cuibul; Casa ta nu îți este dușman: când vei veni, te va primi; E mai cald peste mare, dar e mai frumos acasă.*

Proverbele ne conving că ucrainenii își venerau Patria Mamă la fel de mult, cum își venerau casa părintească, tatăl și mama. Nu în zadar în poveștile populare era slăvit eroul, care a biruit șarpele rău care i-a înrobii frații și surorile, a furat soarele, luna și toate stelele de pe cer, adică a jignit poporul și pământul natal. Pământul pentru ucrainenii este mama lor. Ar trebui să fie respectat în același mod ca și propria mamă: *Mama nu poate fi cumpărată și nici câștigată; La soare e cald, iar lângă mama e bine.*

Limba a fost mult timp considerată una dintre cele mai mari valori. Respectul față de limbă este întruchipat în proverbul „Cui îi este rușine de limba lui, de sine îi este rușine”.

Sentimentul de respect față de pământul natal, Patria Mamă, este caracteristic pentru fiecare popor. Acest sentiment se numește patriotism, iar oamenii care îl au se numesc patrioți. Patriotismul se manifestă prin respectul față de obiceiurile, tradițiile, istoria, limba poporului, monumentele acestuia, natura țării natale și față de oameni. Deci patriotismul se manifestă în fapte.

ÎN CUTIUȚA DE CUVINTE

Patriot – cel care își iubește și își respectă patria.

1. Care este legătura dintre conceptele prezentate în diagramă și viziunea asupra lumii?
2. Pe baza schemei, propuneți o definiție a noțiunii de „viziune asupra lumii”.
3. Care este importanța fiecăruia dintre concepte în diferite forme de viziune asupra lumii?
4. Ce elemente determină identitatea națională a viziunii asupra lumii?

Olena Teliga. Foto anii 40 ai sec XX

Pentru mulți oameni, conștientizarea Patriei este o alegere de viziune asupra lumii. Astfel a fost și **Olena Teliga (1906–1942)**. Scriitoarea și personalitatea publică s-a născut departe de pământul ucrainean. A fost prescris de soartă ca, în 1917 tatăl ei să devină profesor la Institutul Politehnic din Kiev și să ocupe o funcție în guvernul Republicii Populare Ucrainene. Olena, venind la Kiev, a început să studieze cu sârguință istoria, limba și cultura Ucrainei. După preluarea puterii de către bolșevici fata și familia ei au fost nevoiți să plece în străinătate, dar acolo se simțea o adevărată fiică a Ucrainei. A scris poezii și eseuri literare în limba ucraineană, s-a alăturat mișcării politice pentru eliberarea Ucrainei. Visul la o Ucraină independentă a fost împărțit și de soțul ei, Mykhailo Teliga, cu care s-a întors la Kiev în toamna anului 1941 — pentru a construi viața culturală ucraineană. A murit în februarie 1942 în Babyn Yar.

Pe pereții închisorii din Kiev a rămas o inscripție: *Aici a fost întemnițată și executată Olena Teliga*. Totul a avut loc așa cum a vrut soarta.

În păienjenişul împletit din culori

Visez cu ardoare până-n zori,

Ca Dumnezeu să-mi trimită cel mai mare dar,

Moarte fierbinte, și nu de gerar.

- *Olena Teliga a susținut participarea activă a femeilor la dezvoltarea Ucrainei. „Rolul femeii ucrainene este pe atât de excepțional, pe cât este de excepțională situația ținutului natal. Ea trebuie să fie ziditorul acestuia, ajutându-i pe bărbați și, în același timp, gospodină în viața lor”, a remarcat ea. Cum afirmă circumstanțele din viața Olenei Teliga această idee?*

1. Ce se numește viziune asupra lumii?
2. Care sunt formele de viziune asupra lumii?
3. Care este locul moralei în diferitele forme de viziune asupra lumii?
4. De ce se formează o viziune asupra lumii în timpul vieții unei persoane? Ce activități contribuie la dezvoltarea viziunii asupra lumii? Ce mărturisește despre viziunea formată asupra lumii?
5. Exprimați-vă părerea, cu privire la faptul, dacă există oameni fără viziune asupra lumii.
6. Într-un scurt eseu, redați-vă gândurile despre ce înseamnă „a extinde viziunea asupra lumii”.

Lecția 16

De ce respectul față de alți oameni este cheia armoniei sociale?

1. Ce sărbătorește școlarii? Știți când se sărbătorește această zi? (Dacă nu, aflați.) Au loc evenimente în școala voastră pentru a sărbători această zi?
2. De ce credeți că se sărbătorește o astfel de zi?
3. Ce valori morale promovează Ziua Mondială pentru diversitate culturală?
4. Cum înțelegeți noțiunea de „diversitate culturală”? De ce se aplică acest concept tuturor țărilor fără excepție?

Ce este toleranța și intoleranța?

Oamenii susțin adesea ideea că numai propriile gusturi, opinii, stări de spirit sunt corecte și demne. Cei care nu le împărtășesc nu sunt demni de o atitudine bună. Imaginați-vă că ați ajuns într-un oraș, în care toți locuitorii gândesc la fel, văd mediul la fel, au aceleași gusturi și sunt de acord unii cu alții în toate...

De câte creioane colorate aveți nevoie pentru a desena viața acestui oraș? V-ar plăcea să locuiți acolo? Dacă ați răspuns „nu” la această întrebare, trebuie să recunoașteți: viața este extrem de diversă, toți suntem diferiți unul de celălalt și, pentru a conviețui pașnic, trebuie să ne împăcăm cu această diversitate.

Calitatea manifestată în recunoașterea dreptului de a fi diferit se numește **toleranță**. Acest cuvânt provine de la adjectivul latin „răbdător”. Deci, tolerant înseamnă că este capabil să suporte pe altcineva.

Toleranța le permite oamenilor să trăiască împreună chiar și în absența prieteniei, a respectului, a iubirii. Ajută la menținerea unei anumite distanțe între oameni pentru a preveni jignirile reciproce.

Nu în zadar printre regulile de etichetă de vorbire există recomandări despre distanța acceptabilă între interlocutori - nu prea mare, pentru a evita impresia de nesinceritate, dar nici prea apropiată - pentru a nu interveni în spațiul altuia.

În cercetările moderne despre comportamentul uman, este folosită noțiunea de „*spațiu personal*” - denotă teritoriul pe care o persoană îl consideră a fi al său.

În spațiul personal, cercetătorii disting patru zone: de la cea mai îngustă (până la jumătate de metru), unde pot fi membrii familiei, persoanele cele mai apropiate și animalele domestice, până la cea mai largă (peste 3,5 metri), pe care o persoană încearcă să o mențină atunci, când se adresează unui grup mare de oameni.

Toleranța este limita care împiedică intervenția în lumea interioară a altei persoane - în gândurile, sentimentele, retrăirile, gusturile sale. Când merge vorba despre relații tolerante, se referă adesea la relații reținute, dar destul de acceptabile pentru comunicarea reciprocă.

Antonimul cuvântului toleranță este intoleranță, adică lipsa de dorință, incapacitatea de a suporta pe altul. Nu este greu de imaginat ce consecințe poate avea intoleranța în relațiile dintre oameni. Intoleranța este răul străvechi, care, din păcate, nu a fost depășit nici acum.

ÎN CUTIUȚA DE CUVINTE

Toleranța - este respectul libertății altuia, al modului său de gândire și de comportare, etc.

Intoleranța - lipsa de dorință, incapacitatea de a suporta pe cineva sau ceva.

Textul 1

MÂINILE NEGRE NU SUNT O RUȘINE

Odată, actorii celebrului teatru din capitală, care locuiau în aceeași curte cu, dramaturgul ucrainean Ivan Tobylevych, l-au văzut pe scriitor cărând cărbuni și au început să râdă de el, pentru că avea mâinile pline de funingine.

- Este mai bine să ai mâinile negre, - le-a răspuns calm Ivan Karpovici batjocoritorilor, - decât un suflet negru.

- Actorilor le-a fost rușine și au părăsit balconul.

Valerii Șevciuk De pe piscuri și din adâncuri (fragment)

Textul 2

În perioada în care a trăit Lesya Ukrainka, ucrainenii erau adesea numiți "maloroși" de la cuvântul „Malorosia”. Astfel oficialii imperiali au numit Ucraina, considerând-o parte a Rusiei. Lesya Ukrainka era foarte mândră de rădăcinile ei ucrainene, după cum reiese din pseudonimul său. Odată un domn de statură i-a spus scriitoarei:

- Deci, ești malorska?

- Da, domnule, la prima vedere mi s-a părut și mie că sunt mai mică de statură decât tine. Dar, după cum vedeți, ne-am înșelat amândoi, - a răspuns Lesya, care era mai înaltă decât interlocutorul.

Valerii Șevciuk De pe piscuri și din adâncuri (fragment)

Textul 3

În cel mai vechi monument al literaturii noastre - „Cronica vremurilor trecute” există o povestire despre cneazul Svyatoslav. Cneazul și-a petrecut întreaga viață în campanii militare. Când Svyatoslav a plecat într-o campanie, a trimis un sol înaintea lui cu un avertisment „Merg asupra voastră!”. Respectându-și dușmanii, cneazul nu a vrut să atace pe neașteptate și le-a oferit ocazia să se pregătească pentru apărare.

Acest exemplu istoric ne ajută să înțelegem că respectul trebuie să se manifeste prin fapte și anumite acțiuni. Respectul este incompatibil cu indiferența. El se manifestă prin recunoașterea demnității unei alte persoane. Legătura profundă dintre respect și demnitate este întruchipată în expresia *a fi demn de respect*. Fiecare persoană are propria *demnitate* și este *demnă de respect*.

Deci, a respecta o persoană înseamnă a-i recunoaște valoarea.

1. Împărțiți-vă în grupuri, analizați textul conform întrebărilor și pregătiți o comunicare pentru discuție colectivă.

Grupa 1

1. Citiți textul 1. Despre cine este vorba? Ce știți despre acest activist?
2. Cum înțelegeți titlul textului? Care este ideea textului?
3. Ce valoare morală au neglijat actorii?
4. Cum sunt legate conceptele „toleranță” și „respect”? Care dintre ele este mai important?

Grupa 2

1. Citiți textul 2. Despre cine este vorba? Ce știți despre această renumită scriitoare ucraineană?
2. Cum a ajutat-o cunoașterea perfectă a limbii pe Lesya Ukrainka să iasă din această situație cu demnitate și inteligență?
3. De ce disprețul față de etnia unei persoane este o manifestare a intoleranței?
4. Cum se poate manifesta respectul față de oamenii de altă naționalitate și cultură?

Grupa 3

1. Citiți textul 3. Despre cine este vorba? Ce știți despre acest activist?
2. Ce aforism este atribuit lui Svyatoslav? Cum îl caracterizează el?
3. Comentează atitudinea cneazului față de dușmanii săi din punctul de vedere al „regulii de aur a moralității”.
4. De ce, chiar și în cazul conflictelor militare, sunt prevăzute regulile fixate în documentele internaționale, care garantează respectarea demnității umane?

Grupa 4

1. Citiți textele propuse și explicați pe scurt ce părere afirmă fiecare.
2. Ce manifestări de intoleranță și toleranță sunt discutate în texte?
3. Ce „alteritate” se discută în fiecare text?
4. Cum înțelegeți expresia „Fiecare persoană este demnă de respect”? Cum se poate realiza?

2. Întocmiți o listă de cuvinte de etichetă care vă ajută să fiți toleranți în diverse situații de viață.
3. Discutați regulile de comportament tolerant pentru persoanele care plănuiesc să călătorească în alte țări.

Ce determină conviețuirea popoarelor pentru care Ucraina le este casa?

În epoci diferite, pământul ucrainean a fost pentru multe popoare pământ natal. Cândva, coasta de nord a Mării Negre a devenit o a doua

patrie pentru grecii antici, care au fondat aici orașe-state. Cele mai faimoase dintre ele sunt Tira (pe locul unde se află acum Belgorod-Dnistrovsk), Olbia (lângă satul Parutyn, regiunea Mykolayiv), Pantikapei (pe locul actualului Kerchi), Kerkinitida (acum Evpatoria), Herson (în apropiere de Sevastopol).

Ucraina este țara natală pentru ucrainenii. Legislația ucraineană determină statutul special al popoarelor *băștinașe* din Ucraina - tătarii din Crimeea, caraimii și circasienii, care s-au format pe teritoriul Peninsulei Crimeea. Reprezentanții altor popoare care locuiesc pe teritoriul ucrainean, păstrându-și limba și cultura, sunt numiți *minorități naționale sau etnice (comunități)*. Cei mai numeroși dintre ei sunt: rușii, bielorușii, moldovenii, bulgarii, maghiarii, românii, polonezii, evreii, armenii și grecii.

În zilele noastre, legăturile dintre popoare devin din ce în ce mai vii, oamenii pleacă în alte țări pentru a studia și a munci, de multe ori stabilindu-se acolo pentru totdeauna. Deci populația țărilor (inclusiv a Ucrainei) devine tot mai diversă.

Coexistența armonioasă a reprezentanților diferitelor popoare și culturi, întruchipată în respectul reciproc pentru obiceiuri, tradiții, credință, se numește *policulturalism*. În lumea modernă multe norme de etichetă se schimbă. Norma dorită în relațiile cu oamenii este manifestarea respectului pentru alteritate, toleranță, bunăvoință. Percepția ucrainenilor asupra diversității lumii este întruchipată în proverbul: *Fiecare bordei are propriul obicei*.

T tenacitate
O omenie
L loialitate
E egalitate
R răbdare
A adaptabilitate
N nădejde
Ț tovarășie
A atenție

1. Folosind conceptele date în schemă, explicați ce este toleranța (dacă este necesar, utilizați dicționarul sau surse suplimentare de informare).
2. Cum sunt legate aceste noțiuni de toleranță?
3. Cum poate fi explicată porunca „lubește-ți aproapele ca pe tine însuși”?
Poate fi considerată această poruncă o întruchipare a ”regulii de aur a moralității”?
4. Alegeți exemple de alte valori și virtuți, care ajută să fim toleranți.

Lyubomyr Huzar
Fotografie a Universității
Catolice Ucrainene

Una dintre autoritățile morale ale Ucrainei moderne este **Lyubomyr Huzar (1933–2017)**. Întâistătorul Bisericii Greco-Catolice Ucrainene (2001–2011), a contribuit mult la educarea ucrainenilor, căutând cuvinte simple pentru explicarea adevărurilor morale complexe. Vasta experiență de viață, cunoașterea profundă, înțelegerea naturii umane și a legilor vieții societății a întruchipat-o în aforisme și învățături: *Dragostea pentru Ucraina este un slogan frumos. Poți spune cuvinte frumoase despre dragostea pentru Ucraina: aceasta nu te obligă la nimic. Și trebuie să iubești ucrainenii, locuitorii acestei țări - aceasta este dragostea pentru Ucraina; Mulți oameni cred că pacea este absența războiului. Dar pacea este ceva mai mult. Pacea este, de asemenea, relații bune între oameni, atunci când nu ne mințim unii pe alții, nu căutăm profit și nu dorim răul. Pacea trebuie purtată în fiecare zi, în fiecare zi trebuie să stabilim contacte*

între oameni, să căutăm o bună comunicare.

- Folosind surse suplimentare de informare, aflați mai multe despre viața lui Lubomir Huzar.
- Explicați un aforism, care ar coincide cu gândurile voastre.

1. Ce națiuni trăiesc în Ucraina?
2. Ce înseamnă noțiunile „popor băștinaș” și „minoritate națională”?
3. Ce valori morale determină conviețuirea pașnică a reprezentanților diferitelor popoare din Ucraina?
4. De ce este intoleranța o manifestare a răului? Ce trăsături întruchipează în viața de zi cu zi?
5. Exprimați-vă părerea despre întrebarea „Este posibil să respecti o persoană și să fii intolerant cu ea?”
6. Argumentați afirmațiile filosofilor contemporani. Există contradicții în ele? Într-un scurt eseu, redați-vă gândurile despre modul în care pot fi explicate diferite înțelegeri ale acestei valori.

Toleranța - este o caracteristică a celei mai înalte demnități, constă în priceperea de a avea răbdare cu imperfecțiunile altora.

Toleranța este reținerea față de ceea ce nu iubim și nu admirăm.

Lecția 17

Pe ce se bazează moralitatea umanistă?

1. Ați văzut vreodată exemple de comportamente umane față de ceilalți, la fel ca cele descrise în imagine?
2. Dați exemple de astfel de fapte din experiența voastră.
3. Pe ce regulă morală se bazează astfel de fapte? De ce această regulă este numită de aur?
4. Explicați cum înțelegeți conceptul de „umanitate”? Este o coincidență că acest cuvânt este înrudit cu cuvântul „oameni”? Numiți calitățile care manifestă umanitatea.

De ce viața umană este cea mai mare valoare din lumea modernă?

De-a lungul secolelor, omenirea a trecut prin multe tulburări: războaie, dezastre naturale, foamete, boli, care au fost însoțite de moartea multor oameni. Secolul XX a fost deosebit de crud. Doar un singur eveniment - al doilea război mondial (1939–1945) a luat viațile a peste 60 de milioane de oameni.

Acest număr îngrozitor ne face să ne gândim: poate fi considerată bună o lume în care mor atât de mulți oameni? De ce regulile morale, cunoscute de mii de ani, s-au dovedit a fi neputincioase împotriva diferitelor manifestări ale răului?

Dacă vă gândiți cu atenție, veți putea găsi singuri răspunsul la aceste întrebări dificile. Nu este suficient *de a cunoaște* regulile moralității, este necesar *a le urma* atât în lucruri mari, cât și în cele neînsemnate. După ce au trecut prin cruzime și nedreptate, oamenii se gândesc din ce în ce mai mult, dacă trebuie să fie pusă responsabilitatea de ceea ce se întâmplă în jur pe umerii altora.

În ultimele decenii, în multe țări legile au devenit mai morale. De exemplu, pedeapsa cu moartea a fost anulată. Oamenii, manifestând activitate civică, participă mai des la conducerea statelor, monitorizează activitățile autorităților, caută adoptarea unor legi care să protejeze dreptul la o viață demnă. Recunoscând viața umană drept cea mai înaltă valoare, lumea modernă se străduiește să depășească sărăcia, foamea și boala, care încă afectează atât de mulți oameni de pe planeta noastră. Viața umană este binele cu care este posibil să realizezi un alt bine. Deci, prima condiție în recunoașterea demnității fiecărei persoane este respectul față de viața proprie.

PRACTICUM MORAL

Textul 1

DU-TE, NECAZULE, NE ÎNCONJOARĂ

Nici unul dintre locuitorii Sălașului, precum și Sălașul însuși nu știau ce neazuri îi așteptau dimineața. Și s-a întâmplat astfel.

De îndată ce soarele a ieșit din spatele pârgiilor și stepei i-a zâmbit cu roua curată, locuitorii Sălașului au auzit un bubuit îndepărtat, amenințător, care se apropia din ce în ce mai mult. Pământul s-a cutremurat, cuibul Ariциului și mușuroiul Furnicilor, iar pânza Păianjenului a tremurat.

Ariciul s-a trezit, îi străluceau din cuib ochii îngroziți, furnicile au alergat în jurul furnicarului, Păianjenul alerga cu disperare pe pânza sa. Numai Cârțița nu era nicăieri; s-a adâncit în vizuina sa, trecea de la un etaj la alt etaj al locuinței sale și nu-și dădea seama ce se întâmplă acolo sus. Nu, bubuitul de ieri nu a fost așa.

Bubuitul de ieri semăna cu un tunet, iar acesta ca o sută!

Apoi aceste o sută de trăsnete au ajuns până la Sălaș și au dispărut de

parcă nu ar fi fost niciodată acolo. Numai fumul învăluia Sălașul într-un nor gros, atât de otrăvitor încât nu puteai să respiri.

- Măi, băieți, - spuse cineva foarte tare, - ce facem îl distrugem pe bătrânul Demidovici sau îl lăsăm?

Auzind aceste cuvinte, Ariciul, care s-a ghemuit ca o minge cu țepi, s-a desfăcut repede și a alergat în jurul Sălașului, șoptind tuturor semenilor săi:

- Spuneți repede toți: „Du-te, necazule, ne înconjoară! Du-te, necazule, ne înconjoară!”. Și el va pleca. Spuneți!

Și toți au început a striga împreună: „Du-te, necazule, ne înconjoară!”...

- Și de ce să-l distrugem, - spuse a doua voce, mai blândă și mai liniștită. Uite câte vietăți din stepă s-au stabilit aici! Ariciul stătea ghemuit, Păianjenul alerga speriat, o mulțime de furnici... Lăsați-i să trăiască! Să luăm Sălașul și să-l ducem pe deluț. Lăsați-l să stea acolo, poate va fi de folos cuiva.

Grihyr Tyutyunnyk (fragment)

Textul 2

VRĂJITORUL BUN

A trăit odată un vrăjitor bătrân. L-a chemat la el domnitorul aceluia ținut - un om dominator și pretențios, despre care supușii lui spuneau că nu are inimă.

- Am auzit că ești un mare vrăjitor. Demonstrează-ți arta!

- Turnați ceaiul fierbinte într-o cană, puneți-l aici și dumneavoastră ieșiți pe ușă, spuse el.

Domnul a făcut totul așa cum a spus vrăjitorul. Și când a ieșit pe ușă, a văzut un cal negru frumos. Conducătorul a sărit în șa și a intrat în stepă. Calul a alergat, până când călărețul a căzut din șa, iar el a dispărut. Domnitorul a rămas singur în stepa pustie. Se hrănea cu rădăcini și lăcuste și bea apă din bălți. Într-o zi a întâlnit o femeie cu doi băieți mici și slabi. Tot ce a avut femeia adunat, i-au luat supușii domnitorului, iar acum copiii nu aveau ce să mănânce. Domnitorului i s-a făcut milă de femeie și a început să o ajute. Dar unul dintre băieți a murit totuși. Conducătorului îi era foarte milă. S-a așezat pe o piatră și a început să plângă amar.

Nu se știe cât timp a stat așa domnitorul, dar când i s-a liniștit puțin durerea din inimă și a privit în părți, a văzut că stă pe tron, nici măcar ceaiul din cană nu s-a răcit încă.

- Și cum e, Măria-ta, ai văzut durerea umană? - a întrebat bătrânul vrăjitor. - Ai văzut cât de grea este viața oamenilor jigniți de tine!
A rostit vrăjitorul aceste cuvinte și a dispărut.

Poveste mongolă

Textul 3

CE URMEAZĂ

Bunica mea avea nevoie de trei zile pentru a-și vizita mama. Prima zi – pentru a ajunge la locul destinării cu o trăsură, a doua zi – pentru a povesti și a asculta noutățile, stând puțin în bucătărie și puțin în grădină, iar a treia zi – pentru a se întoarce. Când mama mea se ducea să-și viziteze mama, avea nevoie de două zile. Mergea cu trenul și, dacă avea noroc, ajungea în aceeași zi seara. Mama îi povestea bunicii despre viața ei, asculta știrile de la ea și pleca acasă a doua zi. Pentru a-mi vizita mama îmi este suficient o oră. Ajung cu mașina, stau zece minute cu ea și mă grăbesc înapoi, că copiii se plictisesc, iar eu, ca de obicei, nu am timp să fac cumpărături în supermarket. Cât timp îi va lua fiicei mele să mă viziteze?

Bruno Ferrero

1. Împărțiți-vă în grupuri, analizați textul conform întrebărilor și pregătiți o comunicare pentru discuție colectivă.

Grupa 1

1. Citiți textul 1. Cine este autorul? Prin ce se aseamănă acesta cu o poveste și prin ce diferă?
2. Ce primejdie s-a abătut asupra locuitorilor Sălașului?
3. Avem vreun motiv să considerăm că argumentele celui de-al doilea plugar sunt o manifestare a moralei umaniste?
4. Explicați titlul poveștii. De ce atitudinea umană față de ceilalți poate să prevină dezastrele mici și mari?

Grupa 2

1. Citiți textul 2. De ce povestea se numește „Vrăjitorul Bun”, deși este vorba despre un domnitor?
2. Ce a înțeles domnitorul cu ajutorul vrăjitorului celui bun? De ce l-a făcut să sufere?
3. Ce idee confirmă povestea? Cunoști și alte povești cu aceeași idee?
4. Cum s-au schimbat ideile oamenilor despre mijloacele de realizare a dreptății sociale în lumea modernă? Care este relația dintre respectul pentru demnitatea umană și milă?

Grupa 3

1. Citiți textul 3. De ce nu există semn de întrebare în titlul operei?
2. Ce idee afirmă autorul atunci când împărtășește gândurile eroinei?
3. Care este relația dintre aceste gânduri cu întrebările din paragraf „Poate fi considerată bună o lume în care mor atât de mulți oameni? De ce regulile morale, cunoscute de mii de ani, s-au dovedit a fi neputincioase împotriva diferitelor manifestări ale răului?”
4. Care este responsabilitatea fiecărei persoane în consolidarea valorilor morale?

Grupa 4

1. Citiți textele propuse și explicați pe scurt ce idee afirmă fiecare.
2. Ce manifestări ale umanității sunt descrise în texte?
3. Demonstrați că toate cele trei texte au dimensiune general-umană, adică se aplică fiecărei persoane, și nu unor situații specifice din viață.
4. De ce normele morale care stau la baza ideii de persoană, ca fiind valoare supremă, deși sunt cunoscute încă din antichitate, abia în ultimul secol au intrat în vigoare ca norme juridice (odată cu proclamarea Declarației Universale a drepturilor omului)?

2. Compuneți o poezie (senkan) fără rimă din cinci versuri, urmând succesiunea: 1) noțiunea căreia îi este dedicată poezia (umanitatea); 2) două adjective care pot fi folosite pentru a caracteriza această noțiune; 3) trei verbe potrivite pentru caracteristicile conceptului; 4) o propoziție care transmite atitudinea față de această noțiune; 5) un cuvânt sinonim sau antonim al noțiunii scrise în primul rând.

3. Citiți senkanele, faceți schimb de impresii.

Ai curajul să-ți folosești propria minte.

Ce se numește morală umanistă?

De la lecțiile de istorie, știți că spiritualitatea era caracteristică omului chiar și în cele mai vechi timpuri. Descoperirile arheologice relevă că, încă cu mult timp în urmă, oamenii au început să aibă grijă unii de alții. În pofida condițiilor grele de viață, ei îngrijeau bolnavii, copiii și căutau să ușureze viața celor vii. Astfel de acțiuni mărturisesc înfripirea moralei. Din izvoare diferite, oamenii de știință au ajuns la concluzia că cele mai vechi reguli morale sunt legate de muncă (de la o anumită vârstă copilul era obișnuit cu aceasta), cu consumul de alimente (simultan și egal), cu relațiile dintre adulți și copii, cei mai mari și cei mai mici, bărbați și femei.

Unii susțin că morala - ca normă, ca regulă a comportamentului exemplar (cum ar trebui să fie) a existat întotdeauna ca un ideal, ca o perfecțiune superioară. Însă oamenii, fiind preocupați cu treburile cotidiene nu se gândesc la acest lucru. Sensul vieții umane este - de a descoperi adevărurile eterne despre bunătate, milă, dreptate și umanitate.

Umanitatea se afirmă în atitudinea de a-i trata pe alți oameni cu dragoste, înțelegere, compasiune. Întruchiparea umanității este *bunătatea, generozitatea, capacitatea de a ierta, sensibilitatea și sacrificiul*. Umanitatea este o manifestare practică a umanismului - convingeri bazate pe ideea unicității fiecărui individ. Morala bazată pe umanism se numește umanistă.

Morala umanistă stă la baza construirii unei societăți civile, adică a unei comunități de oameni liberi și egali care tind să-și nutrească bunăstarea pentru necesitățile și interesele altor oameni. Cea mai înaltă valoare recunoscută de morala societății civile este omul, îndreptat spre dezvoltarea ei.

ÎN CUTIUȚA DE CUVINTE

Umanismul - este atitudinea față de o persoană, pătrunsă de preocupare pentru bunăstarea sa și respectul pentru demnitatea sa; umanitatea.

Umanistul - este o persoană impregnată de ideile umanismului.

Uman - omenos.

ЛЮДЯНІСТЬ

	С	А	М	О	Г	О	С	Е	Б	Е	М	А	В		
К	Ч	О	Г	О		С	О	Б	І		Н	Е		Б	Я
Я	Ш	Е	Ч	О	Х	С		О	Б		І	Ц	И	А	С
		А	Н	З		Е	Н		І	-	И	Д	Н	Ж	Ь
О	В	Т	А	Т	С		И	Н	О	В		У	И	А	Т
Г	О	И	В	Т	О	Г	О		Ч	О	Б	С	Р	Є	И
О	Д	М	И		Д	Ю	Л		О	Г	О		К	Ш	Р
В	И	Е	Л	У	Е	Ж	А	Є	Д	О	Щ	Е			І
С	Ц	Ш	И	М	Й	А	С	Ш				Н	И	Т	М
	І		С	О		Б	Т		Я	С	Ш	Ч	Н	О	Д
О	Г	О	Я	Ш	Т		А	В	С	О	Е	И	Д	Г	І
Я	О	С		Н	А	Е	Н		І	Б	Ч	З	У	О	В
К	Ь	У	Д	І	К		Я	К		Х	О		Р		
О	Н	Д	О		И	Н	И	Ч			Н	Е	Б	Й	Ю
Ю	Ж	У		Т	Е	Б	Е		Е	У	Н	Е			О
	И	Л	Б		И	Б	Ю	Л	Н	М	О	Ш	Н	І	К
М	І	Р	О	Ю		М	І	Р	Я	Є	Т	Е		Т	А

1. Folosind expresiile date în diagramă, explicați cum se poate manifesta umanitatea în viața de zi cu zi.
2. Care dintre afirmații este cel mai ușor de explicat și care este cel mai dificil?
3. Care dintre expresii au origine biblică, care sunt proverbe populare și care sunt ale artiștilor celebri din antichitate?
4. Cum, după părerea voastră, puteți explica atâtea variante ale regulii de aur a moralității? Este acest fapt o dovadă a formării treptate a moralității umaniste? Argumentați răspunsul.

Immanuel Kant.
Pictor Johann
Becker. 1768

Immanuel Kant (1724–1804) este unul dintre cei mai importanți filozofi germani. El a stabilit „regula de aur a moralității” în limbajul filosofiei.

Filosoful a meditat mult timp asupra sensului profund al acestei învățături morale, apoi a întocmit formularea ei: *Acționează numai după norma, pe care dorești să o vezi... normă pentru toți oamenii și de asemenea pentru tine... Acționează în așa fel încât să tratezi întodeauna oamenii și pe tine însuși, ca un scop și niciodată ca mijloc.* Studiind natura moralei, Kant s-a bazat pe experiența de naturalist, dobândind recunoaștere și în acest domeniu. Kant a studiat astronomie, fizică, matematică, geografia fizică, mineralogie. Filosoful era convins că dovida moralității unei persoane este umanitatea, adică capacitatea de a lua parte la soarta altor oameni.

Învățăturile etice ale lui Kant sunt întruchipate în aforismele: *Nu gândurile trebuie învățate, ci a gândi; Abilitatea de a pune întrebări inteligente este deja un semn important și indispensabil de inteligență și perspicacitate; Când dreptatea dispare, nu mai rămâne nimic care să dea valoare vieții umane.*

- Folosind surse suplimentare de informare aflați mai multe despre ideile lui Immanuel Kant.
- De ce învățătura lui Kant de a trata oamenii ca un scop, nu ca un mijloc, este o întruchipare a ideilor umanismului? Explicați un aforism al filosofului, care ar coincide cu gândurile voastre.

1. Ce este morala umanistă?
2. Cum apără societățile democratice moderne cea mai înaltă valoare a moralității umaniste - viața umană?
3. Cum poate fi măsurată valoarea vieții umane? Este întotdeauna posibil? De ce?
4. Dați exemple de umanitate din viața de zi cu zi.
5. Exprimați-vă părerea despre faptul, dacă este posibil să înfrunțăm răul cu ajutorul umanității.
6. Pregătiți o povestire despre un erou literar pe care îl considerați un model de umanitate. Formulați câteva reguli care vă vor ajuta să deveniți mai umani.

1. Există un loc în orașul (satul) vostru natal similar cu cel din imagine? Ați fost vreodată, la fel ca persoanele din imagine, într-un asemenea loc? Cu ce ocazie?
2. Cunoașteți regulile de a sta lângă biserică sau în biserică? Dați exemple de astfel de reguli.
3. Care este motivul apariției unor astfel de reguli? Trebuie respectate, dacă nu împărtășiți credințele oamenilor care aparțin comunităților bisericești? În ce situații?
4. De ce cele mai mari sărbători sunt zile libere?

Ce este credința și religia?

Ansamblu de idei, sentimente și acțiuni împărtășite de un grup și care oferă membrilor săi un obiect de venerare, un cod de comportament, un cadru de referință pentru a intra în relația cu grupul și universul se numește **religie** (din latinescul *religio* - relație).

De la lecțiile de istorie știți că ideile religioase au fost specifice pentru primele comunități umane. Din cele mai vechi timpuri, oamenii au înzestrat lumea lucrurilor și a naturii din jurul lor cu proprietăți supranaturale (astfel de idei sunt baza fetișismului, totemismului și magiei). Mai târziu, strămoșii noștri au început să creadă în zei.

O trăsătură care determină măsura în care o persoană este influențată de ideile, valorile și normele religioase și cât de mult religia îi influențează viața, se numește *religiozitate*. Când se spune că o persoană este religioasă, înseamnă că viața sa spirituală este determinată de o anumită religie. O astfel de persoană este numită *evlavioasă*.

Baza moralității unei persoane evlavioase este credința în Dumnezeu. Este un indicator pentru a alege între bine și rău: întrucât totul în lume, după ideile unei persoane religioase, trăiește după legile lui Dumnezeu - *porunci*, deci respectarea poruncilor este bine, iar încălcarea lor este rău (păcat). Alte sentimente religioase se bazează, de asemenea, pe credință – dragostea față de Dumnezeu, reverența, smerenia (supunerea) și alte sentimente. Profunzimea lor depășește adesea alte sentimente. De aceea, sentimentele religioase nu trebuie tratate cu ușurință, nu trebuie disprețuite, pentru că prin aceasta îi jignim pe alții.

Termenul „*credință*” este folosit nu numai referitor la religie. Verbul „a crede” înseamnă să nu te îndoiești de veridicitatea a ceea ce auzi sau vezi, adică să accepți ceva ca fiind adevărat. Un alt sens al acestui verb: a fi sigur de ceva.

Deci credința este încrederea în ceva care nu necesită dovezi. Încrederea în oameni se bazează pe credință. De aceea, credința aparține valorilor morale. Iată de ce, filosofii sunt convinși că lumea interioară a fiecărui om se bazează pe credință, speranță și dragoste.

ÎN CUTIUȚA DE CUVINTE

Religios – 1. Cel care crede în Dumnezeu și îndeplinește cu sârguință toate ritualurile religioase. 2. Cel care se referă, se bazează pe religie.

Textul 1

Scriitorul ucrainean, autorul primelor povestiri din literatura ucraineană, Hryhoriy Kvitka-Osnovyanenko a fost o persoană evlavioasă, ceea ce a influențat semnificativ asupra activității sale literare. Fiind un băiețel de cinci ani, suferea grav de o boală de ochi, a mers cu mama sa într-un pelerinaj la mănăstirea Ozeriansky și acolo și-a căpătat brusc vederea. Această minune s-a întâmplat pe neașteptate – tocmai în biserică, în timpul rugăciunii – și i-a umplut sufletul de profunde sentimente religioase. Sub influența unui puternic sentiment religios, a decis să meargă la mănăstire la vârsta de 12 ani. Kvitka a învățat acasă și într-o școală mănăstirească. La vârsta de 23 de ani, sub influența unchiului său, care era starețul uneia dintre mănăstiri, Kvitka a venit în această mănăstire și a trăit acolo ca novice timp de aproximativ patru ani. După ce a părăsit mănăstirea, viitorul scriitor s-a stabilit cu traiul la Harkov, unde s-a implicat în viața publică. Viziunea religioasă asupra lumii a lui Kvitka este întruchipată în operele sale, în special, în caracterele ideale ale personajelor sale – modele de virtuți creștine.

Ivan Krypyakevici.

„Istoria culturii ucrainene” (fragment)

Textul 2

Mitropolitul Petro Mohyla, a fost recunoscut ca sfânt în 1996, a primit o educație aleasă. De viața și educația tânărului Mohyla s-a ocupat cancelarul polonez, hatmanul Stanislav Zholkivskiy, la curtea căruia a slujit Mohyla din 1617. După moartea lui Zholkevskii, Mohyla avea alt protector, hatmanul polonez Hnat Khotkiewicz. Fiind sub protecția lui Mohyla a luat parte la războiul de la Hotyn (1621).

În calitate de elev al comandantului armatei poloneze, a avut ocazia de a face cunoștință cu comandantul armatei cazacilor, hatmanul Petro Konașevici-Sagaidachny. Mohyla a fost impresionat de tăria de caracter, de curajul, de pregătirea exemplară a trupelor din Zaporojie, precum și abilitățile militare ale hatmanului. După orașul Hotyn Mohyla deseori vizita orașul Kiev. Aici a comunicat mult cu mitropolitul de aici Iov Boretsky, care i-a devenit și îndrumător spiritual. Sub influența lui Boretsky Mohyla, și-a schimbat decisiv viața: a părăsit serviciul militar, a devenit novice al Lavrei Kiev-Pechersk și a primit curând monahismul.

*Zoya Khizhnyak „Istoria Academiei Kyievo-Mohylianska”
(fragment)*

Textul 3

Există puține temple în lume despre care s-au scris romane. Notre-Dame din Franța – este subiectul romanului „Catedrala Notre-Dame de Paris” de Victor Hugo. Sfânta Sofia din Kiev, despre care Pavlo Zagrebelny a scris romanul „Miracol”. Mai există un lăcaș în Ucraina care este glorificat în romanul - „Sobor” de Oles Honchar. Aceasta este Catedrala Sfânta Treime din orașul Novomoskovsk, regiunea Dnipropetrovsk, fosta Samara.

Povestea construcției sale, asemănătoare unei legende a fost scrisă de Dmytro Iavornytskyi. S-a întâmplat în 1773, când Secea Zaporojeancă era pe cale să fie distrusă. În Samara, în centru, se afla o biserică veche, iar cazacii au hotărât să construiască una nouă. Au adunat un consiliu, au găsit un meșter – Yakym Pogrebnyak din satul Vodolagy.

- Vei putea să construiești lăcașul lui Dumnezeu?

Iar cazacii au hotărât să o construiască în mod deosebit: fără nici un cui! S-au gândit, că nu este potrivit, în biserică Mântuitorului, răstignit pe cruce și bătut cu cuie de fier, să se bată cuie și în pereții de lemn.

- O voi construi, de ce nu. Nu este prima dată, – a răspuns Yakym Pohrebniak. Și a pictat chiar pe cărarea din grădina, unde ei se adunară, o frumoasă biserică cu cinci cupole.

Zirka Menzatyuk. „Marile catedrale ale Ucrainei” (fragment)

1. Împărțiți-vă în grupuri, analizați textul conform întrebărilor și pregătiți o comunicare pentru discuție colectivă.

1. Citiți textul 1. Despre cine este vorba? Ați citit operele acestui scriitor? Ce știți despre participarea lui la viața publică a Ucrainei din secolul al XIX-lea?

2. Ce fapte din viață au determinat religiozitatea profundă a lui Hryhoriy Kvitka-Osnovianenko?

3. Cum a influențat aceasta asupra activității sale?

4. Care este relația dintre noțiunile religiozitate și spiritualitate?

* În prezent orașului i se restituie numele istoric

Grupa 2

1. Citiți textul 2. Despre cine este vorba? Ce știți despre participarea acestui activist în viața socială a Ucrainei în secolul al XVII-lea?
2. Ce v-a impresionat cel mai mult în soarta lui Peter Mohyla?
3. Cine a avut o influență decisivă asupra schimbării drumului său în viață?
4. Exprimați-vă părerea despre relația dintre religiozitate și căutarea sensului vieții.

Grupa 3

1. Citiți textul 3. Ce ați învățat din el?
2. De ce lăcașurile de cult sunt monumente artistice?
3. De ce construiesc oamenii lăcașuri de cult?
4. Ați fost vreodată la biserică? Împărtășiți-vă sentimentele despre aflarea voastră într-un lăcaș sfânt.

Grupa 4

1. Citiți textele date. De ce viața religioasă este o componentă importantă a culturii naționale?
2. Descrieți calea către credință a lui H. Kvitka-Osnovyanenko și P. Mohyla, folosind o serie de 5 substantive, 3 adjective și 3 verbe.
3. Exprimați-vă părerea. De ce fiecare persoană are propriul drum către biserică.
4. De ce se scriu legende și opere literare despre lăcașuri de cult remarcabile?

2. Explicați într-un scurt eseu cum înțelegeți conceptul de „credință”.
3. Întocmiți o listă de învățături despre cum să nu jignești sentimentele religioase.

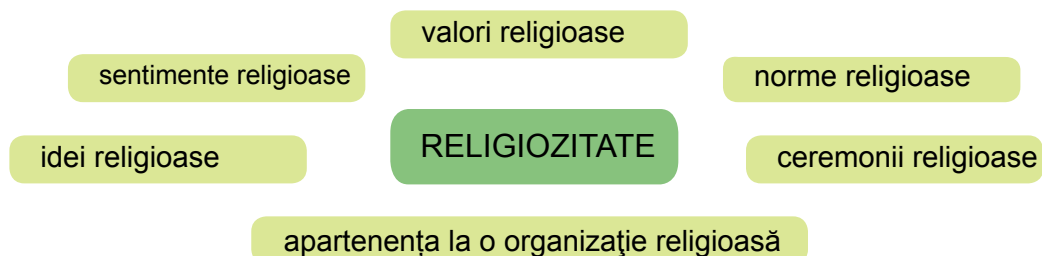
Ce definește viața religioasă în Ucraina?

În pofida faptului că religia tradițională din Ucraina este *creștinismul* (istoria sa pe meleagurile noastre datează din secolul al X-a), viața religioasă din țara noastră este foarte diversă. Fiecare dintre religiile lumii despre care ați învățat în paragraful 15 are mai multe curente și este reprezentată de diferite biserici. Astfel, în 1054, creștinismul a fost împărțit în două curente - *biserica ortodoxă* și *romano-catolică*. Astăzi, în Ucraina există atât comunități catolice, cât și ortodoxe. În Ucraina *biserica greco-catolică* datează din 1596. Din secolul al XVI-lea ia naștere o altă direcție a creștinismului – *protestantismul*, care astăzi are multe curente. În Ucraina funcționează diverse comunități protestante. *Islamul* este larg răspândit și în Ucraina. Cel mai mare număr de comunități musulmane sunt în Crimeea. În țara noastră există șapte instituții

de învățământ spiritual al musulmanilor, se publică ziare și reviste. În Ucraina sunt mulți evrei-credincioși. Comunitățile evreiești întrețin șase instituții de învățământ, se ocupă de publicarea mai multor zeci de ziare și reviste.

Au apărut curente și direcții religioase noi. Este în creștere interesul pentru *hinduism* și *budism*. Diversele curente religioase sunt numite confesiuni (din latină). Comunitățile de credincioși din anumite *confesiuni* creștine se unesc în biserici. De aceea viața religioasă se mai numește și viață confesională sau bisericească. Deoarece în Ucraina este un număr mare de organizații religioase, care diferă prin propovăduirea lor, viața religioasă din țara noastră este caracterizată ca fiind *policonfesională* (prefixul *poli-*, este de origine greacă, înseamnă „numeroasă”).

În pofida afinității profunde a principiilor morale stabilite în diferite religii, nu este întotdeauna ușor de evitat disputele între adepții diferitelor credințe. Dificultățile apar atunci când oamenii încetează să fie toleranți, văzând o altă religie ca pe o amenințare la adresa propriei credințe. Acest lucru duce la negarea altor învățături și la persecuția oamenilor de alte credințe. Legile Ucrainei prevăd responsabilitatea pentru ațâțarea vrăjmașiei religioase. Constituția statului nostru oferă fiecărui cetățean dreptul și posibilitatea de a-și determina liber atitudinea față de religie, adică de a-și alege orice religie sau de a fi ateu. Astfel de norme sunt definite ca *libertatea conștiinței*.

1. Folosind schema, compuneți noțiunea de „religiozitate”.
2. Cu ce viziune asupra lumii este asociată religiozitatea?
3. Cum credeți, pot oamenii religioși avea și alte forme de viziune asupra lumii – de exemplu, artistică sau științifică? (Dați exemplu, dacă cunoașteți astfel de cazuri)
4. Explicați modul în care fiecare manifestare a religiozității este legată de credință.

Deseori oamenii nu prețuiesc ceea ce fac, socotind că acesta este un lucru mic. Dar marele se formează din mic.

OAMENI ȘI IDEI

Maica Tereza
Foto 1988

Călugărița catolică, cunoscută sub numele de **Maica Tereza (1910–1997)**, a devenit renumită pentru că a ajutat orfanii, bolnavii și cerșetorii din India timp de mai bine de patruzeci de ani, unde s-a mutat în 1929 la chemarea inimii. Pentru a-i ajuta pe cei nevoiași, a fondat mai multe organizații caritabile, ale căror ramuri au apărut apoi în diferite țări ale lumii. În 1979, pentru faptele sale eroice a primit Premiul Nobel pentru pace, iar după moartea ei a fost canonizată, adică recunoscută ca sfântă. Agnes (acesta numele adevărat al Maicii Tereza) a decis să-și dedice viața religiei când avea doisprezece ani. Ea a lăsat următoarea amintire despre felul în care a simțit chemarea să combată sărăcia: *Trebuie să părăsesc mănăstirea și să-i ajut pe cei săraci, trăindu-le viața.*

Acesta a fost un ordin. Să nu te supui lui ar fi o trădare a credinței. Sentimentele puternice religioase ale Maicii Tereza sunt reflectate în testamentele sale, care se bazează pe marea dragoste față de oameni: *Marea bucurie stă în a te dedica slujirii altor oameni; Oferă lumii tot ce ai mai bun; Dragostea este suficientă pentru a crea o familie. Dar pentru a o păstra, trebuie să ierți și să rabzi; Este ușor să-i iubești pe cei care sunt departe, dar nu este atât de ușor să-i iubești pe cei apropiați; Cei mai săraci sunt cei lipsiți de inimă.*

- Folosind surse suplimentare de informare, aflați despre faptele bune ale Maicii Tereza.
- Explicați un aforism al Maicii Tereza, care ar coincide cu gândurile voastre.

1. Cine este numit om religios? Cum ar trebui să tratăm sentimentele religioase?
2. Ce sărbători religioase cunoașteți? Ce tradiții legate de ele păstrați?
3. Care este legătura dintre credință, speranță, iubire și spiritualitatea umană?
4. Ce definește viața religioasă în Ucraina?
5. Continuați enunțul: *După părerea mea, oamenii tind spre credință pentru că...*
6. Pregătiți o prezentare despre un lăcaș sfânt remarcabil din orașul (satul) vostru natal sau din cel mai apropiat centru raional/regional.

Cum să procedăm, ca să dispară barie- rele dintre oameni?

1. Ce dispoziție au oamenii reprezentați în imagine? Au toți aceeași posibilitate de a se mișca, de a vedea, de a auzi?
2. Cum își depășesc oamenii reprezentați abilitățile limitate? Cine îi ajută?
3. Pe ce valori se bazează relațiile oamenilor reprezentați?
4. Cum ajută aceste valori ca oamenii să depășească obstacolele cu care se confruntă în viața de zi cu zi?

De ce este important să depășim barierele sociale?

Cuvântul **incluziune**, împrumutat din limba engleză, se referă la măsuri de implicare a cât mai multor persoane în viața socială activă, inclusiv a celor cu dizabilități sau oportunități limitate. De exemplu, învățământul incluziv oferă șanse egale tuturor copiilor. Din cauza diverselor circumstanțe de viață, unii copii nu pot merge la școală mult timp, așa că au nevoie de condiții speciale pentru a-și realiza dreptul la învățământ. Măsurile incluzive au ca scop eliminarea diferitelor for-

me de *discriminare*, adică orice diferențe, restricții sau avantaje care neagă sau reduc egalitatea în realizarea drepturilor.

Un exemplu de incluziune sunt *Jocurile Paralimpice*. Originea mișcării paralimpice este considerată a fi competiția soldaților răniți din cel de-al Doilea Război Mondial la spitalul Stoke Mandeville

în 1944. În ziua deschiderii celei de-a 14-a Olimpiadă de la Londra din 1948, a avut loc o demonstrație de tragere cu arcul, la care au fost 16 participanți în scaune cu roțile. Statutul de competiții internaționale a fost dobândit în 1952 și are loc în fiecare an. Primele Jocuri Paralimpice au avut loc în 1964. Acum includ aproximativ 20 de sporturi. La Jocurile Paralimpice de iarnă din 2022 de la Beijing, sportivii ucraineni au ocupat locul doi, câștigând 29 de medalii. Desfășurarea Jocurilor Paralimpice confirmă ideea de a construi o *societate fără bariere*, adică o societate cu oportunități nelimitate, în care să nu existe loc pentru discriminare și să fie luate în considerare interesele tuturor.

Totuși, sportul nu este singurul domeniu în care oamenii se confruntă cu restricții în realizarea drepturilor lor. De exemplu, implementarea unor mijloace care permit tuturor oamenilor, indiferent de capacitățile lor, să aibă acces la informații se numește *accesibilitate informațională*. Asigurarea accesibilității informaționale se realizează prin utilizarea alfabetului lui Braille și a scrisului cu litere mari (pentru persoanele care nu văd), limbajul mimico – gestual (limbajul semnelor), subtitrarea etc.

ÎN CUTIUȚA DE CUVINTE

Incluziunea - este procesul de creștere a gradului de participare a tuturor cetățenilor în societate.

PRACTICUM MORAL

SOLDĂȚELUL DE PLUMB

Erau odată douăzeci și cinci de soldați de plumb și toți erau frați, fiindcă fuseseră făcuți dintr-o lingură veche. Toți semănau leit unul cu altul. Doar unul singur era puțin altfel: avea numai un picior, pentru că fusese făcut cel din urmă și nu mai ajunsese plumbul. Dar, deși avea un singur picior, stătea tot atât de drept ca și ceilalți și tocmai el avea să facă cele mai mari isprăvi, așa cum veți vedea de îndată.

Pe masa pe care stăteau ei înșirați existau o mulțime de alte jucării printre care și un castel de hârtie de toată frumusețea. Toate jucăriile erau frumoase, dar cea mai frumoasă dintre toate era o fată care stătea în ușa castelului. Fetița stătea cu brațele ridicate, fiindcă era dansatoare și își ridicase și un picior, dar așa de sus încât departe soldatul de plumb nu vedea unde-i și credea că fata are ca și el numai un picior. „Ar fi o nevestă tocmai potrivită pentru mine – se gândi el; am să încerc să intru în vorbă cu dânsa.” S-a întins cât era de lung după tabachera de pe masă. De aici, putea să se uite în voie la dansatoarea cea mititică.

Seara, soldații de plumb au intrat în cutie și toți cei din casă s-au dus la culcare. Și atunci, cutia cu muzicuță a început să cânte tot felul de cântece vesele. Soldații de plumb au început să zăngănească în cutia lor, fiindcă voiau și ei să iasă și să vadă ce-i, dar nu puteau să ridice capacul. De atâta larmă, canarul s-a trezit și a început și el să vorbească în versuri. Numai soldatul de plumb și cu dansatoarea nu se mișcau din loc. Ea stătea mereu într-un picior, în vârful degetelor și cu brațele întinse, el stătea tot așa de neclintit pe singurul lui picior și nu-și lua nici o clipă ochii de la dânsa.

Deodată, ceasul a bătut douăsprezece și poc!, capacul tabacherei s-a deschis, dar în tabacheră nu era tutun, era numai un drăcușor mititel și negru.

– Ascultă, soldat de plumb – a spus drăcușorul – mută-ți ochii în altă parte!

Dar soldatul parcă nici n-ar fi auzit.

– Bine, ai să vezi tu mâine dimineață! a spus drăcușorul.

Când s-a făcut ziuă și copiii s-au sculat, au luat soldatul de plumb și l-au pus pe marginea ferestrei și, deodată, c-o fi fost drăcușorul, c-o fi fost vântul, fereastră s-a deschis și soldatul de plumb a căzut de la etajul al treilea...

Fata din casă și băiețașul s-au dus repede jos ca să-l caute; dar, cu toate că erau cât pe ce să calce pe el, nu l-au zărit.

Începuse să plouă. După ce-a trecut ploaia, au venit doi băieți.

– la uite – zise unul dintre ei – un soldat de plumb! la să-l luăm și să-i dăm drumul pe apă!

Au făcut o luntre dintr-un ziar, au pus pe soldat în luntre și i-au dat drumul pe apa care curgea prin șanțul de pe marginea străzii. Ce umflată era apa și ce valuri făcea! Fusesse ploaie, nu șagă! Luntrea de hârtie se legăna încoace și încolo și câteodată se învârtea așa de repede încât soldatul tremura. Dar tot neclintit rămânea, fața îi era nemișcată și el se uita drept înainte și nu scăpa pușca din mână.

Deodată, luntrea a intrat pe sub un podeț. Era întuneric chiar ca în cutie. Deodată, a venit un șobolan care își avea casa acolo, sub podeț...

Dar deodată a auzit un vuiet care ar fi speriat și pe un om, cât de viteaz. Aici, la capătul podețului, pârâiașul de ploaie se vărsa într-un canal mare; pentru soldatul de plumb asta era tot așa de primejdios cum ar fi pentru noi dacă ne-am rostogoli într-o cascadă. Acuma era greu de tot. Luntrea a ieșit de sub podeț;

soldatul se ținea cât putea mai drept, nimeni n-ar fi putut să spună că a clipit măcar! Luntrea s-a învățit de vreo trei-patru ori, s-a umplut de apă și a început să se scufunde. Soldatul de plumb era acum în apă până la gât; luntrea se scufunda tot mai tare și hârtia tot mai tare se desfăcea; apa-i ajunsese soldatului până peste cap. El se gândea la dansatoarea cea mititică și drăgălașă... chiar în clipa aceea, un pește mare l-a înghițit. Ce întuneric era înăuntru! Era mai rău decât sub podeț și era așa de strâmt locul! Soldatul de plumb însă era neclintit și zăcea întins, cu arma la umăr. Peștele umbla înapoi și încolo prin apă și se zbuțuia cumplit. Apoi s-a oprit deodată și nu s-a mai mișcat; pe urmă, o fâșie de lumină l-a străbătut ca un fulger. Lumina s-a făcut tot mai mare și s-a auzit un glas strigând: „Uite soldatul de plumb!”

Peștele fusese prins, dus la piață, vândut și acuma ajunsese în bucătărie pe masă. Astfel a fost găsit soldatul de plumb, dar el nu se prea fălea cu asta.

Soldatul de plumb era acuma în odaia în care stătuse până în clipa când căzuse de pe fereastră. Erau tot copiii aceia; pe masă erau aceleași jucării și castelul cel frumos cu dansatoarea cea mititică și drăgălașă. Stătea și acuma tot într-un picior și cu celălalt ridicat în sus, dar fără să se clinească. Soldatul de plumb s-a înduoșat așa de tare încât mai că ar fi început să plângă cu lacrimi de plumb, dar s-a gândit că un oștean nu trebuie să plângă...

*Hans Christian Andersen (fragment)
traducere sursa Internet*

1. Împărțiți-vă în grupuri, analizați textul conform întrebărilor și pregătiți o comunicare pentru discuție colectivă.

Grupa 1

1. Cine este autorul operei? Ce alte basme ale acestui scriitor ați mai citit? Vă plac? De ce?
2. Cine este personajul principal? De ce credeți, că scriitorul a ales acest soldățel ca personaj principal?
3. Ce-l deosebea pe soldățelul de plumb de frații săi? Dar în trăsăturile de caracter?
4. Care credeți că a fost cauza aventurilor soldățelului de plumb?

Grupa 2

1. Cum vi-l imaginați pe soldățelul de plumb? De ce a devenit personajul principal al poveștii?
2. Desenați soldățelul de plumb și caracterizați-l conform planului: 1) chip neobișnuit; 2) trăsături de caracter; 3) aventuri uimitoare; 4) inimă înflăcărată.
3. Povestiți opera la persoana întâi. Discutați în grup, dacă în urma acestui rezumat au apărut noi detalii. Din ce cauză?
4. Ce sentimente vă prezintă acest personaj?

Grupa 3

1. Ce atitudine aveau personajele față de personajul principal? Ce detalii din text indică acest lucru?
2. De ce a spus drăcușorul negru din tabacheră că nu este bine ca soldățul să se uite la dansatoare? Credeți că această atitudine este corectă?
3. Credeți că i-a fost ușor soldățelului să dea dovadă de statornicie?
4. Povestiți opera din numele drăcușorului sau a bucătarului. Vi s-a schimbat atitudinea față de soldățul?

Grupa 4

1. Vă place povestea scriitorului danez? De ce?
2. De ce autorul subliniază în mod constant fermitatea eroului său de-a lungul poveștii? Ce ne învață povestea Soldățul de plumb? Știți și alte basme de H.K. Andersen care afirmă aceeași idee sau una similară?
4. Ce valori umane universale credeți că afirmă povestea? Considerați astfel de valori importante?

2. Scrieți un alt final pentru povestea Soldățul de plumb.
3. Întocmiți o listă cu valorile care i-au dat soldățelului de plumb puterea de a fi statornic. Dați exemple de astfel de valori în viața reală.

Oamenii tăcuți au cele mai gălăgioase gânduri.

Ce reguli de etichetă în comunicare nu trebuie uitate?

La orele de etică ați discutat în mod repetat despre ideea că toți oamenii se nasc pentru bucurie. Însă, în destinul fiecăruia sunt multe încercări și necazuri.

Războiul a adus multă durere în Ucraina. Proverbul popular spune că durerea nu este miere pentru nimeni, însă într-o clipă dificilă o persoană își dezvăluie cele mai bune trăsături. Oricât de mare ar fi tristețea, este alinată atunci, când cuiva îi pasă de tine, te sprijină și te consolează, ia măcar o farâmă din suferință.

Regula moralei universale o constituie învățătura: „Nu fi indiferent față de durerea altcuiva”. Este adevărat, că sensibilitatea trebuie să fie demonstrată cu **tact**, cu simțul măsurii – pentru a nu provoca dureri inutile, pentru a nu jigni o persoană, pentru a nu crea neplăceri. La realizarea acestui lucru ne ajută regulile de etichetă.

Boala este o încercare serioasă. Uneori suntem bolnavi noi înșine, alții rudele și prietenii noștri sunt bolnavi. Eticheta recomandă anumite reguli pentru aceste situații. În special, este nepolitic să vorbești despre boala ta în public. De asemenea, este nepolitic să ceri altora un tratament îngrijitor și îngăduitor din cauza nasului care curge sau a răcelii. O persoană nu este considerată educată, care se interesează în mod excesiv de sănătate, este interesată de detaliile tratamentului (doar cei mai apropiați își pot permite acest lucru).

Amabilitatea și tactul sunt trăsături care ajută în comunicarea cu oricine. Manifestați aceste trăsături în orice moment și atunci nu va trebui să vă simțiți jenați de faptul că ați jignit o persoană cu dizabilități din neatenție. Amintiți-vă de *principiul accesului fără bariere sociale și civice*. Acesta prevede respectarea condițiilor de șanse egale pentru participarea tuturor oamenilor la viața comunităților și a statului, acces egal la viața culturală, crearea unui mediu favorabil pentru dezvoltarea fizică și realizarea personală.

Unii oameni trebuie să depășească problemele, care i-au însoțit întreaga viață. Acestea sunt, de exemplu, defecte de vedere sau auz, leziuni la naștere care îngreunează mișcarea, etc.

Pentru a înțelege cum se simt astfel de oameni, efectuați exercițiul „Text în oglindă”. Pentru a face acest lucru, să folosim o poezie din basmul lui Lewis Carroll „Alice în țara minunilor”. Încercați să citiți mai întâi „versiunea inversată”. V-a fost ușor? Imaginați-vă că, conform textului poeziei, vi s-a dat un exercițiu în clasă pe care trebuia să-l finalizați în 3 minute: majoritatea copiilor lucrează cu textul normal, iar doi sau trei elevi – cu textul „întors”. Cine ar termina exercițiul mai repede? Ce sentimente ați avea față de cei care au lucrat cu „textul din oglindă”? Nu uitați niciodată aceste sentimente.

Ce lucitoare coadă-și face
Micuțul crocodil
Și-și scaldă orice solz de aur
în apele din Nil!

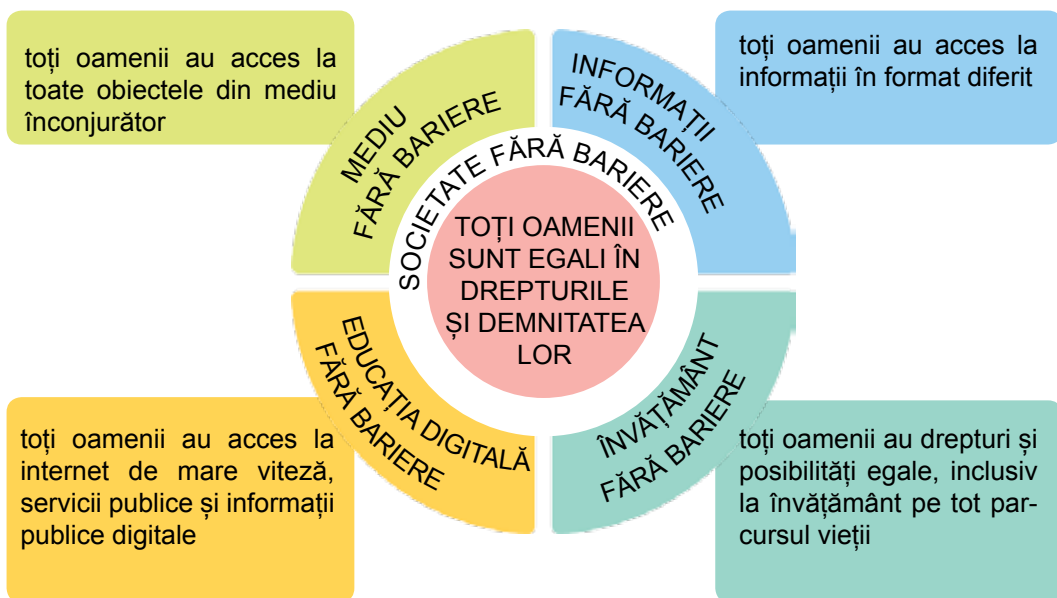
Ce lucitoare coadă-și face
Micuțul crocodil
Și-și scaldă orice solz de aur
în apele din Nil!

Normele moderne de etichetă în comunicare prevăd restricții privind utilizarea cuvintelor, care se referă la trăsăturile fizice ale oamenilor (roșcat, bătrân, corpolent, ursuz, stângaci etc.). Cunosătorii de cultură lingvistică propun expresii corecte, pentru a fi înlocuite cu cele care pot fi percepute ca discriminatorii: în locul cuvântului *daltonism*, ei sfătuiesc folosirea expresiei *persoană cu deficiență de percepție a culorilor*, în locul cuvântului *pensionar* - o persoană în vârstă.

ÎN CUTIUȚA DE CUVINTE

Tactul – este simțul măsurii care sugerează o înțelegere sau evaluare corectă a fenomenelor vieții.

Cu tact - care are simțul măsurii, tactului, delicat, politicos.

1. Dați exemple de obstacole, cu care v-ați confruntat sau ați fost martori la felul cum le depășesc alți oameni.
2. De ce astfel de obstacole creează inegalitate în asigurarea drepturilor?
3. Ce sfere ale vieții ar trebui adăugate în schemă? Propuneți denumiri pentru astfel de manifestări ale lipsei de bariere
4. De ce depășirea barierelor contribuie la progresul societății?

Stephen Hawking
Foto NASA. 2008

Fizician englez, teoretician al originii universului și unul dintre cei mai mari cosmologi contemporani **Stephen Hawking (1942–2018)**. De asemenea, a devenit celebru ca un popularizator inspirat al științei. Cartea sa "Scurtă istorie a timpului," (1988) a fost tradusă în 35 de limbi. În timp de 20 de ani, a fost cumpărată de peste 10 milioane de cititori din diferite țări. Din cauza unei boli grave, S. Hawking și-a petrecut cea mai mare parte a vieții într-un scaun cu rotile, neputând să scrie sau să vorbească. Omul de știință putea să comunice doar în acest mod: ridica o sprânceană când cineva arăta spre litera potrivită din alfabet. Ulterior,

i-a fost creat un program care a făcut posibilă selectarea cuvintelor dorite din meniul de pe ecran cu ajutorul unui comutator din palmă; cuvântul era pronunțat de un sintetizator de vorbire. „*Sunt convins că dizabilitatea mea are legătură cu motivul pentru care sunt renumit. Oamenii sunt fascinați de contrastul dintre capacitățile fizice foarte limitate și natura vastă a universului, cu care mă ocup*”- a remarcat Hawking. *Experiența de viață a profesorului este întruchipată în numeroase aforisme: Habar n-am care este nivelul meu de IQ. Oamenii care se laudă cu IQ-ul lor sunt ghinionisti; Dacă ar fi să aleg un super-erou, care mi-aș dori să fiu, l-aș alege pe Superman. El este tot ceea ce eu nu sunt; În primul rând: nu uitați să vă uitați la stele, nu la picioarele voastre. În al doilea rând: să nu renunțați niciodată. Munca vă oferă sens și scop, iar viața este goală fără ea. În al treilea rând: Dacă ești suficient de norocos să găsești dragoste, amintește-ți că o ai și nu renunța la ea*”.

- Folosind surse suplimentare de informare, aflați despre descoperirile și cărțile populare ale lui Hawking .
- Folosind exemplul vieții lui Stephen Hawking, dovediți esența conceptului de „egalitate”. De ce este considerat profesorul un simbol de voință statornică?

1. Ce este incluziunea, accesibilitate (fără bariere)?
2. Sunt legate aceste noțiuni între ele? Explicați cum vedeți această legătură.
3. Ce credeți că este necesar pentru ca principiile incluziunii și ale lipsei de bariere să se răspândească în toate sferele vieții?
4. Demonstrați că conceptele studiate la lecție au apărut odată cu dezvoltarea moralei.
5. Completați propoziția cu exemplul, pe care îl considerați cel mai convingător: *Pentru mine, o societate a șanselor egale este o societate în care...*
6. Folosind surse suplimentare de informare, pregătiți un discurs despre o persoană, al cărei exemplu de viață, vă convinge de capacitatea de a depăși cele mai dificile obstacole.

Lecția 20

Cum să depășim stereotipurile și prejudecățile?

1. Ați auzit vreodată afirmațiile, care trec prin mintea personajelor din imagine? Cât de des?
2. Credeți că aceste idei sunt corecte? De ce?
3. Cum credeți, dacă personajele reprezentate ar fi ascultat aceste opinii, ar fi făcut ei ceea ce fac?
4. Exprimați-vă părerea despre cum și de ce apar concluziile, cărorora le este dedicată imaginea.

Care sunt stereotipurile și prejudecățile?

Fenomenele discutate în acest paragraf sunt cauzate de particularitățile gândirii umane. Percepând realitatea, ne bazăm în primul rând pe experiență, folosim modele de gândire gata făcute, ceea ce ne permite să tragem rapid concluzii și să luăm decizii. Astfel de modele de gândire se numesc stereotipuri. Cuvântul „stereotip” de origine greacă s-a răspândit din limbajul profesional al tipografilor, unde era folosit pentru a marca o placă cu o reproducere exactă a tiparului, pentru realizarea copiilor textului.

Sinonimul lui este cuvântul *clișeu*.

În sens figurat, stereotip înseamnă ceva care se repetă adesea, a devenit ceva obișnuit, general acceptat și care este respectat și imitat în activitățile lor. Stereotipurile-*clișee* sunt, în special, cuvinte de etichetă, pe care le folosim în situații repetate, modele de limbaj fixe care nu sunt create în timpul comunicării, ci reproduse, imitând exemplele de utilizare a acestora, învățate din copilărie. Știți că eticheta lingvistică are caracteristici naționale. Alte stereotipuri sunt adesea înrădăcinate în cultura și tradițiile naționale. De aceea stereotipurile sunt un material valoros pentru studierea condițiilor istorice de dezvoltare a grupurilor sociale.

Stereotipurile se formează într-o perioadă lungă de timp, sunt rezistente la schimbări, reflectă experiența anterioară, prin urmare, în cea mai mare parte „rămân în urmă” de dezvoltarea societății, adesea nu corespund ideilor științifice moderne.

De exemplu, cunoscutul stereotip „cea mai bună hrană pentru pisici – este laptele”. Însă, medicii veterinari avertizează că pisicile nu ar trebui să bea lapte obișnuit. Majoritatea pisicilor nu suportă zahărul din lapte, deoarece intestinalele lor nu au substanța specială pentru a-l digera. Deci, laptele de vacă este dăunător pentru pisici. Stereotipurile sunt întruchiparea unei anumite experiențe, nu ar trebui să vă bazați pe ele. Informațiile codificate în ele sunt în mare parte incomplete, iar ideile pe care se bazează sunt mai simple decât realitatea.

Un loc aparte aparține stereotipurilor care se referă la comportamentul oamenilor, la reacțiile așteptate referitor la fenomenele vieții sociale. Astfel de stereotipuri sunt numite *sociale*. Stereotipurile sociale sunt o evaluare stabilită a unui fenomen de viață care predomină în societate. Adesea, stereotipurile sociale determină o *atitudine prejudiciabilă*, adică una negativă, nedreaptă, care se formează din timp despre cineva sau ceva. O astfel de atitudine se numește *prejudecată* sau *superstiție*.

ÎN CUTIUȚA DE CUVINTE

Stereotip - o reprezentare simplificată, adesea repetată, superficială a fenomenelor, obiectelor etc.

Superstiția - credința în prevestiri, în faptul că unele acțiuni, fenomene, ființe, având puteri supranaturale, contribuie la succesul sau eșecul în ceva; o viziune falsă, care a devenit obișnuită pentru cineva.

Superstițiile sunt aproape de stereotipuri și prejudecăți. Superstiția este un tip de prejudecată, o credință în niște puteri magice care pot dăuna sau ajuta.

Peștele vorbitor*

În apele mari, printre turme de pești tăcuți, într-o familie respectată s-a născut un pește vorbăreț. [...] Părinții sperau că va trece cu vârsta, dar timpul a trecut, iar peștele era tot mai vorbăreț, încât părinții nu vroiau să recunoască că face parte din familia lor. Văzând că tatăl și mama lui erau triști din această cauză, peștele vorbăreț, dând din coadă, a înotat să caute o altă turmă. Dar peștele nu a găsit prieteni nici în alte turme. Curând a devenit cunoscut chiar și în cele mai îndepărtate colțuri ale apei, ca un pește care vorbește neîncetat și împiedică peștii să se concentreze, iar acest lucru încalcă demnitatea peștelui.

Așadar, a fost anunțat un verdict fără cuvinte: peștele vorbitor a fost scos din apă. De atunci, peștele a început să trăiască pe mal. [...] Cât de tare dorea el de fiecare dată când pescarii ieșeau în larg, să vină să îi salute, dar de fiecare dată ceva îl împiedica să facă cunoștință, iar peștele mergea de-a lungul țărmului și vorbea singur. [...] Într-o zi, el a văzut nu departe un pescar care se despărțise de grup și repara barca, plângându-și soarta. Auzind conversația atât de aproape de el, peștele vorbitor nu a putut rezista. Fie ce va fi, a decis el și s-a apropiat de pescar.

– Caut un interlocutor, – spuse peștele.

– Bine, spuse pescarul, mă duc să pescuiesc trei zile. Urcă-te în barca mea, o să-mi spui povești, ca să nu adorm, dar te avertizez că nu sunt vorbăreț.

– Nu-i nimic, – răspunse peștele, atâta timp cât mă ascuți o să vorbesc pentru amândoi.

De atunci, au devenit prieteni. Peștele îl ajuta pe pescar să aleagă locuri bune pentru pescuit, iar pescarul își împărtășea grijile cu el. Într-o noapte cu lună, pescarul a rugat peștele să vină să-l viziteze. „Astăzi cel mai bun prieten al meu vine la noi, - i-a spus pescarul femeii, cel mai bun dintre toți.

Noua lucrare a autorului bazată pe cuvintele *vindecător, hrănitor, miroșitor, nemuritor, lucrător*.

Vezi ca totul să fie bine pregătit. Plec să cumpăr mâncare și băutură.”

– Doamne ajută, – spuse peștele, văzând în curte copiii și femeia pescarului .

– Pește vorbitor! – strigau copiii într-un glas, dar femeia le-a zis să tacă.

– Doamne ajută, – a spus din nou peștele, puțin mai tare, dar femeia nu a auzit.

– Doamne ajută, – spuse peștele pentru a treia oară, făcând un pas înainte ca femeia să îl observe. Femeia s-a aplecat să aducă niște lemne, iar peștele a văzut că eforturile lui erau zadarnice.

– La revedere, – a hotărât peștele să plece. În acest moment femeia s-a întors și a văzut peștele.

„Nu am nevoie de un pește viu prin curte”, a exclamat femeia. – Vai de mine, am un soț care nici măcar nu este în stare să aducă ceea ce a pescuit acasă, îl pierde la jumătate pe drum!

– Eu nu am fost pescuit, – a spus peștele. Sunt un pește vorbitor. Sunt prietenul soțului tău și am fost invitat să vă vizitez.

Femeia nu a auzit peștele în propria ei vorbărie...

Emma Andievska (fragmente)

1. Împărtășiți-vă în grupuri, analizați textul conform întrebărilor și pregătiți o comunicare pentru discuție colectivă.

Grupa 1

1. Care este titlul textului? Cine este autorul? Cum credeți este o povestire sau un basm?
2. Ce dar neobișnuit avea personajul principal?
3. Cum a trăit cu acest dar? De ce?
4. Ce stereotip neagă povestea?

Grupa 2

1. Scrieți un final pentru povestea Peștele vorbăreț.
2. Însenați povestea.
3. Ce v-a plăcut cel mai mult în povestea Emmei Andievska?
4. Ce nu v-a plăcut?

Grupa 3

1. Ilustrați un moment din povestea „Peștele vorbăreț”.
2. Realizați un comics „Poveste cu tâlc” din desenele voastre, comentați pe scurt paginile comicsului.

3. Ce fel de situații de viață credeți că a avut în vedere scriitoarea, când a scris povestea despre peștele care vorbește?

4. Ce idee afirmă povestea, ce ne învață?

Grupa 4

1. Ați vrea să fiți în locul peștelui vorbitor? De ce?

2. Ați simțit vreodată ceea ce a simțit peștele vorbitor? Cu ce situații sunt asociate aceste sentimente?

3. Formulați câteva afirmații scurte, care întruchipează stereotipuri și prejudecăți sociale.

4. Acțiunile contrare stereotipurilor fac întotdeauna viața mai ușoară? Ce calități ar trebui să fie specifice unei persoane care încalcă / neagă / depășește stereotipurile?

2. Propuneți un final al basmului, în care peștele vorbitor s-a întors fericit în apele mari.

3. Propuneți schimbări în viața comunității de pești, care să permită chiar și peștilor vorbitori să trăiască în ea. Care dintre aceste modificări pot fi utile și în societatea umană?

Cum să-ți eliberezi gândirea de stereotipuri și prejudecăți?

Deși stereotipurile înlesnesc orientarea în lume simplificând realitatea, ele o distorsionează în mare parte. Gândirea bazată doar pe stereotipuri este caracterizată ca fiind un *șablon*, inflexibilă. Deci, *gândirea stereotipă* este mai mult un dezavantaj decât un avantaj. Fiind condusă de stereotipuri, o persoană riscă să piardă legătura cu realitatea și, în cele din urmă, să ia decizii greșite.

Stereotipurile sociale reprezintă o altă amenințare: evaluările fenomenelor sociale, bazate pe acestea, stau la baza prejudecăților, care, la rândul lor, pot duce la *atitudini discriminatorii*.

De exemplu, din cauza ideilor stereotipe despre rolul social al femeii, învățământul a fost inaccesibil pentru fete o lungă perioadă de timp. Un astfel de act social periculos precum prigonirea se bazează, în mare parte, pe stereotipuri sociale. Oamenii de știință, care studiază societatea, au ajuns la concluzia: cele mai teribile acte de violență împotriva unui anumit grup sunt rezultatul stereotipurilor. Lanțul de formare a urii publice este următorul: stereotipuri – atitudine prejudiciară – neglijare – ură.

Deci, pentru a depăși stereotipurile, este necesar să antrenezi gândirea: să vă obișnuieți să comparați fenomene, să apreciați critic informația, să verificați informația din mai multe surse, să învățați lucruri noi, pentru a extinde viziunea asupra lumii.

Nu există nimic în viață de care să-ți fie frică, există doar ceea ce trebuie înțeles.

1. Folosind diagrama, explicați cum și de ce apar stereotipurile.
2. Care sunt avantajele și dezavantajele stereotipurilor?
3. La ce se referă stereotipurile sociale?
4. Dați exemple de diferite tipuri de stereotipuri sociale cu care v-ați confruntat.

Marie Skłodowska –
Curie. Foto 1898

Pentru a studia la universitate la facultatea de științe naturale, pentru care a demonstrat abilități încă de la o vârstă fragedă, viitoarea savantă cu renume mondial, prima femeie – laureata Premiului Nobel **Maria Skłodowska-Curie (1867–1934)** a fost nevoită să părăsească Varșovia natală. Este vorba despre faptul că în anii în care a trăit Marie, femeilor li se interzicea să se înscrie la Universitatea din Varșovia. Realizările științifice excepționale ale Mariei Skłodowska-Curie au fost distinse cu două premii Nobel: în 1903 la fizică (împreună cu soțul ei) pentru cercetările fenomenelor de radiație și în 1911 la chimie pentru descoperirea elementelor chimice - raniu și poloniu. În plus, această femeie excepțional de talentată, depășind stereotipurile, a devenit prima profesoară la Sorbona

la catedra de fizică. Valorile care au modelat drumul vieții savantei sunt mărturisite de gândurile ei despre destinul uman și știință: *Trebuie să fii rezistent și să crezi în tine însuși; Capacitatea de a te bucura de momentul prezent este un cadou valoros, asemănător cu o binecuvântare; Este important să credem că talentul nu ne este dat doar așa – și trebuie folosit cu orice preț pentru ceva, Știința stă la baza oricărui progres care face viața mai ușoară și reduce suferința omenirii.*

- Folosind surse suplimentare de informare, aflați despre activitatea de cercetare a Mariei Skłodowska-Curie și despre familia ei.

- Ce stereotipuri și prejudecăți a depășit această remarcabilă savantă?

1. Prin ce sunt legate noțiunile de „stereotipuri” și „prejudecăți”?
2. Dați un exemplu de stereotip, pe baza căruia se poate forma o atitudine prejudiciabilă față de un anumit grup social în funcție de gen, vârstă, etnie.
3. Cum să depășești stereotipurile și prejudecățile?
4. Care este rolul moralei în depășirea stereotipurilor și a prejudecăților?
5. Propuneți cel mai convingător argument despre faptul, de ce nu ar trebui să vă grăbiți la concluzii bazate pe un stereotip.
6. Aflați ce cuvinte sunt folosite pentru a descrie femeile angajate într-un domeniu profesional. Faceți o listă cu 10-12 astfel de cuvinte, continuând șirul de cuvinte: *avocată, șefă, savantă, ...*

În ce constă milostenia în lumea contemporană?

1. Cu ce sunt preocupați eroii din imagine?
2. Ce valori morale se manifestă în acțiunile lor? Ce virtuți sunt atribuite personajelor?
3. Care este relația dintre acțiunile eroilor din imagine și „regula de aur a moralității”?
4. Ce înseamnă să fii milostiv?

Ce este milostenia?

Dintre diversele manifestări ale bunătății, cea mai convingătoare este milostenia. Dicționarul limbii ucrainene interpretează această virtute ca o compasiune față de cineva. O persoană, plină de bunătate și sensibilitate, care este gata să vină în ajutorul altora, este numită milostivă. În acest sens, cuvintele „milostiv” și „bun” sunt sinonime.

Deci, milostenia este bunătatea, adică ceea ce se manifestă prin fapte. Este întruchiparea iubirii sincere pentru cei apropiați.

De exemplu, în religia creștină, fiecare persoană are datoria să facă următoarele fapte de milostenie: să hrănească pe cel flămând; să dea de băut celui însetat; să îmbrace pe cel gol (dezbrăcat); să adăpostească și să hrănească un străin; să viziteze un bolnav și un prizonier; să îngroape pe cel decedat. O manifestare a milosteniei spirituale este sfatul bun, cuvintele de mângâiere și consolare. Sunt milostivi cei care împărtășesc cunoștințele și experiența, suportă cu răbdare jignirile, iartă și nu țin minte răul.

Milostenia se bazează pe *sensibilitate, atenție, bunăvoință* și este incompatibilă cu *mândria, indiferența și brutalitatea*. Doar acea faptă este milostivă care dă dovadă de respect pentru o persoană.

Pentru a înțelege legătura profundă dintre milostenie și respect, să analizăm situația descrisă de scriitorul ucrainean Ihor Kalinets în povestea despre un muzician de stradă.

Scriitorul povestește despre un bătrân violonist care cerșea pe străzile orașului. Avea mâinile bolnave, și de aceea cânta greu la vioară. Trecătorii din când în când îi aruncau muzicianului niște bani și, fără să se uite înapoi, își vedeau de treburile lor. O întâmplare a schimbat viața violonistului. Odată, după ce o tânără călugăriță i-a dat de pomană a vorbit la el. Fata a fost impresionată de povestea muzicianului - în trecut, el a fost cel mai talentat violonist din Lviv. A fost atât de impresionată de soarta muzicianului, încât s-a întâmplat un lucru incredibil: un compozitor celebru i-a auzit melodiile și întreg orașul a aflat despre el din publicațiile din ziare și știrile de la televizor.

În curând muzicianul de stradă s-a stabilit într-un apartament mic, i s-a mărit pensia și a primit un cadou din partea uniunii compozitorilor - un centru muzical și multe CD-uri cu muzică clasică.

Dorința sinceră a fetei să-i ajute pe cei nevoiași și respectul pentru viața lui suferindă este un adevărat miracol, care a schimbat viața violonistului. Basmul lui Ihor Kalinets are un final fericit.

ÎN CUTIUȚA DE CUVINTE

Milostenia – este o dorință aprigă de a-i ajuta pe toți cei care au nevoie.

Sensibilitatea - atenția și atitudinea călduroasă față de oameni.

Compașiunea - este o atitudine sensibilă față de durerea și retrăirile altor oameni.

Omenia – este o atitudine sinceră, binevoitoare față de ceilalți; atenția pentru necesitățile altora.

Însă, este pătruns de o tristețe de nedescris, pentru că, din păcate, nu multe povești de viață au un asemenea final de basm.

PRACTICUM MORAL

Textul 1

Poetul ucrainean Stepan Rudanskyi a fost medic de profesie. În timp ce lucra la Yalta, i-a tratat pe săraci gratuit. Acest lucru era bine cunoscut în oraș, așa că atunci când o persoană săracă se îmbolnăvea, mergea la medicul Rudansky. S-a întâmplat ca un om sărac, care venea să se trateze, să nu aibă unde să locuiască. În astfel de situații, Rudansky îi oferea casa lui, îl trata, îl hrănea și nu a așteptat nici o plată pentru aceasta.

Valerii Șevciuk. „De pe piscuri și din adâncuri” (fragment)

Textul 2

Scriitorul Yuriy Fedkovich, după ce s-a retras din serviciul de ofițer, a intrat în afaceri publice. A devenit un avocat celebru al poporului. Odată, țărani s-au adresat către el ca să-i ajute să-și apere dreptul lor la păduri și pășuni. Dovezile date de Fedkovych au fost atât de convingătoare, încât oficialii locali au fost de acord cu el și au schimbat decizia în favoarea sătenilor. Yuriy Fedkovic și-a dăruit casa și gospodăria unui servitor; banii, pe care i-a primit din vânzarea casei părintești, i-a dat săracilor.

Valerii Șevciuk. „De pe piscuri și din adâncuri” (fragment)

Textul 3

O prietenie deosebită l-a unit pe poetul ucrainean Ivan Manzhura și pe celebrul lingvist Oleksandr Potebnia. Când Manzhura era copil, el a fost îngrijit de soția savantului, mătușa poetului. Pe vremea aceea, băiatul locuia la Potebnia și studia la gimnaziu. Mai târziu, când poetul a fost exmatriculat de la Institutul Veterinar din Harkov pentru faptul că era liber-cugetător, a părăsit casa mătușii sale și a început o viață de burlac. Potebnia, însă, l-a susținut pe poet de-a lungul vieții sale. L-a citit lucrările, le-a trimis cenzorilor, l-a încurajat pe poet să culeagă material etnografic, l-a ajutat cu bani și a dat cărțile necesare pentru studii. Când a avut momente grele în viață Manzhura a căutat ultima salvare în Potebnia. La sfârșitul anului 1886, O. Potebnia și-a exprimat dorința de a

publica poeziile lui Manzhura pe banii săi. Au fost publicate în 1889 cu titlul „Gânduri și cântări de stepă”.

Valerii Șevciuk. „De pe piscuri și din adâncuri” (fragment)

1. Împărtășiți-vă în grupuri, analizați textul conform întrebărilor și pregătiți o comunicare pentru discuție colectivă.

Grupa 1

1. Citiți textul 1. Despre cine este vorba? Prin ce v-a impresionat povestirea despre scriitor?
2. Realizați un portret imaginar al scriitorului. Cu ce trăsături de caracter l-ați înzestra pe baza a ceea ce ați citit?
3. Ce manifestări ale milosteniei ați aflat din povestire?
4. Prin ce sunt legate milostenia cu altruismul?

Grupa 2

1. Citiți textul 2. Despre cine este vorba? Ați citit operele acestui scriitor? Ați dori să le citiți?
2. Realizați un portret imaginar al scriitorului. Cu ce trăsături de caracter l-ați înzestra pe baza a ceea ce ați citit?
3. Ce manifestări ale milosteniei ați aflat din povestire?
4. De ce milostenia este numită și „bunătate”?

Grupa 3

1. Citiți textul 3. Despre cine este vorba? Care dintre personajele din povestire au făcut fapte de milostenie? Cum a influențat acest lucru asupra destinului eroului din al doilea text?
2. Ce manifestări ale milosteniei ați aflat din povestire?
3. Cum a răsplătit Ivan Manzhura milostenia?
4. Prin ce sunt legate milostenia și recunoștința?

Grupa 4

1. Citiți textele date. Ce manifestări ale milosteniei ați aflat din povestire?
2. Ce legătură există între milostenie, altruism, sinceritate și recunoștință?
3. Există o părere, conform căreia doar oamenii foarte bogați își pot permite să fie milostivi. Sunteți de acord cu această afirmație?
4. Cu ce credeți că se măsoară milostenia?

2. În ce calități este întruchipată milostenia? Cu ce calități este incompatibilă?

3. Întocmiți o listă de învățături, respectarea cărora ne permite să demonstrăm milostenia.

Cum se manifestă milostenia în viața modernă?

Oamenii care sunt mereu pregătiți pentru fapte de milostenie, sunt grijulii, atenți, sensibili se numesc *altruști*. Cuvântul „altruism” provine din latină, care înseamnă „altă persoană”, „apropiat”. Altruismul este o preocupare dezinteresată pentru binele celorlalți, o disponibilitate de a renunța la propriile interese. O întruchipare concisă a altruismului este învățătura „A trăi pentru alții”. Deși este un termen nou (a devenit larg răspândit în filozofie din secolul al XIX-lea), semnificația lui este legată de instrucțiunile de iubire față de aproapele - în creștinism, de datoria milosteniei – în islam, de învățătura despre compasiune – în budism etc. Exemplele de altruism întotdeauna sunt impresionante.

Altruștii erau adesea recunoscuți ca sfinți. Vă amintiți amănuntele vieții pământești a sfinților – a Maicii Tereza sau a sfântului Nicolae, apărătorul copiilor? Faptele lor sunt cu siguranță o manifestare de altruism.

Antonimul cuvântului altruism este *egoism*. O persoană care neglijează interesele altora în favoarea propriilor sale interese se numește egoistă.

Bunătatea este întruchipată în activități caritabile, o manifestare străveche a căroră este activitatea de mecenat. Denumirea provine de la numele protectorului artelor în timpul împăratului Octavian Augustus, prieten al lui Horațiu – locuitorul Romei – Mecenat.

Un exemplu modern de caritate este *voluntariatul*. Voluntarii sunt activiști care fac binevol lucruri utile pentru societate.

Despre mișcarea voluntarilor din Ucraina se vorbește cu entuziasm în multe țări ale lumii, acest fenomen fiind numit unic. Perioada de apogeu a voluntariatului în țara noastră a fost în perioada Revoluției Demnității și a începutului luptei în Donbas. Agresiunea militară vastă neprovocată a Federației Ruse împotriva Ucrainei a făcut ca mișcarea voluntarilor să devină masivă. Conform rezultatelor anchetării, 57% dintre ucraineni au fost implicați în activități de voluntariat sau de caritate, iar alți 11% planuiesc să facă acest lucru în viitorul apropiat.

ÎN CUTIUȚA DE CUVINTE

Caritatea - a face bine, a-i ajuta pe alții.

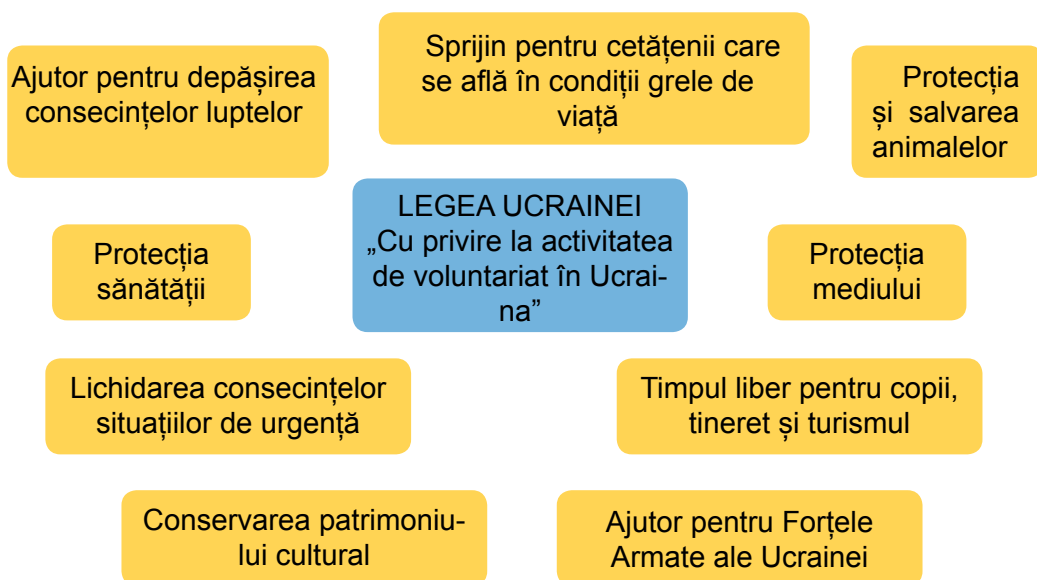
Mecenat – binefăcător .

Astăzi, voluntarii ucraineni ajută persoanele strămutate, persoanele în vârstă, au grijă de animalele abandonate, contribuie la crearea unui mediu sigur, la păstrarea patrimoniului cultural etc. Pe 5 decembrie în Ucraina și în lume este sărbătorită Ziua Internațională a Voluntarilor.

În Ucraina, există o tradiție veche, în ceea ce privește munca socială, ajutorul reciproc și grija față de cei apropiați. Principiile caritabile sunt întruchipate în proverbele ucrainene: *Bine faci – bine găsești*; *Lumea nu este lipsită de oameni buni*. O modalitate modernă de a oferi ajutor material se numește *sponsorizare*. Un sponsor este o persoană sau organizație care sprijină financiar sau material o oarecare activitate, cu scopul de a deveni renumit și de a obține beneficii. Spre deosebire de caritate, sponsorizarea nu este altruistă.

O persoană milostivă este întotdeauna curajoasă.

1. Folosind schema, povestești despre direcțiile activității de voluntariat.
2. Dați exemple de activitate de voluntariat în Ucraina actuală.
3. De ce mișcarea de voluntariat indică despre dezvoltarea societății civile.
4. Ce valori morale stau la baza de voluntariat?

Yevhen Cikalenko
Foto 1897

O faptă de onoare pentru proprietarul de pământ **Yevhen Cikalenko (1861–1929)** a fost sprijinul material al vieții culturale, sociale și politice ucrainene. Poetul Yevhen Malanyuk a personificat manifestarea materială a iubirii lui Chikalenkova pentru Ucraina: *Dar să nu uităm că istoria are și latura sa financiară, materia sa, țesătura ei. Și acea țesătură materială a fost țesută de Simyrenko, Miloradovici și Leontovici dar, în primul rând, și de conducătorul principal al acelei țesături – țesătorul principal timp de multe, multe decenii. Yevhen Cikalenko a fost țesătorul care și-a petrecut toată viața în culise, în umbră, fără nume, fără pretenții de a avea un loc în istorie. Mecenaatul a investit în publicarea primelor ziare și reviste ucrainene, a finanțat la sfârșitul secolului al XIX-*

lea la Lviv, Societatea Științifică Taras Șevcenko, care a devenit de fapt Academia de Științe Ucraineană; a susținut financiar scriitorii – Borys Grinchenko, Volodymyr Vinnichenko, Mykhailo Kotsyubynskyi. Lui Yevhen Chikalenko îi aparține aforismul: *Trebuie să iubești Ucraina nu numai până în adâncul sufletului tău, ci și până în adâncul buzunarelor.*

● *Folosind surse suplimentare de informare, aflați despre activitatea caritabilă a lui Yevhen Chikalenko. Cum confirmă aceste fapte caracterizarea binefăcătorului ca „țesător principal” al țesăturii materiale a istoriei noastre?*

● *Explicați aforismul folosit în text.*

1. Ce se numește milostenie? În ce calitate este întruchipată milostenia? Prin ce fapte se demonstrează această valoare?
2. Ce fapte de milostenie sunt considerate datoria fiecărei persoane?
3. Este adevărat că milostenia ar trebui să se bazeze pe respect? Argumentați răspunsul.
4. În ce tipuri de activități sociale este întruchipată milostenia? Dați exemple de fapte de milostenie în zilele de astăzi.

5. Exprimați-vă părerea despre remarca lui Taras Șevcenko: *O persoană aflată în sărăcie, în necazuri, indiferent de naționalitate și religie îmi este frate drept. Pe ce valori universale se bazează această convingere?*

6. Pregătiți un discurs despre una dintre organizațiile de voluntariat din Ucraina.

Lecția 22

Ce ați aflat, ce ați studiat, ce ați înțeles

MUNTELE DE EXPERIENȚĂ MORALĂ

2. Cu mult timp în urmă în Japonia se foloseau felinare din bambus și hârtie cu o lumânare înăuntru. Odată, unui orb care vizita un prieten i s-a oferit un astfel de felinar.

- Nu-mi este de nici un folos, - a răspuns el, - pentru că lumina și întunericul sunt pentru mine la fel.

„Știu că nu ai nevoie de un felinar pentru a-ți lumina drumul”, a spus prietenul. – dar dacă mergi fără lumânare, cineva ar putea da peste tine. Deci ia-l. Dacă vei avea grijă de ceilalți, vei avea grijă de tine însuși.

1. Ce propoziție din text conține ideea principală?

2. Care regulă morală este în concordanță cu această învățătură?

3. Cum este caracterizată această regulă în etică? Pe ce se bazează această apreciere?

4. Ce reprezintă felinarul pentru un orb?

5. Avem motive să spunem că opera întruchipează ideile umanismului? (10 baluri - 2 baluri pentru fiecare răspuns convingător)

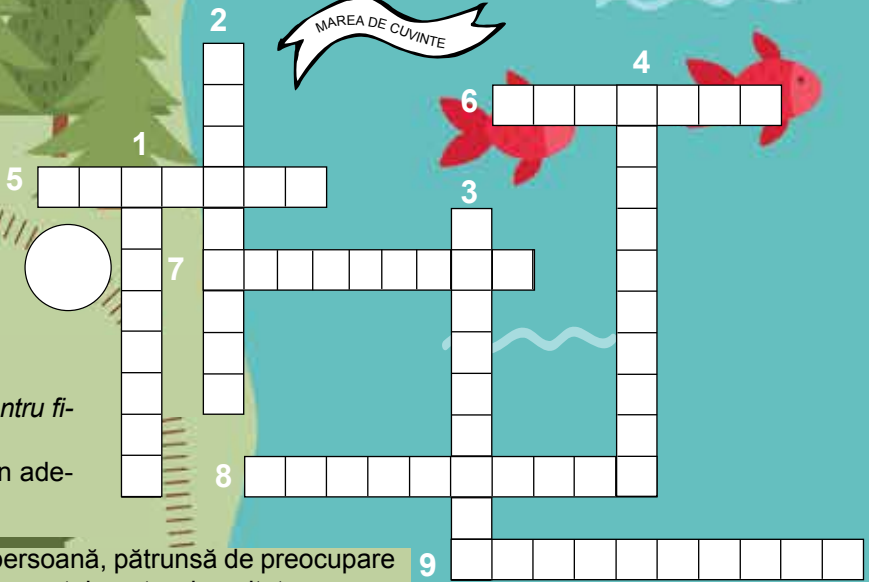
1.

1. Recunoașteți scriitorii din imagini.

2. Numiți activiștii din trecut, amintiți la lecțiile anterioare și dați câte un exemplu de învățătură morală, întruchipată într-un frazeologism (8 baluri - 1 bal pentru subtitrările corecte ale portretelor și 1 bal pentru fiecare nume și exemplu de aforism).

MAREA DE CUVINTE

3. Completați rebusul.

(18 baluri – 2 baluri pentru fiecare cuvânt ghicit)

1. Faptul de a crede în adevărul unui lucru.

2. Atitudinea față de o persoană, pătrunsă de preocupare pentru bunăstarea sa și respectul pentru demnitatea sa.

3. O reprezentare simplificată, adesea repetată, superficială a fenomenelor, obiectelor.

4. Procesul de creștere a gradului de participare a tuturor cetățenilor în societate.

5. Binefăcător.

6. Ansamblu de idei, sentimente și acțiuni împărtășite de un grup și care oferă membrilor săi un obiect de venerare, un cod de comportament.

7. Respectul libertății altuia, al modului său de gândire și de comportare.

8. Bunătatea, adică ceea ce se manifestă prin fapte, întru chiparea iubirii sincere pentru cei apropiați

9. Cel care își iubește și își respectă patria.

LACUL DREPTĂȚII

4. Completați enunțul, scriind 6 exemple (12 baluri- câte 2 baluri pentru fiecare exemplu)

În societatea fără bariere...

VERIFICAȚI REZULTATUL: numărul de baluri pe care l-ați obținut, îndeplinind însărcinările, împărțiți-l la 4.

FELICITĂRI! ÎNAINTE VĂ AȘTEAPTĂ NOI PISCURI ÎN CALEA SPRE RELAȚIILE PERFECTE!

CAPITOLUL 4

A FI OM CULT

Lecția 23

Ce înseamnă să fii om cult?

1. Ce detalii din imagine indică faptul că peisajul reprezentat a fost creat atât de natură, cât și de om? Ce este mai mult în el - natural sau artificial?
2. Care, după părerea voastră, este capacitatea unei persoane de a transforma lumea din jurul său? Cum s-a manifestat această capacitate în diferite etape și sfere ale vieții umane?

3. Amintiți-vă din lecțiile de istorie caracteristicile, care definesc nivelul de dezvoltare al societății ca civilizație. Ar fi apărut civilizații, dacă oamenii nu ar fi transformat lumea?
4. Dați exemple de invenții care au schimbat viața omului. De ce sunt numite patrimoniu cultural?

Ce este cultura?

Noțiunea, căreia îi este dedicat paragraful, aparține *viziunilor asupra lumii*. Ca relație cu sufletul uman, a început să fie folosită de filosoful antic roman Cicero (secolul I î.e.n.), iar drept caracteristică a educației și a instruirii unei persoane, s-a răspândit în secolul al XVII-lea. Încă nu există o singură definiție a culturii acceptabilă pentru toți: fiecare dintre cele câteva sute de interpretări diferite, cunoscute astăzi, adaugă ceva nou.

În același timp, cuvântul „cultură” este de uz general. Ați auzit expresiile: *palatul culturii, cultura limbii, cultura fizică, moștenirea culturală, dezvoltarea culturii, culturi primitive* etc. Și voi folosiți adesea adjectivul „cultural”: *proiect cultural, persoană culturală, nivel cultural, șoc cultural*. Studiind literatura și istoria, aflați multe lucruri interesante despre *personalități, monumente culturale* ale diferitelor civilizații și popoare. Aceste exemple demonstrează că cuvântul „cultură” are multe sensuri.

Provine din latină, unde înseamnă „cultivare”, „a cultiva”, deci indică faptul că conceptul de „cultură” include fenomene legate de transformare, creație.

Următoarele semnificații ale cuvântului „cultură” sunt importante pentru etică: 1) un ansamblu de valori materiale și spirituale, create de omenire de-a lungul istoriei sale; 2) ceea ce este creat pentru a satisface nevoile spirituale ale unei persoane; 3) educație și instruire; 4) nivelul, gradul de perfecțiune al oricărei sfere a activității umane. În funcție de domeniul la care se referă activitatea transformatoare, creatoare a unei persoane, se distinge cultura materială și spirituală.

Cultura *materială include* fenomenele vieții, care implică transformarea materialelor naturale și a energiei, crearea unor medii artificiale. În vremurile în care oamenii au început să prelucreze pământul, pentru cultivarea plantelor, să construiască case, să prelucreze piatra pentru construcție avem motive să vorbim despre apariția culturii materiale.

Măsurile de păstrare a mediului înconjurător sunt o componentă a culturii materiale. Manifestările culturii materiale sunt și rasele de animale și soiurile de plante, și transportul, și mijloacele de comunicare etc.

Cultura spirituală este întruchipată în activitatea spirituală a unei persoane - în idei, sentimente, retrăiri. Rezultatul înțelegerii și conștientizării lor sunt ideile și imaginile. Cultura spirituală creează o lume de valori, modelează și satisface necesitățile spirituale ale unei persoane. Știința, tehnologia, educația, arta, morala, stilul de viață și viziunea asupra lumii sunt fenomene ale culturii spirituale.

Deci, noțiunea de "cultură" include tot ceea ce este creat și transformat de om. În acest sens, cultura este opusă naturii, definită ca natură artificială, secundară, creată de om în procesul muncii fizice și psihice.

PRACTICUM MORAL

Textul 1

Știți câte cântece au fost create de ucraineni? Cercetătorii sunt convingși că sute de mii. Compatrioții noștri și-au reflectat orice eveniment din viața familiei sau comunității în cântece. Ele au inspirat creativitatea multor compozitori străini. De exemplu, remarcabilul compozitor german Ludwig van Beethoven a fost impresionat de cântecul cazacului ucrainean „Cazacul plecat pe Dunăre”. Pe baza acestuia, artistul a creat variații pentru pian și flaut, apoi le-a prelucrat pentru o colecție de cântece ale popoarelor Europei.

Cântecele ucrainene sunt cunoscute și astăzi în lume. Perioada și circumstanțele de creare a majorității cântecelor populare ne sunt necunoscute. Despre soarta compozitoarei Marusia Churai există o bibliotecă întreagă. Citiți nuvela Olgăi Kobylanska „Duminică dimineață a cules ierburi” sau romanul Linei Kostenko în versuri „Marusia Churai”. Tradiția o consideră pe Marusia Churai autoarea cântecelor „S-au trezit în zori cazacii”, „Vânturile bat, suflă sălbatic”, „Oh, nu te duce, Hrytsya la șezătoare” etc.

Din revista „Barvinok”. 2006. Nr 8. P. 17

Textul 2

POVESTEA CÂNTECULUI

Nu o zi, nici două, a durat bătălia în Ucraina. Se minunau de vitejia cazacilor și de victoria lor în lupta cu armata inamică. De aceea doreau să afle de unde își iau putere cazacii.

- Poate un vrăjitor necunoscut trăiește în Sich care prin puterea lui îi face pe cazaci nemuritori, - s-au gândit dușmanii.

Călăreții au cutreierat ținuturile ucrainene, în căutarea magicienilor. A fost în zadar. Conducătorul lor era supărat: nu-și găsea loc.

Și din nou, călăreții cutreierau orașele și satele. Dar nu au găsit vrăjitori nicăieri. Și nu văd bărbăție în jur, ci tristețe și oboseală.

- Probabil că cazacii nu au acea putere invincibilă. Încă puțin - și vom câștiga, - discutau solii între ei. Deodată, în piață, au văzut un kobzar singuratic, care cânta un cântec vioi.

- De ce cânti cântece de victorie? Doliu a acoperit pământurile voastre cu un văl negru, nu sclipesc ochii oamenilor voștri de credință în biruință.

- Nu este adevărat, - răspunse kobzarul. - Când se va înălța deasupra pământului cântecul meu - tristețea se va risipi, credința va reînvia și va reapărea puterea!

- Deci aceasta este puterea lor! - călăreții s-au bucurat și au alergat la palatul stăpânului lor cu vestea bună.

Stăpânul s-a gândit, apoi a spus:

- Probabil că melodia în sine nu valorează nimic. Dar când vrăjitorul a compus-o, atunci a dobândit o putere invincibilă. Duceți-vă și căutați-i pe cei care compun cântece.

Cât de surprins a fost conducătorul, când a aflat că cazacii merg într-o campanie cu cântecele compuse de o fată simplă din Poltava - Marusia Churai. Era frumoasă, dar nu a avut noroc: logodnicul ei a trădat-o și după puțin timp a murit.

Oamenii răi au acuzat-o pe Marusia ca fiind vinovată de moartea tânărului. La judecată fata a fost recunoscută vinovată. Dar când urma să fie executată sentința, a venit de la hatman ordin de iertare a compozitoarei, pentru că în cântecele ei se află puterea cazacilor

Din revista „Barvinok”. 2006. Nr 8. P. 18–19

1. Împărtășiți-vă în grupuri, analizați textul conform întrebărilor și pregătiți o comunicare pentru discuție colectivă.

Grupa 1

1. Citiți textul 1. Cărei valori culturale este dedicat?
2. Care sunt dovezile bogăției acestei manifestări a culturii naționale? Pe baza textului, explicați ce se numește cultură națională.
3. Ce, în afară de cântecele populare, aparține patrimoniului culturii naționale? Care este valoarea lor?
4. Prin ce este interesant pentru lume patrimoniul culturii naționale?

Grupa 2

1. Citiți textul 2. Explicați titlul.
2. Vă plac cântecele populare ucrainene? Ce cântece populare știți? Când și unde le-ați auzit sau le-ați cântat?
3. Numai în cântecele populare este întruchipată puterea poporului?
4. Cum este păstrată cultura populară? Propuneți câteva îndrumări utile, pentru păstrarea culturii.

Grupa 3

1. Citiți textul 2. Ce perioadă este descrisă în text?
2. Redați textul astfel, încât evenimentele să se desfășoare în timpul nostru.
3. Cum credeți apar melodiile populare și astăzi?
4. Prin ce sunt legate cultura națională și memoria istorică?

Grupa 4

1. Citiți textele 1, 2. Care este tema lor comună?
2. Despre ce figură legendară ați aflat din aceste texte?
3. Pe baza textelor, compuneți o povestire despre compozitoarea Marusia Churai și discutați-o. De ce nu știm nimic despre autorii majorității cântecelor populare?
4. De ce folclorul este numit tezaur al culturii naționale?

2. Desenați unul sau mai multe simboluri ale culturii ucrainene.

3. Comentați desenele. De ce cultura fiecărei națiuni aparține moștenirii culturale a omenirii?

Cultura nu este numărul de cărți citite, ci numărul de cărți înțelese.

*Kateryna Bilokur în timpul lucrului.
Foto: Muzeul memorial – moșie al
Katerynei Bilokur.
Anii 50 ai secolului XX.*

Picturile **Katerynei Bilokur (1900–1961)** sunt pentru mulți din lume o reprezentare simbolică a culturii ucraine-
ne originale. Despre împlinirea a 120 de
ani de la ziua de naștere a pictoriței că-
utarea Google a amintit printr-un desen
tematic (doodle) creat după imaginile ei
preferate – flori de pe câmpul din satul
natal. După ce a văzut picturile Katery-
nei Bilokur la Expoziția Internațională
de la Paris în 1954, Pablo Picasso a re-
marcat: Dacă noi am avea o astfel de
pictoriță, am face ca lumea întreagă să
vorbească despre ea. În această recu-
noaștere se simte o notă amară a soar-
tei Katerynei. În cele din urmă, pictorița

și-a croit drumul în artă, în ciuda tuturor obstacolelor: nu a frecventat școala, și-a desenat primele tablouri cu cărbune pe o bucată de pânză, pe care trebuia să o spele pentru a putea picta altele noi, și-a făcut propriile pensule din păr de pisică. Desenând flori, Kateryna Bilokur și-a afirmat dreptul de a fi ea însăși: *Florile, ca și oamenii, sunt vii, au suflet! Iar o floare smulsă nu mai este o floare; Și voi picta flori, voi picta, pentru că îmi place atât de mult să lucrez la ele, încât nu găsesc cuvinte pentru a-mi exprima sentimentele pentru dragostea lor – marea mea dragoste.*

Doodle la aniversarea a 120 de ani a Katerynei Bilokur

- Folosind surse suplimentare de informare, aflați despre circumstanțele vieții Katerynei Bilokur. Ce v-a impresionat cel mai mult din destinul ei?
- Cum explică mărturisirea pictoriței „Nimic nu mi-a făcut o asemenea impresie ca „Kobzarul” relația dintre fenomenele culturale în timp și spațiu?

Care este rolul culturii în viața umană?

Fenomenele culturii sunt atotcuprinzătoare. Deci, ea este mediul în care trăiește o persoană. Prin cultură, cunoaștem lumea, învățăm experiența generațiilor anterioare și o transmitem urmașilor noștri. Cultura ne modelează viziunea asupra lumii, adică determină modul în care ne imaginăm viața, la ce aspirăm. Cultura influențează asupra modului, stilului și manierei de comunicare, definește scopul și formele educației. Normele morale fixate în cultură reglementează relațiile dintre oameni. Moștenirea culturală formează valorile noastre, valori care stau la baza modului în care ne evaluăm pe noi înșine și lumea. Cultura ne ajută să construim atitudinea față de mediu, propriul stil de viață și sănătatea noastră. Este și cea care ne determină să alegem mijloacele de satisfacere a necesităților noastre și de a ne exercita drepturile.

Prin urmare, indiferent despre ce sferă a vieții umane este vorba, noțiunea de „cultură” poate fi aplicată fiecăreia dintre ele. De exemplu, atunci când vorbim despre relațiile dintre oamenii din societate, folosim termenul de „*cultură socială*”. Pentru viața politică este folosită sintagma „*cultură politică*”. Circulația informației (metodele de difuzare a acesteia, principiile activității mass-media, caracteristicile de creație și percepție) este determinată de cultura informațională. Pentru fiecare sferă profesională se aplică norme, care se bazează pe experiență, tradiții, nivelul de dezvoltare a societății, adică aparțin unor fenomene culturale. Conștientizarea normelor culturale se numește *grad de cultură*.

1. Ce se numește cultură?
2. Ce forme de cultură ați învățat?
3. Care este importanța culturii în viața umană?
4. Ce înseamnă gradul de cultură?
5. Completați enunțul: *O persoană cultă niciodată nu ..., pentru că...*
6. Pregătiți fante pentru jocul „Licitație culturală”. Pe o foaie de carton (discutați mărimea cartonașelor), plasați o imagine a unei valori culturale, care aparține culturii materiale sau spirituale. În spate scrieți un mic comentariu, care explică alegerea voastră.

De ce protecția mediului este datoria fiecărei persoane?

1. Ați văzut vreodată peisaje asemănătoare cu cele din imagine?
2. Ce sentimente vă trezesc astfel de imagini ale naturii?
3. Folosind imaginea, gândiți-vă la modul în care activitatea umană amenință mediul.
4. Ce credeți, se extinde „regula de aur a moralității” asupra atitudinii omului față de natură?

Ce determină atitudinea unei persoane față de natură?

Noțiunea de „natură” are mai multe semnificații. Cuvântul provine din limba latină *natura* cu sensul de *născut*. În sens general, **natura** este tot ceea ce ne înconjoară încă de la naștere. Conform sensului mai restrâns natura este ceea ce nu a fost creat de om.

ÎN CUTIUȚA DE CUVINTE

Omul a apărut ca parte a naturii, trăiește în mijlocul naturii. De-a lungul istoriei, atitudinea față de natură s-a schimbat. Oamenii au început să cunoască natura mai profund, folosind-o tot mai des pentru necesitățile lor, în același timp, ca urmare a activității umane, natura s-a schimbat.

Aceste schimbări au devenit deosebit de vizibile la mijlocul secolului al XIX-lea.

În acea perioadă știința se dezvoltă rapid. Au apărut multe invenții și tehnologii, s-au construit fabrici și uzine, căi ferate, porturi, centrale electrice etc. Comerțul a reînviat, s-au dezvoltat orașele, condițiile de viață s-au îmbunătățit, oamenii au învățat să învingă bolile periculoase.

Totuși, această activitate a influențat negativ mediului, deoarece a fost însoțită de intervențe în natură: pădurile se tăiau, solurile erau epuizate. Pentru necesitățile lor, oamenii au învățat să usuce mlaștinile, să schimbe canalele râurilor sau să construiască rezervoare uriașe care inundau suprafețe mari de teren. Dorința de a obține recolte mai mari a determinat utilizarea îngrășămintelor chimice, din cauza cărora au dispărut plantele sălbatice, plantele și animale. Marile întreprinderi au poluat aerul și apa.

Atunci oamenii au început să tragă un semnal de alarmă. *Dezastrele ecologice* cauzează daune ireparabile mediului, sunt un avertisment împotriva atitudinii iresponsabile a oamenilor față de natură, care duc la decese și boli. Cel mai mare dezastru ecologic din Ucraina - este *accidentul de la Cernobâl, care a avut loc la 26 aprilie 1986*. În urma acestui accident, zona de 30 de kilometri din jurul centralei a devenit nelocuită - orașe întregi și sate au trebuit să fie relocate.

Războiul Federației Ruse împotriva Ucrainei are de asemenea consecințe catastrofale. Iar aceste consecințe se extind nu numai asupra Ucrainei, ci și a Europei și a lumii întregi. Organizațiile de protecție a mediului au constatat că: ecosistemul ucrainean este de mare importanță pentru Europa.

Natura – totul ce ne înconjoară și spre care sunt îndreptate activitatea și cunoașterea umană.

Mediul înconjurător – spațiul în care trăiesc oamenii și animalele.

- Natura ucraineană reprezintă 35% din diversitatea naturală a Europei.
- Peste 70.000 de specii de plante și animale trăiesc pe pământurile ucrainene.
- 29% din teritoriul Ucrainei este format din vegetație naturală, precum și vegetație naturală cultivată (de exemplu, pășuni și garduri vii).
- 16% din teritoriul Ucrainei este format din păduri.
- Aproape 63.000 de râuri curg prin Ucraina.
- 11% din masivul muntos Carpați este situat pe teritoriul Ucrainei, acolo trăiesc o treime din toate speciile de plante din Europa.
- Nipru este al patrulea râu după lungime din Europa, iar râul Siverskiy Doneț, pe malul căruia au avut loc lupte, este cel mai lung din estul Ucrainei și o sursă importantă de apă dulce.

Date din surse mass-media

Natura se împarte în *natură vie și natură moartă* (neînsuflețită). Natura vie - animalele, oamenii, microorganismele, plantele. Se hrănesc, cresc, dau urmași (se reproduc) și mor. Natura moartă - aer, apă, munți, corpuri cerești. Obiectele făcute de om de asemenea fac parte din natura neînsuflețită.

Natura este singura carte în care toate paginile au conținut.

PRACTICUM MORAL

Textul 1

Codrul de pini își acordă strunele
 Și liniștea se leagănă în basul lor.
 Mestecenii sună. Și rătăcesc ecouri
 De oameni uitate în faptul serilor.
 El - e bardul înțelept. Și multe știe
 Iar de-l ascuți în față veacuri ți se aștern
 Și totul trece, dar nu se dă uitării
 De-a lung de mal al râului etern.

Textul 2

Compania Google a lansat un videoclip timelapse care ajută la urmărirea schimbărilor, care au avut loc pe Pământ în ultimii 32 de ani. Cercetătorii au combinat cinci milioane de imagini detaliate din satelit din perioada 1984-2016, încât este posibil să vedem și să evaluăm atât ritmul frenetic al creșterii urbane, cât și schimbările climatice globale.

Cele mai recente tehnologii au făcut posibilă crearea unei hărți a regiunilor Pământului, care au fost cele mai afectate de schimbările climatice. Harta a fost creată pe baza analizei temperaturii aerului, a disponibilității apei și acoperirii cu nori. Oamenii de știință au făcut calcule pentru fiecare suprafață de teren de 5 kilometri pătrați. Harta interactivă poate fi scalată. Pe site sunt evidențiate separat 8 regiuni, care provoacă temeri ecologiștilor din cauza schimbărilor naturale ireversibile: Pe site sunt evidențiate 8 regiuni, care provoacă îngrijorare ecologiștilor din cauza schimbărilor naturale ireversibile: scăderea Mării Aral, topirea ghețarilor din Alaska, dispariția treptată a pădurilor amazoniene etc.

<https://ukr.media/science/283652>

Textul 3

Pe parcursul anului 2015, doar conform statisticilor oficiale, în Ucraina au fost create 48 de milioane de m² de deșeuri (aproximativ 10 milioane de tone). 6.000 depozite de deșeuri existente oficial ocupă 9.000 de hectare, ceea ce este aproximativ egală cu suprafața Kievului. Potrivit șefului organizației publice „Ucraina fără deșeuri”, numărul depozitelor de deșeuri din Ucraina poate fi înmulțit cu cinci. „Avem peste 30.000 depozite de deșeuri neautorizate. Există un anumit teritoriu, cineva l-a închiriat și l-a transformat într-un depozit ilegal. Transportatorul a luat gunoiul cu mașina din curte, l-a dus acolo, l-a aruncat și nu a plătit oficial 120 grn, dar a plătit 30 grn neoficial”, - povestește unul dintre activiști.

În septembrie 2015, Ministerul ecologiei a prezentat o hartă interactivă a depozitelor de deșeuri. Fiecare vizitator al service-ului poate lăsa un mesaj despre deșeul neautorizat cu fotografii și geolocalizare. În mai puțin de o lună de existență a proiectului, au apărut aproximativ 3500 de mesaje.

Andrii Golub. „Afaceri murdare. De ce în Ucraina deșeurile nu sunt gestionate?” (fragment). Din revista „Săptămâna ucraineană”.

40 (464) din 06.10.2016; <https://tyzhden.ua/brudna-spravachomu-v-ukraini-ne-pererobliaiut-smittia/>

1. Împărțiți-vă în grupuri, analizați textul conform întrebărilor și pregătiți o comunicare pentru discuție colectivă.

Grupa 1

1. Citește textul 1. Cine este autorul? Ați citit alte poezii ale scriitoarei? Citiți cu intonație poezia, exprimându-i starea de spirit.

2. Cum înțelegeți comparația dintre codru de pini și „bardul înțelept” care știe multe?

3. Ce le poate spune oamenilor codru de pini? Compuneți o poveste pădurii despre cum s-a schimbat atitudinea oamenilor față de ea de-a lungul secolelor.

4. Credeți că este reușită comparația dintre natură și „râul etern”? Cum înțelegeți ultimul vers din poezie?

Grupa 2

1. Citiți textul 2. Cărei probleme ecologice este dedicat? De ce este numită globală (specificați sensul cuvântului „global” dacă este necesar)?

2. Despre ce tehnologie modernă de urmărire a schimbărilor în natură ați aflat? Rezumați conținutul articolului.

3. Ce alte probleme legate de protejarea mediului natural cunoașteți?

4. Voi luați parte la protecția mediului? Cum?

Grupa 3

1. Citiți textul 3. Cărei probleme este dedicat articolul? Această problemă are legătură cu natura?

2. Care este responsabilitatea statului pentru rezolvarea problemei deșeurilor din Ucraina? Dar a societății? Care este responsabilitatea fiecărei persoane?

3. Cum se rezolvă problema deșeurilor în școala voastră?

4. Cum gestionează familia ta deșeurii?

Grupa 4

1. Citiți textele date. Care este tema comună?

2. Formulați ideea principală a fiecărui text. Care text, după părerea voastră, întruchipează o atitudine morală față de natură? Ce imagine îl reprezintă?

3. Pentru fiecare text, formulați 2-3 întrebări legate de tema lecției. Discutați.

4. Cum trebuie să contribuie umanitatea la protejarea naturii?

2. Pe baza textelor studiate și a propriei experiențe, completați propozițiile:

1. Orașele se dezvoltă, iar zonele faunei sălbatice...
2. Populația planetei este în creștere, iar numărul de specii de plante și animale ...
3. Multe plante și animale dispar pentru că...
4. Oamenii folosesc din ce în ce mai multe resurse energetice, așa că rezervele lor...
5. Întreprinderile produc mai multe emisii în atmosferă, iar aceasta ...
6. Clima se schimbă și...

3. Întocmiți o listă de învățături pentru viața de zi cu zi, care contribuie la protejarea naturii.

Ce înseamnă „a proteja natura”?

Schimbările atitudinii față de mediu sunt întruchipate în conceptul de „protecție a naturii”. Din ce în ce mai mulți oameni încearcă să folosească resursele naturale cu economie, sortează deșeurile, refuză produsele din plastic sau polietilenă etc. Valorile morale, care stau la baza acestor reguli sunt cunoscute de mult timp. Proverbele ucrainene spun: *Câmpul vede, și pădurea aude; Cel care lucrează pâine va avea în casă*. În urmă cu o sută de ani, grija pentru mediu nu era percepută ca o responsabilitate personală. Astăzi, statele democratice pun în aplicare programul „Green Deal” (cursul verde) – măsuri pentru păstrarea unui mediu sănătos pentru generațiile viitoare. Acest program se bazează pe ideea *dezvoltării umane durabile*, care corespunde necesităților generației actuale, fără a compromite capacitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile necesități.

Ideea dezvoltării durabile include cerințe privind protecția mediului, justiția socială, absența discriminării rasiale și naționale. Ea vizează îmbunătățirea nivelului de trai al populației.

Un exemplu de implementare a ideii de dezvoltare durabilă este însoțirea obligatorie a oricărei construcții prin apariția de noi spații verzi. Pentru a învinge foametea, de care încă suferă mulți oameni, producția de cereale crește în fiecare an. Conform ideii de dezvoltare durabilă, o astfel de creștere nu ar trebui să ducă la deteriorarea solului.

NOI PROTEJĂM NATURA

1. Folosind schema, dați exemple de acțiuni care contribuie la protejarea naturii.
2. Cum veți acționa în situațiile reprezentate în imagini?
3. Pentru fiecare imagine, formulați sfaturi despre faptul cum ar trebui să procedăm ca natura să sufere cât mai puține daune.
4. De ce protejarea naturii nu este o acțiune personală?

Volodymyr Vernadskyi Foto 1911

Omul de știință - **Volodymyr Vernadskyi (1863–1945)** a condus Academia de Științe din Ucraina, înființată în 1918. Academicianul a propus ideea unității dintre om și natură, introducând în circulația științifică noțiunea de „noosferă”, pe care a interpretat-o ca fiind unitatea naturii și a culturii. *„Omul a făcut o mare greșală, când a decis că se poate separa de natură și că ar putea să ignore legile acesteia”*, a avertizat savantul. Pentru el, știința a fost o componentă a culturii, iar pentru dezvoltarea ei libertatea creativității este la fel de importantă ca și cea a unui artist: *„Oamenii de știință sunt aceiași visători și artiști; nu sunt stăpâni pe ideile lor; muncesc neobosiți, fiind inspirați de sentimentele lor”*. În prezent, diverse

inițiative de protecție a mediului se bazează pe ideile lui Volodymyr Vernadskyi. Știința despre relația dintre ființele vii și mediu se numește ecologie.

- Folosind surse suplimentare de informare, aflați despre ideile lui Volodymyr Vernadskyi, care explică relația dintre om și natură.
- Explicați una dintre afirmațiile, care ar coincide cu gândurile voastre.

1. Care este semnificația naturii pentru om?
2. Care este atitudinea moralei față de natură?
3. Ce înseamnă a proteja natura? Cine este responsabil pentru protejarea naturii?
4. Sunteți de acord cu afirmația, că atitudinea față de natură este o manifestare a moralității umane? Argumentați răspunsul.
5. Discutați în clasă, completând propozițiile cu concluzii proprii: *Pentru mine, natura este... Îmi place să observ natura, chiar dacă nu... Nu îmi place să mă aflu în natură, pentru că... Natura nu este capabilă să mângâie, ci doar... Mă simt parte a naturii, pentru că...*
6. Realizați un eseu, conform începutului dat.

Nu o dată am auzit: nu e curat acolo unde se face curățenie, ci unde nu se aruncă gunoi. Sunt total de acord cu această părere, deoarece sunt convins: pentru ca țara să devină curată, fiecare trebuie să aibă grijă de curățenia de la intrare, din curte, de pe terenul de sport...

1. Cu ce se ocupă personajele din imagini?
2. Ce înseamnă „a munci”?
3. Concurați: cine dintre voi poate observa mai multe profesii în imagini într-un minut.
4. V-ați gândit ce profesie ați dori să dobândiți în viitor? De ce?

Ce înseamnă munca?

La lecțiile de etică, sunt folosite adesea cuvintele „acțiune” și „faptă”. Ele denotă diverse manifestări ale activității umane. Orice acțiuni ale unei persoane în care ea însuși vede un sens se numește *activitate*. Principalele tipuri de activități umane includ jocul, învățământul și munca. *Munca* este definită ca acțiuni intenționate, care necesită energie fizică sau mentală și sunt menite să creeze valori materiale și spirituale, pentru a satisface necesitățile.

Timpul în care o persoană lucrează se numește *zi lucrătoare*. O persoană care posedă cunoștințe și abilități speciale în orice domeniu, are o anumită specialitate se numește *specialist* (profesional, maestru).

Munca - este una dintre cele mai importante capacități ale omului. Este activitatea, care are o influență semnificativă asupra dezvoltării noastre. Muncind, nu doar dobândim abilități, ci și învățăm lucruri noi, ne întărim caracterul. Cercetătorii comportamentului uman au observat, cu mult timp în urmă, că nu atât munca dezvoltă o persoană, ci atitudinea unei persoane față de ea. O pildă veche povestește despre constructorii care au fost întrebați ce anume fac. Unul dintre ei a răspuns cu tristețe: „Eu car pietre”. Iar altul, care făcea același lucru, a strigat cu entuziasm „Eu construiesc un templu!”. Munca, dezvoltă o persoană atunci când aceasta arată stăruință, perseverență, insistență, creativitate.

De-a lungul istoriei omenirii, a existat o diviziune a muncii în muncă fizică (manuală) și mentală. S-au format treptat reguli care, pe de o parte, oferă dreptul la muncă, care este unul dintre drepturile fundamentale ale omului, iar pe de altă parte - reglementează relațiile dintre persoane - angajați și angajatori (legislația muncii). Fenomenul vieții sociale, care se manifestă prin faptul că oamenii nu au posibilitatea de a-și exercita dreptul la muncă și de a primi salarii ca sursă de existență, se numește *șomaj*.

Munca ne salvează de la trei mari nenorociri: plictiseala, păcatul și sărăcia.

PRACTICUM MORAL

Textul 1

CE MIROS AU MESERIILE?

Orice meserie are un miros copiii!
A pâine și a plăcinte miroase-n brutării.
În orice tâmplărie în sat sau la oraș,
A scânduri noi miroase, a vrafuri de talaș.
Un vopsitor miroase a lacuri de vopsit,
Geamgiul întotdeauna va mirosi a chit.
Șoferul are-n haină mirosul de benzină,

Un muncitor, mirosul de uleiuri de mașină.
Miroase cofetarul a nuci și scorțișoară
Iar un halat de medic a doctorie amară!
A brazdă aromată a câmp și spic bogat
Va mirosi țăranul ce merge la arat!
Va mirosi a pește pescarul cel vânjos,
Și numai trândăvia nu are vreun miros.

Gianni Rodar
Traducere Sursa Internet

Textul 2

Futurologul - șef al Institutului Da Vinci, Thomas Frey, a întocmit o listă cu 160 de profesii ale viitorului, care ar putea deveni actuale în 20 de ani. Pentru a explica esența noilor profesii, Frey folosește o serie de concepte care denotă noile abilități profesionale. Iată câteva dintre ele:

1) tranzitorii – vor ajuta la realizarea tranziției (prin „tranziție” futuristul înțelege începutul unei ere complet digitale în viața omenirii);

2) expansioniști – specialiști în adaptare într-un mediu nou;

3) maximizatori – persoanele, care sunt capabile să accelereze procesele, situațiile și oportunitățile;

4) optimizatori – specialiști care sunt gata să ajusteze datele variabile până când obțin cel mai bun rezultat;

5) demontatori – deoarece dezvoltarea fiecărei industrii își are sfârșitul, va fi nevoie de oameni talentați, capabili să închidă eficient și inteligent producțiile;

6) specialiști în etică - oameni care sunt capabili să rezolve probleme morale complexe, având în vedere creșterea constantă a influenței tehnologiei asupra vieții oamenilor.

Potrivit lui Thomas Frey, economia participării comune va deveni în curând ramura principală a economiei – astfel cercetătorul numește sistemul economic, care se bazează pe ideea de a folosi „lucrurile altora”.

Imprimarea 3D are perspective extraordinare. În curând va fi nevoie de diverși experți în materiale, ingineri de proiectare, estimatori de costuri, fondatori de cerneală 3D, bucătari 3D, designeri de modă, stilisti și specialiști în materiale pentru îmbrăcăminte 3D.

<http://iee.org.ua/ua/prognoz>

Textul 3

Ce mult iubesc eu orele de lucru,
Când în jurul meu e multă liniște,
Sub magia nopții de cleștar
Și numai eu singură și irezistibilă
Încep iarăși munca nobilă
În fața nevăzutului altar.

Lesya Ukrainka

1. Împărtășiți-vă în grupuri, analizați textul conform întrebărilor și pregătiți o comunicare pentru discuție colectivă.

Grupa 1

1. Citiți textul 1. Cine este autorul? Cunoașteți și alte lucrări ale acestui scriitor?
2. Ce idee afirmă poezia? În care vers este întruchipată?
3. Ce profesii sunt menționate în poezie? Ce vârstă credeți că au? Care este viitorul acestor profesii? De ce credeți astfel?
4. Credeți că există profesii importante și neimportante, mai onorabile și mai puțin onorabile? De ce?

Grupa 2

1. Citiți textul 2. Despre ce este vorba?
2. Ce profesii considerați că pot să apară? De ce este convins futurologul că este nevoie de specialiști în etică?
3. Cum credeți, ce profesii dintre cele populare astăzi vor exista peste o sută de ani și care vor dispărea?
4. Exprimați-vă părerea despre ceea ce ați citit, folosind începutul propozițiilor: *În viitor, oamenii vor trebui să învețe multe... Cea mai neașteptată abilitate este... Consider că cea mai interesantă profesie a viitorului...*

Grupa 3

1. Citiți textul 3. Cine este autorul fragmentului? Despre ce muncă se vorbește în poezie?
2. Dați exemple de profesii creative.
3. Credeți că este corect să împărțim profesiile în „creative” și „necreative”? Argumentați răspunsul.
4. Ce caracteristici pot fi folosite pentru a compara diferite profesii?

Grupa 4

1. Citiți textele date. Ce tip de activitate umană întâlnim în ele?
2. S-au schimbat ideile despre muncă de-a lungul istoriei omenirii? De ce?
3. De ce apar noi profesii?
4. De ce este alegerea unei profesii o alegere importantă în viață? Ce trebuie să știți pentru a alege o profesie?

2. Selectați cât mai multe adjective pentru cuvântul „muncă”. Conform exemplului dat: *munca (ce fel?) interesantă, utilă, inspiratoare, ...*
3. Analizați expresiile întocmite. Ce indică varietatea de definiții pentru cuvântul „muncă”?

De ce oamenii sunt apreciați după atitudinea lor față de muncă?

Din timpuri străvechi, ucrainenii au considerat hărnicia cea mai mare virtute. Au încercat să însufle această trăsătură copiilor de la o vârstă fragedă. Calitățile morale ale unei persoane au fost apreciate după atitudinea sa față de muncă. Amintiți-vă care personaj dintr-o poveste populară primește recompensă. Cine este laudat în cântece? Cu cât vă amintiți mai multe opere populare, cu atât vă veți convinge mai mult că sunteți oameni harnici. Nu uitați de proverbele despre muncă, formulate ca învățături etice: *Faceți cu bunățate și umblați cu încredere; Fără muncă, nici odihna nu este dulce; Nu există rod fără muncă.*

În schimb, lenea, trândăvia și nepăsarea erau criticate. *O mare gospodină are trei grădini și un pepene; Harnic la limbă, leneș la muncă.*

Una dintre marile sărbători ale strămoșilor noștri a fost festivalul recoltei, care semăna cu o nuntă. În această zi, erau cinstite mâinile muncitoare, care munceau mult, având grijă de bunăstarea familiei:

O fântână mică în mijlocul câmpului
Înconjurată de spice de grâu,
Secerătorii le secerau
Cu seceri de aur.
În snopi le adunau
Legate cu frânghii de argint
Cu mult spor au lucrat
Băieții și fetele din sat.

PROFESIE

SATISFACEREA
NECESITĂȚILOR

SPECIA-
LIST

ENERGIE FIZICĂ ȘI
MENTALĂ

DEZVOLTĂ
PERSOANA

ZIUA DE
LUCRU

VALORI MATERIALE
ȘI SPIRITUALE

DREPTURI-
LE OMULUI

MUNCA ESTE ACTIVITATEA CU SCOP BINEDETERMINAT

1. Folosind schema, dați definiția de muncă.
2. Care este rolul muncii în viața omului?
3. De ce dreptul la muncă este unul dintre drepturile fundamentale ale omului?
4. Cum este asigurat acest drept în lumea modernă?

OAMENI ȘI IDEI

Ivan Franko
Foto 1898

Opera remarcabilului poet ucrainean, traducător, cercetător și personalitate publică - **Ivan Franko (1856–1916)** este impresionantă. Câteva mii de lucrări, însumând peste 100 de volume, îi aparțin scriitorului. Trăsătura definitorie a lui I. Franko a fost capacitatea excepțională de muncă. Datorită acesteia tatălui său, un fierar din sat. Celebru scriitor Ivan Yakovych a remarcat, că activitatea sa a început în fierăria tatălui său. În cadrul sărbătorii aniversării a 25 de ani de activitate creatoare, Franko, adresându-se localnicilor, a remarcat că nu s-a considerat niciodată un mare talent, un erou sau un caracter exemplar, el a fost doar un zidar care astupă găurile în peretele național, și brutarul care coace pâinea zilnică pentru popor, pentru că,

fiind crescut în școala grea a vieții, a învățat pentru totdeauna două reguli: „să-și îndeplinească datoria și să muncească la nesfârșit”. Reguli de viață ale poetului sunt redată prin expresiile: *Numai a lupta înseamnă a trăi! Spargeți piatra aceasta! Nici căldura, nici frigul să nu vă oprească!*

- Folosind surse suplimentare de informare, aflați despre faptele care mărturisesc atitudinea lui Ivan Franko față de muncă.
- Explicați expresia poetului folosită în text. Care dintre aforisme coincid cu gândurile voastre?

1. Care este rolul muncii în viața unei persoane?
2. Explicați cu ajutorul unor exemple cum înțelegeți ideea că munca dezvoltă.
3. Care sunt calitățile atitudinii unei persoane față de muncă?
Cuvintele „șomaj” și „trândăvie” au un singur sens?
4. De ce se schimbă profesiile odată cu dezvoltarea societății? Ce profesie ați ales? Cum intenționați să o obțineți?

5. Dați exemple de proverbe despre muncă. Explicați ce idee întruchi-pează ele.

6. Pregătiți un desen consacrat uneia dintre profesii. Organizați o expoziție de desene ”În lumea profesiilor moderne”.

1. Ce activități diverse sunt surprinse în pozele, la care privesc personajele?
2. Ce activități pot fi adăugate la expoziția de fotografii? Aveți o fotografie făcută în timpul liber? Cum vă petreceți de obicei timpul liber?
3. Contribuie timpul vostru liber la relaxare, la dobândirea de noi cunoștințe și abilități? Ce semnifică expresia „să poți să te odihnești”? Știți să vă odihniți?
4. Ce este un hobby?

Ce este timpul liber?

Timpul, care nu îl petreci la muncă se numește timp liber. Odihna este o necesitate vitală, pentru ca organismul uman să se recupereze. Necesitatea de somn aparține necesităților umane de bază. Somnul este o modalitate fiziologică de recuperare a puterii. Totuși, timpul liber nu se numește somn, ci activitatea unei persoane în timpul liber. Această activitate include: sportul, arta, comunicarea, lectura, vizionarea de filme, călătorii, jocuri etc.

Timpul liber are ca scop satisfacerea necesităților și intereselor culturale ale persoanei.

În lumea modernă, oamenii aleg diferite forme de timp liber. Multe dintre ele sunt legate de implicarea în viața culturală: Oamenii citesc cărți și reviste, resurse electronice, ascultă radioul, vizionează emisiuni TV sau filme, vizitează muzee, teatre, concerte, spectacole, competiții sportive etc. Mulți oameni își petrec timpul liber comunicând cu familia și prietenii. Alții preferă sportul: alergarea de dimineață este și o formă de agrement. Există și cei care își dedică timpul liber hobby-urilor: de exemplu, construiesc, croșetează, plantează și îngrijesc flori. Timpul liber e și odihna pasivă - de exemplu, plimbările în natură.

Importanța timpului liber în viața unei persoane a dus la apariția noțiunii de „cultură a timpului liber”, care include anumite caracteristici: impregnarea activităților, durata și frecvența acestora, activitățile în timpul liber, capacitatea de a asigura odihna și dezvoltarea omului, utilizarea rațională a timpului, autoeducația și autodezvoltarea în timpul liber. Timpul liber, ca și viața de zi cu zi, este o sursă de cercetări a istoriei societății.

ÎN CUTIUȚA DE CUVINTE

Hobby - pasiune; denumirea generalizată a activităților sau distracțiilor preferate, care nu sunt o specialitate a muncii și la care se recurge în timpul liber.

PRACTICUM MORAL

Textul 1

1. Când o persoană se oprește din citit, încetează să gândească. (*Denis Diderot, filozof francez*).

2. În zilele noastre oamenii citesc prea mult, ceea ce îi împiedică să fie înțelepți (*Oscar Wilde, scriitor englez*).

3. Orice carte trebuie să o poți citi. (*Blaise Pascal, om de știință francez*).

4. Există crime mai grave decât arderea cărților. De exemplu, de a nu le citi (*Ray Bradbury, scriitor american*).

5. Toate cărțile bune au un lucru în comun – când le citești până la sfârșit, ți se pare că toate acestea ți s-au întâmplat și așa vor rămâne cu tine pentru totdeauna. (*Ernest Hemingway, scriitor american*).

6. Una dintre necesitățile de bază ale omului este să asculte povești, motiv pentru care literatura nu va dispărea niciodată. (*Yuriy Andruhovych, scriitor ucrainean*).

Textul 2

AI CEEA CE VEZI: CUM SĂ ÎNVEȚI SĂ VEZI LUMEA PRIN PROPRII OCHELARI

1. Data viitoare când te uiți în oglindă, spune-ți ceva bun.

2. Deja azi, arată respect fața de punctul de vedere al cuiva. Spune-i ceva de tipul: „Da, este o idee bună!”

3. Gândește-te la unele dintre convingerile tale care te limitează, de exemplu: „Nu voi învăța niciodată să comunic”. Acum fă ceva care contrazice complet această afirmație.

4. În viitorul apropiat, găsește un loc liniștit unde să fii singur și gândește-te la ceea ce este cel mai important pentru tine.

5. Ascultă cu atenție cuvintele din acele cântece pe care le ascuți cel mai des. Gândește-te dacă corespund principiilor tale.

*Sean Covey. „Șapte obiceiuri extrem de eficiente pentru adolescenți”
(fragment)*

Textul 3

Și mai este un om care, plecând departe, și-a chemat slugile și le-a dat pe mână avuția sa. Unuia i-a dat cinci talanți, altuia doi, altuia unul, fiecare după puterea lui și a plecat.

Îndată, mergând, cel ce luase cinci talanți a lucrat cu ei și a câștigat alți cinci talanți. De asemenea și cel cu doi a câștigat alți doi. Iar cel ce luase un talant s-a dus, a săpat o groapă în pământ și a ascuns argintul stăpânului său.

După multă vreme a venit și stăpânul acelor slugi și a făcut socoteala cu ele. Și apropiindu-se cel care luase cinci talanți, a adus alți cinci talanți, zicând: Doamne, cinci talanți mi-ai dat, iată alți cinci talanți am câștigat cu ei. Zis-a lui stăpânul: Bine, slugă bună și credincioasă, peste puține ai fost credincioasă, peste multe te voi pune; intră întru bucuria domnului tău.

Apropiindu-se și cel cu doi talanți, a zis: Doamne, doi talanți mi-ai dat, iată alți doi talanți am câștigat cu ei. Zis-a lui stăpânul: Bine, slugă bună și credincioasă, peste puține ai fost credincioasă, peste multe te voi pune; intră întru bucuria domnului tău. Apropiindu-se apoi și cel care primise un talant, a zis: Doamne, te-am știut că ești om aspru, care seceri unde n-ai semănat și aduni de unde n-ai împrăștiat. Și temându-mă, m-am dus de am ascuns talantul tău în pământ; iată ia ce este al tău. Și răspunzând stăpânul său i-a zis: Slugă vicleană și leneșă, știai că secer unde n-am semănat și adun de unde n-am împrăștiat? Se cuvenea deci ca tu să pui banii mei la zarafi, și eu, venind, aș fi luat ce este al meu cu dobândă. Luați deci de la el talantul și dați-l celui ce are zece talanți. Căci tot celui ce are i se va da și-i va prisosi, iar de la cel ce n-are și ce are i se va lua. Iar pe sluga netrebnică aruncați-o întru întunericul cel mai din afară.

Biblia. Noul Testament. Evanghelia după Matei

1. Împărțiți-vă în grupuri, analizați textul conform întrebărilor și pregătiți o comunicare pentru discuție colectivă.

Grupa 1

1. Citiți textul 1. Cărei activități sunt dedicate?
2. De ce este această activitate una dintre cele mai populare activități din timpul liber?
3. Care este relația dintre lectură și dezvoltarea umană?
4. Cum credeți care este destinul lecturii în viitor?

Grupa 2

1. Citiți textul 2. Cui este adresat? Considerați importantă pentru voi tema textului?
2. Cum înțelegeți titlul? Care este legătura dintre titlu și timpul liber?
3. Este ușor să înveți să privești lumea prin propriii tăi ochelari?
4. De ce autorul ne sfătuie să găsim un loc liniștit unde, să fim singuri și să ne gândim la ceea ce este cel mai important pentru noi? Care este rolul timpului liber în autocunoaștere?

Grupa 3

1. Citiți textul 3. De unde este fragmentul? Avem motive să considerăm acest text o parabolă? Despre ce este vorba în text?
2. Cu ce l-a înfuriat a treia slugă pe stăpân?
3. Ce înseamnă expresia „a îngropa un talant”? Cum ar trebui să-și trateze o persoană talentele, abilitățile, darurile?
4. Cum ajută timpul liber la dezvoltarea talentelor?

Grupa 4

1. Citiți textele date. În care dintre ele este transmisă învățătura generală despre timpul liber? Formulați această învățătură.

2. În care text găsiți sfaturi care vă pot ajuta să vă gestionați timpul liber? Care este valabilitatea acestor sfaturi?

3. Care dintre texte se referă la un tip de timp liber? Care dintre afirmații considerați că coincid cu gândurile voastre și care nu coincid? Cu ce nu sunteți de acord?

4. De ce este dreptul la odihnă unul dintre drepturile fundamentale ale omului?

2. Pe baza textelor, exprimați-vă gândurile despre importanța timpului liber în viața unei persoane, folosind începutul propozițiilor: *Timpul liber este... Fiecare persoană își petrece timpul liber... În timpul liber, oamenii... Să petreci timpul liber cu folos înseamnă... Să știi a te odihni înseamnă...*

3. Faceți schimb de impresii despre timpul vostru liber. Gândiți-vă la modul în care activitățile de petrecere a timpului liber dezvoltă oamenii și îmbogățesc lumea lor interioară.

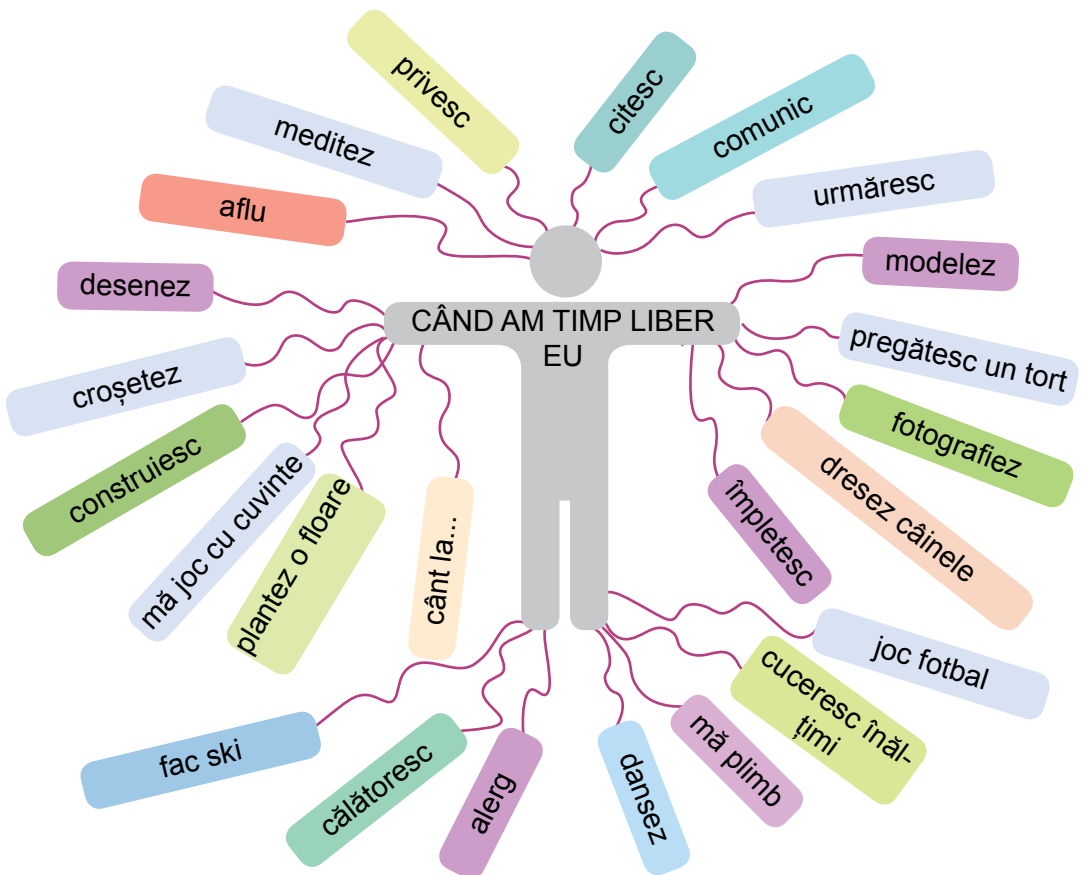
Ceea ce faci – te reprezintă.

Cine este numit personalitate dezvoltată?

Timpul liber petrecut cu folos, bogat în activități - este un instrument eficient pentru dezvoltarea umană. Probabil ați observat cât de multe ați învățat și ați deprins în timpul liber - aceasta se datorează faptului, că în timpul liber sunteți ocupați cu ceea ce vă este drag inimii, la ce aspiră sufletul vostru și la ce râvnesc mâinile voastre! Remarcabilul scriitor și filosof german al secolului al XIX-lea. J. V. Goethe, reflectând la capacitatea unei persoane de a învăța lucruri noi, a ajuns la concluzia *că poți învăța doar ceea ce iubești*.

Fiecare persoană este înzestrată de la natură (de la naștere) cu anumite proprietăți, care se numesc *aptitudini*. Acestea sunt de exemplu, memoria vizuală, auzul muzical, simțul ritmului etc. Aptitudinile sunt baza capacităților noastre. Totalitatea aptitudinilor unei persoane se numește *înzestrare*. Abilitățile demonstrate într-un anumit domeniu, rezultatele remarcabile dobândite în acest domeniu se numesc – *talent*. Persoana care obține rezultate remarcabile în mai multe domenii – este numit *geniu*.

Ne recunoaștem abilitățile, observându-ne pe noi înșine în timpul diverselor activități - nu numai la lecții, ci și în timpul liber. Autocunoașterea constă în aceste observații. (Vă amintiți că afirmația „Cunoaște-te pe tine însuși!” este considerată una dintre cele mai importante abilități etice.) Pentru a deveni o *personalitate dezvoltată*, trebuie în primul rând să vă descoperiți abilitățile, să vă încercați în diverse ocupații, să înțelegeți trăsăturile tari și slabe de caracter, să vă străduiți să vă perfecționați în funcție de valorile pe care le împărtășiți. O personalitate dezvoltată este adesea pusă în contrast cu una nedezvoltată, care este orientată spre stereotipuri, comportament modelat, adesea contrar abilităților sale.

1. Cum alege o persoană activități pentru timpul liber? Poate cineva să fie impus cum să-și petreacă timpul liber?
2. Cum se manifestă libertatea și demnitatea unei persoane în timpul liber?
3. În ce măsură timpul liber este chestiune personală?
4. Folosind schema, creați propria schemă care vă ilustrează timpul liber.

Olena Pchilka
Foto 1875

Povești populare, cântece pentru copii, jocuri, fabule, poezii umoristice, cântece de leagăn, șarade, ghicitori, proverbe, frământări de limbă, glume, colinde, urături, glume de Paște – multe perle ale cuvântului ucrainean, care însoțea timpul liber al copiilor, au fost păstrate până în zilele noastre datorită muncii ascetice a scriitoarei **Olena Pchilka (1849–1930)**. Mama Lesei Ukrainka și sora lui Mykhailo Drahomanov, a devenit celebră ca scriitoare pentru copii, cercetătoare de folclor și personalitate publică. Olga Petrivna Kosach a organizat timpul liber al celor șase copii ai săi, astfel încât ei, în condițiile interzicerii limbii ucrainene și absența unei școli naționale, să crească în mediul culturii ucrainene. „Curentul ucrainean – era mediul nostru natural... Cât despre cântecelele ucrainene”, își amintește ea, „nu știu dacă în vreun alt conac s-au cântat atât de multe cântece ca la noi”. Sunt binecunoscute fotografiile familiei Kosach, unde toată lumea este îmbrăcată în costume naționale. Olga Petrivna era pasionată de broderia ucraineană. În 1876, cartea ei „Ornamentul popular ucrainean” a fost publicată la Kiev. Acest eveniment a făcut-o pe Olena Pchilka drept prima cunoscătoare a acestui tip de artă populară din Ucraina.

- Folosind surse suplimentare de informare, aflați despre cum organiza Olena Pchilka timpul liber al copiilor ei.
- Folosind exemplul familiei Kosach, explicați modul în care timpul liber influențează dezvoltarea personalității.

1. De ce nivelul actual de dezvoltare al societății este caracterizat ca o civilizație a timpului liber?
2. De ce este legată cultura timpului liber de cultura muncii?
3. De ce este bine când timpul liber este petrecut cu folos?
4. Cum sunt legate timpul liber și dezvoltarea personalității?
5. Completați propoziția: *A fost nou pentru mine la lecție ... Cel mai interesant lucru pentru mine la lecție a fost... Vreau să aflu mai multe despre...*
6. Inventati o ghicitoare despre activitatea voastră preferată. Propuneți colegilor să o ghicească.

1. Ce dispoziție au personajele din imagine?
2. Cum credeți de ce au o dispoziție bună?
3. De ce activitatea fizică nu este doar o formă de odihnă, ci și o modalitate de a avea grijă de sănătate?
4. De ce sănătatea este o condiție prealabilă pentru orice activitate umană, precum și pentru o viață socială activă?

Care este relația dintre modul de viață și sănătatea omului?

În eticheta lingvistică a ucrainenilor, există multe fraze, cu ajutorul cărora, în diferite situații de comunicare, dorim sănătate. *Să fie de bine!* - ca răspuns la mulțumiri; *Să fiți sănătoși!* – ca formă de salut; *Sănătate bună!* - formula de rămas bun; *Creșteți sănătoși!* - în comunicarea cu copiii. Sănătate se urează și prin sintagma *Din rouă și apă!* Faptul că apa este un simbol al sănătății, reiese din următoarea expresie: *Fii bogat ca pământul și sănătos ca apa.* Se mai spune despre sănătate, că este cea mai de preț comoară, care nu se poate cumpăra.

Valoarea sănătății nu constă doar în faptul că ea este principala condiție prealabilă a vieții umane ca organism viu. Organizația Mondială a Sănătății, înființată de ONU în 1948, definește sănătatea, ca fiind o stare completă de sănătate fizică, mentală și socială, și nu doar absența bolii sau a dizabilităților.

Asigurarea oricăror necesități umane și realizarea drepturilor sale este direct legată de sănătate.

Sănătatea, însă, nu este o rezervă infinită. Ca orice altă valoare, are nevoie de îngrijire. Atitudinea față de propria sănătate este un indicator al maturității morale a unei persoane, iar construirea unui sistem de sănătate, care să le permită oamenilor să fie sănătoși pe tot parcursul vieții - este responsabilitatea statului. Sănătatea umană depinde în mare măsură de starea mediului, responsabilitatea fiecăruia este să aibă grijă de el.

Menținerea sănătății depinde direct de modul de viață. Un mod de viață sănătos se bazează pe o serie de obiceiuri și reguli, care definesc viața de zi cu zi. Acestea sunt alimentația rațională, activitatea fizică regulată, somnul suficient, condițiile de viață și de muncă sigure și relațiile pozitive cu alte persoane. Un stil de viață sănătos înseamnă renunțarea la obiceiurile dăunătoare.

Un mod de viață sănătos înseamnă, că o persoană are timp pentru dezvoltarea lumii interioare, satisfacerea diferitelor necesități spirituale. Aforismul latin *Într-un corp sănătos – o minte sănătoasă*, ne îndeamnă să căutăm armonia fizică și spirituală în viață. Să nu uităm că o astfel de stare de armonie este definită drept sănătate.

PRACTICUM MORAL

Textul 1

Majoritatea bolilor nu sunt cauzate nici de natură, nici de societate, ci omul însuși este de vină. Adesea oamenii se îmbolnăvesc din cauza lenei și a lăcomiei, dar uneori din ignoranță. Nu vă bazați pe medicamente. Acestea tratează multe boli, dar nu poate face o persoană sănătoasă...

Pentru a deveni sănătos, ai nevoie de eforturi proprii, constante și semnificative. Ele nu pot fi înlocuite cu nimic. Din fericire, oamenii sunt atât de perfecți, încât sănătatea poate fi aproape întotdeauna restabilă.

Dar eforturile depuse vor crește în ceea ce privește îmbătrânirea și apariția bolilor.

Pentru sănătate sunt necesare patru condiții: eforturi fizice, alimentație sănătoasă, călire, timp și capacitatea de a se odihni. Iar a cincea - este o viață fericită! Din păcate, fără primele patru, a cincea nu asigură sănătate.

Mykola Amosov, un chirurg renumit

Textul 2

Dragă mamă! În primul rând vreau să-ți spun, că am mutat patul la ușă, după dorința ta (sper că de data asta mă vei crede)...

Locuiesc aici, la fel ca prima dată, totul este fără schimbări, nici măcar nu mai plouă de mult timp, iar marea este albastră, la fel ca prima dată, și face un pic de zgomot. Alaltăieri a fost o furtună, încât marea s-a amestecat cu cerul - aceasta m-a înveselit puțin, deși inundația din casa mea era considerabilă. După ploaie iarăși s-a făcut cald, o căldură îngrozitoare!

De scris nu mai scriu: ziua e cald, seara stau afară până târziu și, în plus, mi-e teamă să-mi încordez piciorul stând la masă, pentru că acum se ține foarte bine, așa că nu vreau să stric lucrurile. Acum pot spune cu siguranță că anul acesta îmi va aduce mai multe beneficii decât toate limanele, Druskieniki și Saka la un loc. Din această cauză, nici greața nu mi se pare atât de plictisitoare, pentru că poți îndura greața, când măcar știi pentru ce!

Din scrisoarea Lesei Ukrainka către mama ei, 5 iulie 1891, Yevpatoria

Textul 3

După o gustare aleasă, alcătuită din ouă și pește, Tom spuse că acum avea chef să învețe să fumeze. Lui Joe îi plăcu ideea și mărturisi că și el ar voi să încerce. Așa că Huck fabrică repede pipe și le umplu.

Se tolăniră pe iarbă, sprijiniți în coate și începură să pufăie, cam stângaci și grijulii. Fumul avea un gust nesuferit și-i cam îneca, dar Tom spuse:

- A, păi e ușor de tot! Dacă știam eu că atâta-i, de mult învățam să fumez.

... Și-așa o țineau întruna. Dar de la o vreme, conversația începu să cam lăncezească, să se destrame.

Tăcerile se lungeau, băieții scuipeau uimitor de des. Fiece por din gură se prefăcuse într-o fântână țâșnitoare. Abia mai pridideau să-și descarcă depozitele de sub limbă, destul de rapid pentru a împiedica o inundație; în ciuda tuturor eforturilor, tot le mai alunecau valuri de salivă pe gâtles și de fiecă dată urmau opintiri subite. Amândoi băieții arătau acum foarte palizi și nenorociți. Lui Joe începură să-i tremure degetele și-i căzu luleaua din

mână. În curând pică și a lui Tom. Amândouă fântânile țâșneau cu vehe-
mență, amândouă pompele lucrau din plin la descărcare, într-un târziu Joe
zise cu glas stins:

- Mi-am pierdut briceagul. Ar trebui să mă duc să-l caut. Tom spuse cu
buze tremurătoare, dar cu o intonație demnă:

- Îți ajut și eu. Du-te tu într-acolo și eu o să caut la izvor. Nu, Huck, nu-i
nevoie să vii și tu, o să-l găsim noi. Așa că Huck șezu iar jos și așteptă timp
de un ceas. După aceea, începu să i se urască singur și merse să-și caute
tovarășii. Erau amândoi în pădure, însă la o mare depărtare unul de altul.
Amândoi erau foarte galbeni la față și aproape adormiți.

Mark Twain. „Aventurile lui Tom Sawyer” (fragment)

1. Împărțiți-vă în grupuri, analizați textul conform întrebărilor și pre-
gătiți o comunicare pentru discuție colectivă.

Grupa 1

1. Citiți textul 1. Cine este autorul? Credeți că autorul are un motiv să-și
afirme opinia, redată în primele două propoziții? Care sunt aceste motive?
2. Dați exemple, din propria experiență, care confirmă opinia, că o per-
soană este responsabilă pentru sănătatea sa.
3. Ați observat o legătură între dispoziție, putere de lucru și somnul su-
ficient?
4. Formulați câteva reguli pentru colegii voștri, care respectându-le, vor
fi mereu odihniți și vioi.

Grupa 2

1. Citiți textul 2. De unde este extras fragmentul? Despre ce este vorba?
2. Ce știți despre circumstanțele din viața Lesei Ukrainka legate de să-
nătatea ei?
3. Cum puteți explica gândul scriitoarei, concretizat în propoziția: „Din
această cauză nici greața nu mi se pare atât de plictisitoare, pentru că poți
îndura greața, când măcar știi pentru ce!” ?
4. Pe baza textului scrisorii, faceți o concluzie despre cine și ce a dat Le-
sei Ukrainka puterea de a lupta cu boala ei. Cum o ajută puterea spirituală
să-și mențină puterea fizică?

Grupa 3

1. Citiți textul 3. Din ce operă este fragmentul? Ați citit această operă? Ce legătură au aventurile lui Tom Sawyer și ale prietenilor săi cu maturizarea?
2. De ce credeți că băieții au vrut să încerce să fumeze tutun?
3. De unde apar, după părerea voastră, deprinderile dăunătoare?
4. De ce este remarcat conceptul de sănătate socială printre semnele de sănătate? Prin ce credeți că se manifestă?

Grupa 4

1. Citiți textele date. Despre ce manifestări de sănătate este vorba în ele?
 2. Textul 3 poate fi considerat un exemplu pentru textul 1? Argumentați răspunsul.
 3. Pe baza textului 3, explicați cum afectează modul de viață sănătatea?
 4. Pe ce valori morale se bazează grija pentru propria sănătate?
2. Desenați o „floare a sănătății”, pe petalele căreia să scrieți calități și caracteristici care indică o atitudine responsabilă a unei persoane față de sănătate.
3. Comentați desenele altor colegi. De ce atitudinea față de sănătatea cuiva este un indicator al moralității unei persoane?

Prin ce se manifestă grija pentru propria sănătate

Sănătatea a fost întotdeauna recunoscută ca un dar neprețuit, deoarece puțini oameni pot evita bolile în timpul vieții. Starea de sănătate a majorității oamenilor este definită de experții Organizației Mondiale a Sănătății ca una „normală”. Această stare este atribuită persoanelor care au boli, care nu progresează, dar uneori poate limita activitatea vitală, crește oboseala. Printre acestea se numără: miopia, hipermetropia sau platfusul (picior plat). Mulți oameni suferă de răceli sezoniere, însă și aceste perioade scurte de boală subliniază valoarea unei stări bune de sănătate.

În diferite perioade istorice, pericolele pentru sănătatea umană au fost diferite.

ÎN CUTIUȚA DE CUVINTE

Igiena – este o ramură a medicinei, care dezvoltă și implementează metode de prevenire a bolilor.

De exemplu, în vremurile primitive, sănătatea oamenilor era precară din cauza lipsei de hrană și a calității scăzute, a lipsei de cunoștințe medicale și a medicinei nedezvoltate. Din cauza lipsei mijloacelor de igienă și a medicamentelor împotriva bolilor infecțioase au apărut epidemii mortale. Atitudinea consumatorilor față de mediu, poluarea aerului, a apei și a solului, dezastrele provocate de om, au cauzat unui număr mare de oameni boli periculoase, care s-au dezvoltat treptat.

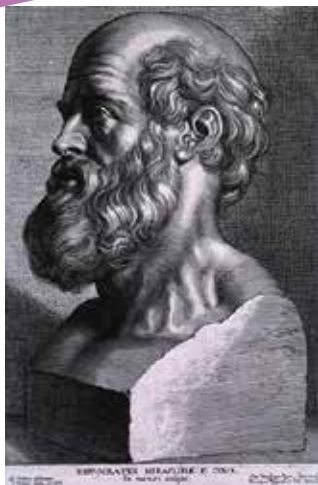
În lumea modernă, cea mai mare amenințare la adresa sănătății umane, a devenit modul de viață sedentar, consumul de alimente procesate cu un conținut ridicat de zahăr și substanțe, care îmbunătățește calitățile gustative și contribuie la păstrarea pe termen lung, stresul datorat faptului că ne aflăm într-un flux constant de informații. La lecțiile de „Bazele sănătății” sau „Sănătate, siguranță, bunăstare”, veți învăța cum să vă împotriviți pericolelor cunoscute și celor necunoscute: de exemplu, cum să folosiți gadgeturile electronice, fără a vă afecta sănătatea sau ce este igiena informațiilor.

Este cu adevărat puternic, cel care se cucerește pe sine însuși.

1. Alegeți una dintre reguli și explicați cum contribuie respectarea ei la menținerea sănătății.
2. Evaluați modul în care respectați fiecare dintre regulile de păstrare a sănătății, în puncte (de la 1 la 5). Comparați rezultatul vostru cu numărul maxim de 40 de puncte și formulați reguli, care vă vor ajuta să aveți mai multă grijă de sănătatea voastră.
3. Ce vă împiedică să respectați regulile reprezentate în schemă?

Hipocrate. Gravură Peter Paul Rubens.
1638

Istoria a păstrat numele activistului care este venerat drept „părintele medicinei” – medicul antic grec **Hipocrate (460 î.e.n. - 370 î.e.n.)**. Pe insula Chios, a înființat un centru medical, care mai târziu a ajuns să fie considerată prima școală de medicină practică. Hipocrate este primul medic, care a respins superstiția, conform căreia bolile umane sunt pedeapsa zeilor. Deci, de pe vremea lui Hipocrate, medicii au încetat să mai fie considerați vrăjitori, iar medicina a devenit o profesie. Până în prezent, medicii din multe țări ale lumii depun jurământul lui Hipocrate – care reprezintă normele cum ar trebui să fie un medic. Iată câteva dintre ele: *Să prescrie pacienților tratament spre binele lor, abținându-se de a le provoca vreun rău; Orice aș învăța în cursul activității mele profesionale sau în afară de ea, orice voi vedea sau auzi despre viața umană, care nu*

ar trebui niciodată divulgată, voi păstra tăcerea, considerând-o o taină. Cu numele lui Hipocrate se asociază multe aforisme, de exemplu: *Nu face rău!; Medicul tratează boala, dar natura o vindecă; O persoană trebuie să știe cum să se ajute singur, atunci când este bolnavă, amintindu-și că sănătatea - este cea mai mare bogăție a sa.*

- *Reflecțați asupra problemelor etice legate de medicină și îngrijire a sănătății, folosind aforismele lui Hipocrate, precum și surse suplimentare de informare.*

- *Explicați una dintre aforismele filosofului, care ar coincide cu gândurile voastre.*

1. Ce este sănătatea?
2. Care este valoarea sănătății pentru o persoană și societate?
3. Ce înseamnă „să ai grijă de sănătate”?
4. De ce menținerea sănătății este o sarcină importantă pentru umanitate?
5. Exprimați-vă părerea, despre modul în care problemele de sănătate ale unei persoane și a societății sunt legate de morală.
6. Pentru expoziția tematică „Alimentația sănătoasă a elevilor din clasa a VI-a” scrieți rețeta, pentru pregătirea unei mâncări sănătoase, gustoase și simple în preparare. Povestiți, de unde ați aflat această rețetă și dacă o preparați singuri.

Ce înseamnă să te cunoști pe tine însuți?

1. La ce se gândesc eroii din imagine? Cum ați ajuns la această concluzie?
2. În ce situații de viață apelăm la astfel de gânduri?
3. Faceți comparații între eul actual și cel din trecut?
4. Pentru ce perioadă de timp vă planificați acțiunile și faptele?

Ce este autocunoașterea?

La lecțiile de etică, de mai multe ori a fost vorba despre lumea interioară a unei persoane, care se mai numește și lumea *spirituală*. O descriere generalizată a acestei lumi este, după cum vă amintiți, și afirmația biblică

Omul nu va trăi numai cu pâine. Lumea spirituală a fiecărei persoane este - individuală. Starea ei depinde doar de noi. Manifestările spiritualității sunt foarte diverse.

Filosoful ucrainean Hryhoriy Skovoroda era un talent muzical excepțional. Avea o voce minunată, cânta la vioară, flaut, bandură și avea talentul de compozitor. O perioadă de timp a cântat în capela curții imperiale. Dar necesitățile spirituale au prevalat asupra beneficiilor materiale – peste doi ani și nouă luni Skovoroda a părăsit de bunăvoie capela, preferând libertatea personală. Spiritualitatea este definită ca abilitatea unei persoane de a-și crea lumea interioară - lumea impresiilor, emoțiilor, sentimentelor, gândurilor, viselor. În primul rând, această capacitate se manifestă în *autoperfecționare*, adică în dorința de a deveni mai bun, mai perfect, de a ajunge la ideal.

V-ați gândit vreodată, de ce lumea interioară este cea care face o persoană interesantă pentru alții. Nu este vorba doar de cunoștințe, experiență, prietenie sau generozitate.

De exemplu, istoricul și scriitorul ucrainean Mykola Kostomarov, care a trăit departe de Ucraina, a fascinat oamenii cu dragostea lui pentru țara natală. Cei care au vizitat locuința lui Kostomarov, au fost cu siguranță impresionați de acest spirit al țării sale natale. „În acest colț confortabil, în care numeroasele cărți îl înghesuiau pe stăpân, totul amintea de pământul natal: atât imaginea Maicii Domnului din Okhtyr, cât și portretele altor personalități ale Ucrainei, și limba maternă...”, își amintea un contemporan. „Acolo mă simțeam ca într-un colțișor al Ucrainei îndepărtate”.

ÎN CUTIUȚA DE CUVINTE

Autoevaluarea - este formarea unei anumite atitudini față de trăsăturile pozitive (virtuțile) și deficiențe (defecte) ale cuiva.

Caracterul - este un set de trăsături de caracter, temperament.

Pentru a-ți crea lumea interioară, trebuie să te cunoști bine: să-ți cunoști aspirațiile, intențiile, sentimentele, să fii conștient de trăsăturile pozitive ale firii tale și de neajunsurile, care îți sunt caracteristice. O astfel de cunoaștere despre sine se numește *autocunoaștere*.

Calea către autocunoaștere este diferită pentru fiecare persoană, dar începe întotdeauna cu reflecția asupra acțiunilor, *autobservarea și autoevaluarea*.

Textul 1

Există multe motive, pentru care ar trebui să existe un jurnal personal. Unul dintre avantajele este colectarea și înregistrarea informațiilor despre propria viață. Acest lucru vă permite să vă conștientizați obiceiurile, să le revizuiți și chiar să vă formați altele noi. În plus, un jurnal este un spațiu privat pentru a reflecta asupra evenimentelor din viață, atât bune, cât și rele. Impresiile, emoțiile și sentimentele întruchipate pe hârtie pot aduce o facilitare incredibilă - uneori chiar mai mult decât să le discutăm cu cineva.

Uneori poate fi dificil să rețineți lucrurile mici, dar semnificative, care s-au întâmplat în viața voastră. Acest jurnal vă permite să revizuiți înregistrările anterioare și să vă reîmprospătați memoria despre evenimentele trecute. Aici este descrisă o anumită perioadă din viață, care poate fi semnificativ diferită de viața voastră de peste un an ...

Depinde doar de voi ce să scrieți în jurnal. Dar există cinci idei:

1. Descrieți evenimentele zilei (scrieți despre sentimentele negative, pentru a le face față sau savurați amintirile momentelor fericite).

2. Dați dovadă de creativitate (faceți jurnalul unic prin decorarea paginilor cu ajutorul creioanelor și pixurilor, autocolantelor, timbre decorative etc.).

3. Faceți liste (de exemplu, o listă de mulțumiri: notați cel puțin un lucru pentru care vă simțiți recunoscător în fiecare zi).

4. Alegeți citate (ale unor oameni celebri, aforisme) care se potrivesc cu gândurile și dispozițiile voastre.

5. Autoreflexia (jurnalul este o formă ideală de a te gândi la ceea, ce îți schimbă viața spre bine). Formulați întrebări la care să răspunzi în fiecare zi. De exemplu: *De care fapte de astăzi pot fi mândru? Cum îi pot ajuta pe alții astăzi? Ce aștept cu nerăbdare?*

Textul 2

25/1 1944

Nu am fost niciodată iute. În zilele disputelor, care erau atât de abundente în viața mea, nu găsesc imediat cuvinte potrivite, ci deja după luptă, undeva singur, cu capul în pernă. Atunci găsesc cele mai puternice argumente pentru adversarul meu, îl înzestrez cu cele mai ascuțite arme verbale, îi expun cu răbdare slăbiciunile, dar imediat îl bat cu lovituri atât de perfecte, de strălucitoare, încât totul în jurul meu tremură

de admirație, totul se bucură, dar este deja prea târziu, e inutil. Nu mai există bătălie, nici victorie. O supărare și nefericire a realității.

8/IV 1944

Oricât de teribil și de distructiv a fost războiul, oricât de murdar ar fi trecut ca un uragan prin Ucraina, semnificația sa enormă pozitivă pentru istoria poporului ucrainean este incontestabilă. În acest foc, haos și sânge, toate pământurile ucrainene s-au unit. Și oricât de dificilă le-a fost soarta la început, la sfârșit, poporul ucrainean face un pas decisiv și inevitabil.

30/IV 1944

Dacă trebuie să aleg între frumusețe și adevăr, aleg frumusețea. Ea are un adevăr mai profund în ea decât un simplu adevăr. Doar ceea ce este frumos este adevărat.

Și dacă nu înțelegem frumusețea, nu vom înțelege niciodată adevărul, nici în trecut, nici în prezent, nici în viitor. Frumusețea ne învață totul. Acest adevăr simplu a rămas însă nerecunoscut, mai ales de dușmanii gândurilor și sentimentelor înalte.

Frumusețea – este învățătorul suprem.

Dovadă în acest sens este arta - pictori, sculptori, arhitecți, poeți. Ce ne-ar mai fi rămas din Roma, din Renaștere, dacă nu ar fi existat?

2/IX [19]54

Astăzi am împlinit șaiszeci de ani...

Ieri și astăzi am primit multe telegrame de felicitare. Simt mereu forma și conținutul național, și mai ales astăzi. Sunt amărât? Simt disperare sau regret? Nu. Cerul este atât de senin, iar aerul este străveziu...

Îmi iubesc poporul cu o dragoste înflăcărată. Multe furtuni s-au liniștit în inima mea și multe patimi s-au potolit, doar una dintre ele a rămas în mine pentru totdeauna: pasiunea pentru etică, și pentru aceasta îmi binecuvântează soarta și timpul...

Oleksandr Dovjenko. „Jurnal” (fragment)

1. Împărțiți-vă în grupuri, analizați textul conform întrebărilor și pregătiți o comunicare pentru discuție colectivă.

Grupa 1

1. Citiți textul 1. Cărui subiect este dedicat?
2. Ce avantaje văd autorii în scrierea unui jurnal personal?
3. Ce sfaturi dau ei în legătură cu această activitate?
4. Este ușor să scrii un jurnal personal? De ce credeți astfel?

Grupa 2

1. Citiți textul 1. De ce un jurnal este definit ca un element al spațiului personal al unei persoane?
2. Care este rolul unui jurnal personal în procesul de autocunoaștere?
3. Care este beneficiul unui jurnal pentru autodezvoltare?
4. Credeți că un jurnal personal poate exista sub forma unui fișier electronic? Schimbă acest lucru esența și scopul acestei activități? Propuneți idei pentru scrierea unui jurnal cu ajutorul gadgeturilor.

Grupa 3

1. Citiți textul 2. Cine este autorul? Ce știți despre acest scriitor?
2. Care dintre următoarele însemnări din jurnalul lui O. Dovzhenko v-a interesat cel mai mult?
3. De ce credeți că scriitorul avea un jurnal personal?
4. De ce există în jurnal însemnări, care nu au legătură cu evenimentele din viața personală a scriitorului? Există avertismente cu privire la ceea ce ar trebui să fie scris în jurnal și ce nu ar trebui? De ce?

Grupa 4

1. Citiți textele date. Ce au comun? De ce scrierea unui jurnal ne ajută să ne cunoaștem pe noi înșine?
2. Alegeți pentru exemple din însemnările din jurnalul lui O. Dovzhenko (textul 2) sfaturi redată în textul 1.
3. Ce sfat ați folosi mai întâi pentru a începe să scrieți propriul jurnal? De ce?
4. Care este rolul autorefecției în jurnal? Dați exemple de autorefecții din însemnările din jurnalul lui O. Dovzhenko.

2. Folosind sfaturile date în textul 1 și exemplele din textul 2, încercați să faceți prima înregistrare în jurnal (sau continuați-l dacă aveți deja).

3. Gândiți-vă, cum ar putea fi jurnalul clasei voastre. Care este cea mai potrivită denumire pentru astfel de însemnări - jurnal, cronică? De ce credeți astfel?

Individualitatea omului – este o grădină, iar voința noastră – este grădinarul ei.

De ce aspirăm către ideal?

ÎN CUTIUȚA DE CUVINTE

Ideal - care atinge perfecțiunea, model considerat perfect, perfecțiune pe care încearcă s-o atingă cineva.

Întruchiparea ideilor noastre despre ființa umană perfectă este idealul moral, adică o persoană care, în opinia noastră, posedă cele mai bune calități umane. Vă amintiți proverbul: *O persoană nu se va schimba, dar dacă va dori, va deveni mai bună?* Este vorba despre dorința de a deveni mai bun, ca condiție principală de autoperfecționare. În toate timpurile, oamenii au căutat să determine, ce înseamnă ansamblul ideal de virtuți. Pentru mulți oameni din lume, care propovăduiesc creștinismul, de două milenii încoace idealul lor moral este Iisus Hristos, care posedă cele mai bune calități morale: sacrificiu, milostenie, curaj, iertare, înțelepciune, dragoste dezinteresată.

Și-n alte religii sunt figuri ideale – Buddha în budism sau Mahomed în islam. Aceste figuri întruchipează calitățile morale, care sunt personificarea spiritualității. Trăsăturile unei ființe umane ideale combinate cu divinitatea, constituie întruchiparea acestor figuri, spre care oamenii tind, pentru a deveni mai buni. Figurile ideale ale umanității sunt și sfinții, profeții, asceții. Trăsăturile unei persoane ideale sunt descrise în textele religioase: pilde, porunci, viețile sfinților etc.

Tezaurul experienței umane conține și alte exemple de figuri ideale - purtătoare ale celor mai bune calități morale, exemple înalte ale unei anumite virtuți sau abilități. Aceste figuri semi-legendare sau complet fictive trăiesc în conștiința poporului - ca eroi de legende, povestiri, basme și cântece. Astfel, în antichitate, Kyrill Kozhomyaku și Kotygoroshka – personajele din povești și apărătorii țării natale – erau preamăriți în creația populară orală. Puțin mai târziu, au apărut lucrări despre vitejii cazaci Mamai sau Bayda. Alte popoare au avut preferații lor. Acesta este Robin Hood, un apărător al celor defavorizați și romanticul cavaler dezinteresat Lancelot, vicleanul Hodja Nasreddin și curajosul disperat Ivanhoe.

Idealurile morale, precum și valorile morale, sunt linii directoare morale – indicatoare, care ajută să facem ceea ce este bun. Ei îi ajută pe oameni să-și evalueze propriile acțiuni din punct de vedere moral, deoarece par să reînvie calități morale, întruchipându-le în acțiuni reale. Ne este mult mai ușor să tragem o concluzie despre milostenie, comparând propriul comportament cu acțiunile Sfântului Nicolae, de exemplu, decât cu definirea acestei virtuți într-un dicționar explicativ. Idealurile morale sunt modele de autoperfecționare.

1. Folosind schema, dați exemple, din ceea ce ați aflat despre voi în timpul anului.
2. Completați schema cu alte verbe, care se referă la procesul autocunoașterii.
3. Ce concepte de la lecțiile de etică vă ajută la cunoașterea de sine?

Maria Bashkirtseva
Foto 1878

Maria Bashkirtseva (1858–1884) s-a născut în regiunea Poltava, dar la o vârstă fragedă ea și familia ei au ajuns departe de patria lor. Lucrările pictoriței sunt decorul multor muzee europene. Cu toate acestea, talentata artistă își datorează fama mai ales „Jurnalului”, pe care l-a dus de la vârsta de 14 ani până la moarte.

(Maria a murit de tuberculoză în 1884, la o vârstă fragedă de 26 de ani). Însemnările sunt făcute în limba franceză. În Franța, au fost publicate pentru prima dată - totuși, într-o formă prescurtată. La ordinul rudelor pictoriței jurnalul a fost modificat. Abia la mijlocul anilor, 80 ai secolului XX cercetătorii francezi au început să pregătească pentru publicare textul integral, în care imaginea Mariei

Bashkirtseva apare fără modificări. Jurnalul pictoriței - este o conversație profundă și sinceră a unei persoane cu ea însăși, care nu vrea să-și piardă nici un moment din viața ei. Gândurile ei sunt întruchipate în numeroase aforisme: *Viața este atât de scurtă, încât este păcat să o irosești!*; *În lumea asta trebuie să încerci să privești lucrurile din partea cea bună*; *Dragostea face posibil să ne imaginăm lumea așa cum ar fi trebuit ea să fie.*

- Ați auzit de Maria Bashkirtseva până acum? Ați dori să-i citiți jurnalul?
- Explicați unul dintre aforismele pictoriței, care coincide cu gândurile voastre.

1. Ce legătură există între conceptele de „spiritualitate”, „lumea interioară a unei persoane”, „cunoașterea de sine”, „perfecționarea de sine”, „idealul moral”?
2. Prin ce se manifestă autocunoașterea? Este posibil să-ți planifici viitorul dacă nu te cunoști pe tine însuși?
3. Ce activități ajută la autocunoaștere și autoperfecționare?
4. Ce este idealul moral? Dați exemple de idealuri morale ale umanității. Ce caracteristici sunt specifice acestor figuri? Dați exemple de idealuri morale despre care ați învățat la lecțiile de etică în timpul anului? Poate fi o figură istorică reală un ideal moral?

5. Puteți confirma faptul că vă cunoașteți pe voi înșivă. Ce încă nu cunoașteți despre voi?

6. Creați un comics dedicat activităților care ajută o persoană să se cunoască pe sine.

Lecția 29

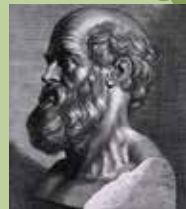
Ce ați aflat, ce ați studiat, ce ați înțeles

MUNTELE DE EXPERIENȚĂ MORALĂ

2. Un băiețel de cinci ani încearcă să mute o măsuță de cafea din sticlă groasă mai aproape de fereastră - creioanele sunt împrăștiate pe covor, se pare că vrea să deseneze. Masa, care și-a prins piciorul de covor, stă nemișcată. Tatăl își urmărește fiul. Deodată îl întreabă dacă fiul a folosit toate posibilitățile, pentru a-și atinge scopul. Băiatul a clătinat afirmativ din cap. Tatăl a negat: fiul său nu i-a cerut ajutor. (După Bruno Ferrero)

1. Este descrisă o situație obișnuită sau o situație neobișnuită?
2. Ce idee a încercat autorul să ilustreze prin această situație?
3. Credeți că este corectă?
4. Despre ce fel de ajutor este vorba?
5. Avem motive să considerăm povestea o parabolă? Ce idee confirmă ea? (10 baluri - 2 baluri pentru fiecare răspuns convingător)

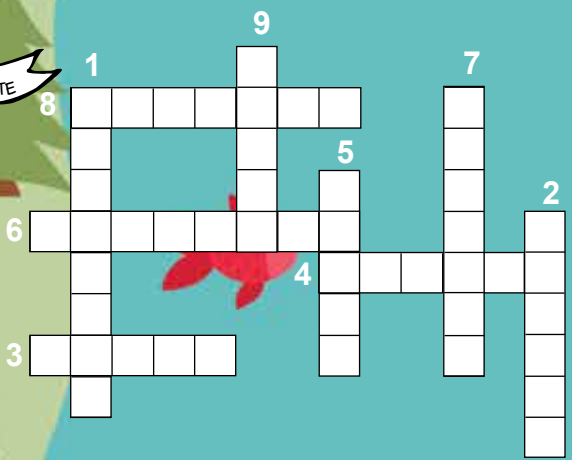
1.

1. Recunoașteți scriitorii din imagini.
2. Numiți activiștii din trecut, amintiți la lecțiile anterioare și dați câte un exemplu de învățătură morală, întruchipată într-un frazeologism sau în fapte (8 baluri - 1 bal pentru subtitrările corecte ale portretelor și 1 bal pentru fiecare nume și exemplu de aforism).

MAREA DE CUVINTE

3. Completați rebusul.
(18 baluri – 2 baluri pentru fiecare cuvânt ghicit)

1. Ansamblul însușirilor fundamentale psihice-morale ale unei persoane.
2. Manifestarea abilităților și rezultatele într-un anumit domeniu.
3. Spațiul în care trăiesc oamenii și animalele.
4. Totul ce ne înconjoară și spre care sunt îndreptate activitatea și cunoașterea umană.
5. O persoană care a obținut rezultate deosebite în multe domenii.
6. Condiție fizică și psihică deplină și bunăstare socială.
7. Ocupația sau divertismentul preferat, la care se recurge în timpul liber.
8. Totalitatea valorilor morale și spirituale create de omenire de-a lungul istoriei.
9. Acțiuni intenționate, care necesită energie fizică sau mentală și sunt menite să creeze valori materiale și spirituale, pentru a satisface necesitățile.

LACUL DREPTĂȚII

4. Completați enunțul, scriind 6 exemple
(12 baluri - câte 2 baluri pentru fiecare exemplu)
Să fii om cultural înseamnă...

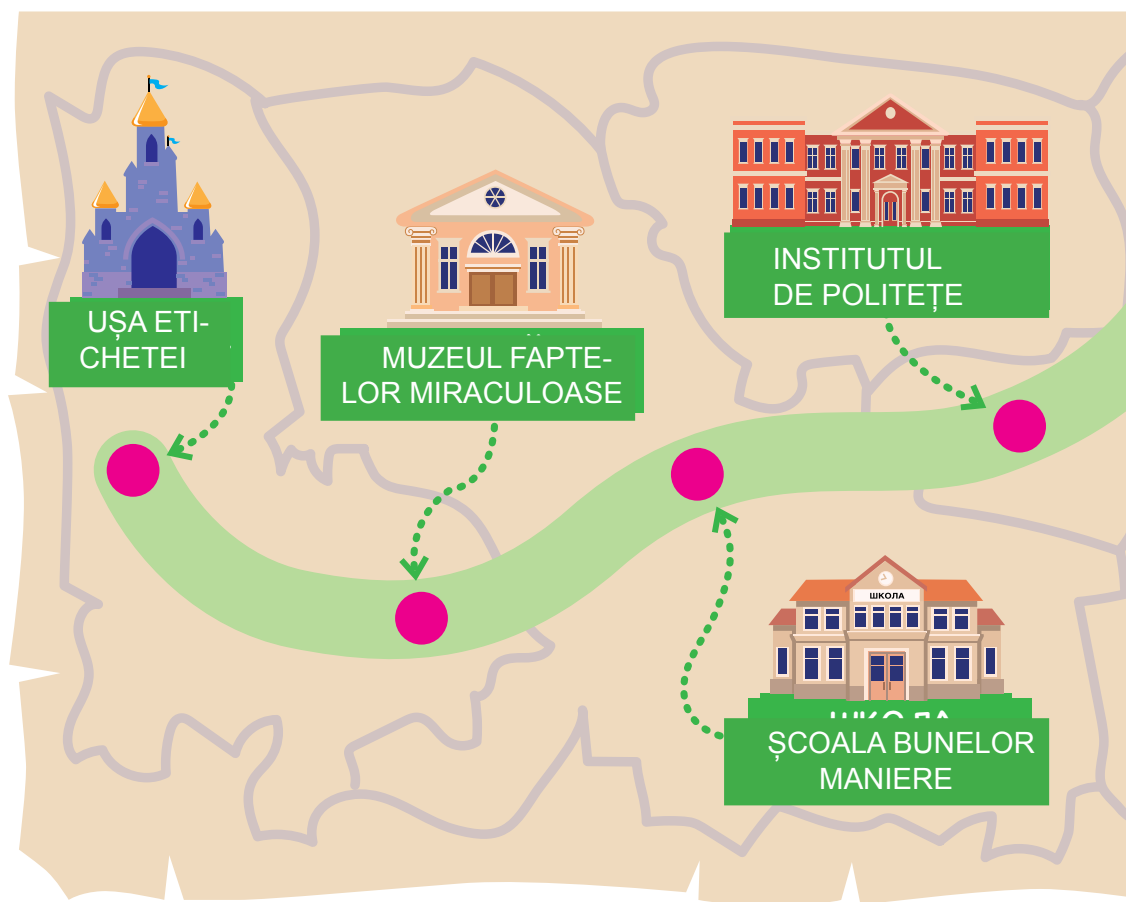

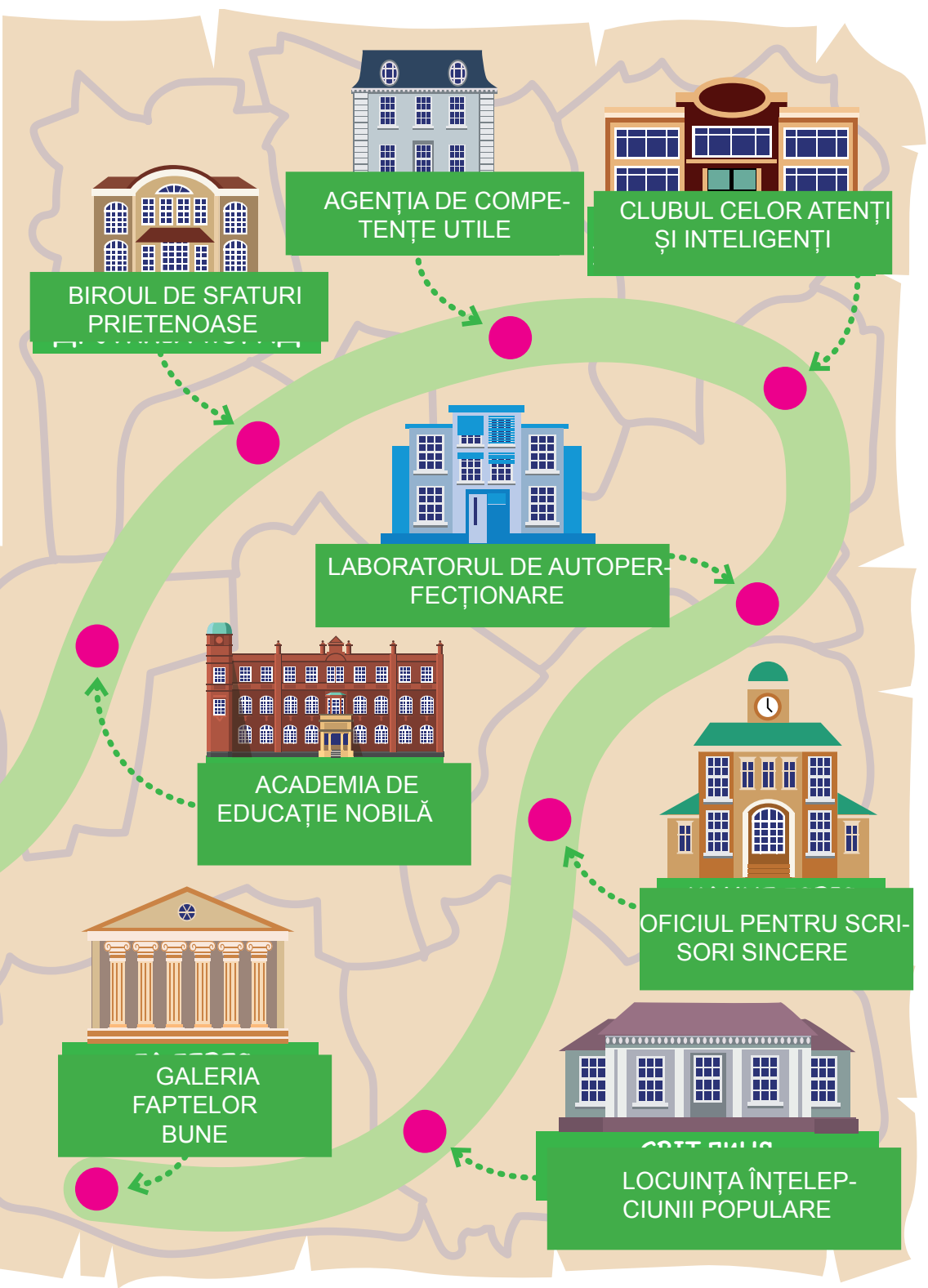
VERIFICAȚI REZULTATUL: numărul de baluri pe care l-ați obținut, îndeplinind însărcinările, împărțiți-l la 4.

FELICITĂRI! ÎNAINTE VĂ AȘTEAPTĂ NOI PISCURI ÎN CALEA SPRE RELAȚIILE PERFECTE!

În ajunul vacanței de vară

Fiecare lecție de etică a început cu o discuție în baza unei imagini, care v-a transportat într-un Oraș imaginar al relațiilor perfecte. La începutul verii locuitorii orașului au pregătit un "quest" interesant (căutare) pentru călători: în locurile unde v-ați plimbat în timpul anului școlar, vă așteaptă întrebări. Plimbați-vă prin orașul magic și alăturați-vă jocului – călătorie împreună cu prietenii. Deplasați-vă pe hartă răspunzând la întrebări. Răspunsul corect la fiecare întrebare valorează 1 bal. Întrebările pentru joc pot fi găsite la p. 190.

Întrebări la joc

UȘA ETICHETEI

1. Ce este eticheta? Pe ce se bazează regulile de etichetă?
2. Amintiți-vă a doua parte a proverbului „Cu o plecăciune nu...”

MUZEUL CUVINTELOR MAGICE

3. Ce cuvânt vă ajută să vă cereți scuze?
4. Care sunt cuvintele de etichetă, care ar trebui folosite pentru a vă adresa străinilor?

ȘCOALA BUNELOR MANIERE

5. Ce sunt manierele?
6. Obiceiul de a întârzia este un semn al bunelor maniere?

INSTITUTUL DE POLITEȚE

7. Care sunt cuvintele de etichetă, care vă vor fi de folos, atunci când aveți nevoie de ajutorul cuiva?
8. Care este cea mai potrivită?

ACADEMIA DE EDUCAȚIE NOBILĂ

9. Care este trăsătură, care caracterizează o persoană sinceră, decentă, care nu este capabilă să facă acțiuni nedemne?
10. Ce trăsătură îi deosebește pe oamenii amabili, plini de compasiune, care sunt gata să ajute în orice moment?

BIROUL DE SFATURI PRIETENOSE

11. Ce pot face prietenii împreună?
12. Care este trăsătura cea mai importantă pentru prietenie?

AGENȚIA DE COMPETENȚE UTILE

13. Ce trăsătură ajută să fii tolerant și îngăduitor față de gândurile, sentimentele și preferințele altor oameni?
14. Ce înseamnă să vă „respectați pe voi înșivă”?

CLUBUL CELOR INTELIGENȚI ȘI ATENȚI

15. Ce înseamnă să iubești natura?
16. Cum se manifestă „regula de aur a moralității” în raport cu mediul?

LABORATORUL DE AUTOPERFEȚIONARE

17. Înfațișarea unei persoane poate reda caracterul său?
18. Cum contribuie timpul liber la autoperfecționare?

BIROUL DE SCRISORI SINCERE

- 19.** Ce tradiții ale scrisorilor scrise pe hârtie se păstrează în scrisorile electronice?
- 20.** Care sunt regulile de bază ale comunicării în rețelele sociale?

LOCUIȚA ÎNȚELEPCIUNII POPULARE

- 21.** Amintiți-vă a doua parte a expresiei „Nu măsurați pe alții după...”
- 22.** Ce proverbe ucrainene sunt analogice cu „regula de aur a moralității”?

GALERIA FAPTELOR BUNE

- 23.** Ce este fapta?
- 24.** Cum se definește o faptă bună?

VERIFICAȚI REZULTATUL:

Împărțiți la 2 suma balurilor pe care le-ați obținut, îndeplinind sarcinile.

FELICITĂRI!
VĂ DORIM SĂ CUCERIȚI ÎNĂLȚIMI NOI PE CALEA SPRE RELAȚII
PERFECTE!

Навчальне видання

ДАНИЛЕВСЬКА Оксана Миколаївна

ЕТИКА

**Підручник для 6 класу з навчанням
румунською/молдовською мовою
закладів загальної середньої освіти**

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено

Підручник відповідає Державним санітарним нормам і правилам
«Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей»

Зображення використовуються згідно
з ліцензією Shutterstock / FOTODOM UKRAINE

Переклад з української мови

Перекладач *Кирчул Маріела Георгіївна*

Румунською мовою

Редактор *Даскалюк К.В.*
Коректор *Кирчу О.Г.*

Формат 70×100^{1/16}.

Ум. друк. арк. 15,552. Обл.-вид. арк. 10,0.

Тираж 1239 пр. Зам. № 23-351.

**Державне підприємство
„Всеукраїнське спеціалізоване видавництво „Світ”**

79008 м. Львів, вул. Галицька, 21

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 4826 від 31.12.2014

**www.svit.gov.ua, e-mail: office@svit.gov.ua,
svit_vydav@ukr.net**

Друк ПрАТ “Білоцерківська книжкова фабрика”

09100, Київська обл., м. Біла Церква, вул. Леся Курбаса, 4

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК №5454 від 14.08.2017